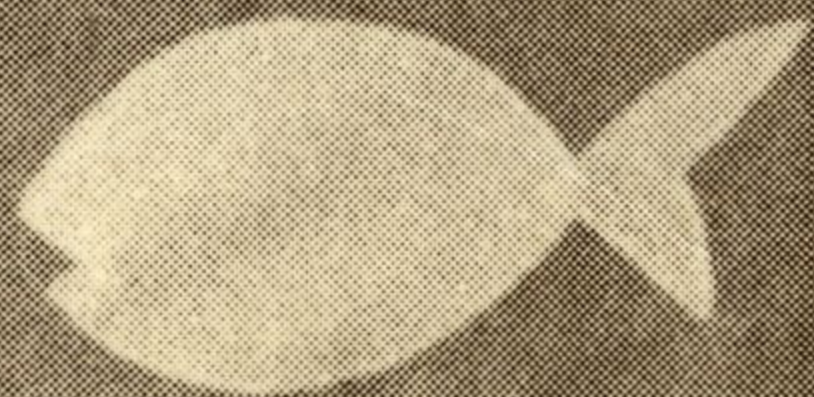

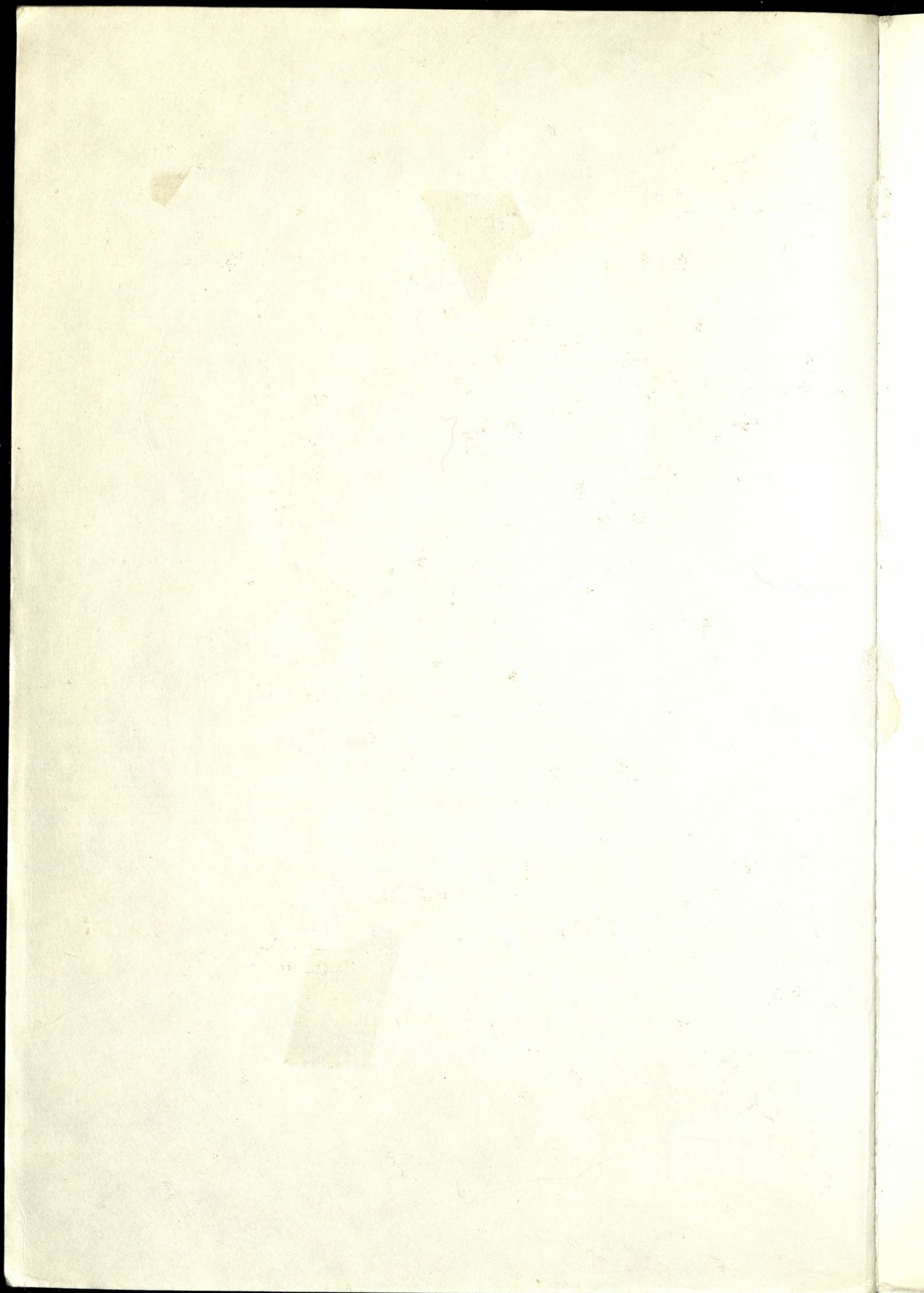
ZAVOD SR SLOVENIJE ZA ŠOLSTVO

**VZGOJNI
PROGRAM**

**ZA VZGOJO IN VARSTVO
PREDŠOLSКИH OTROK**

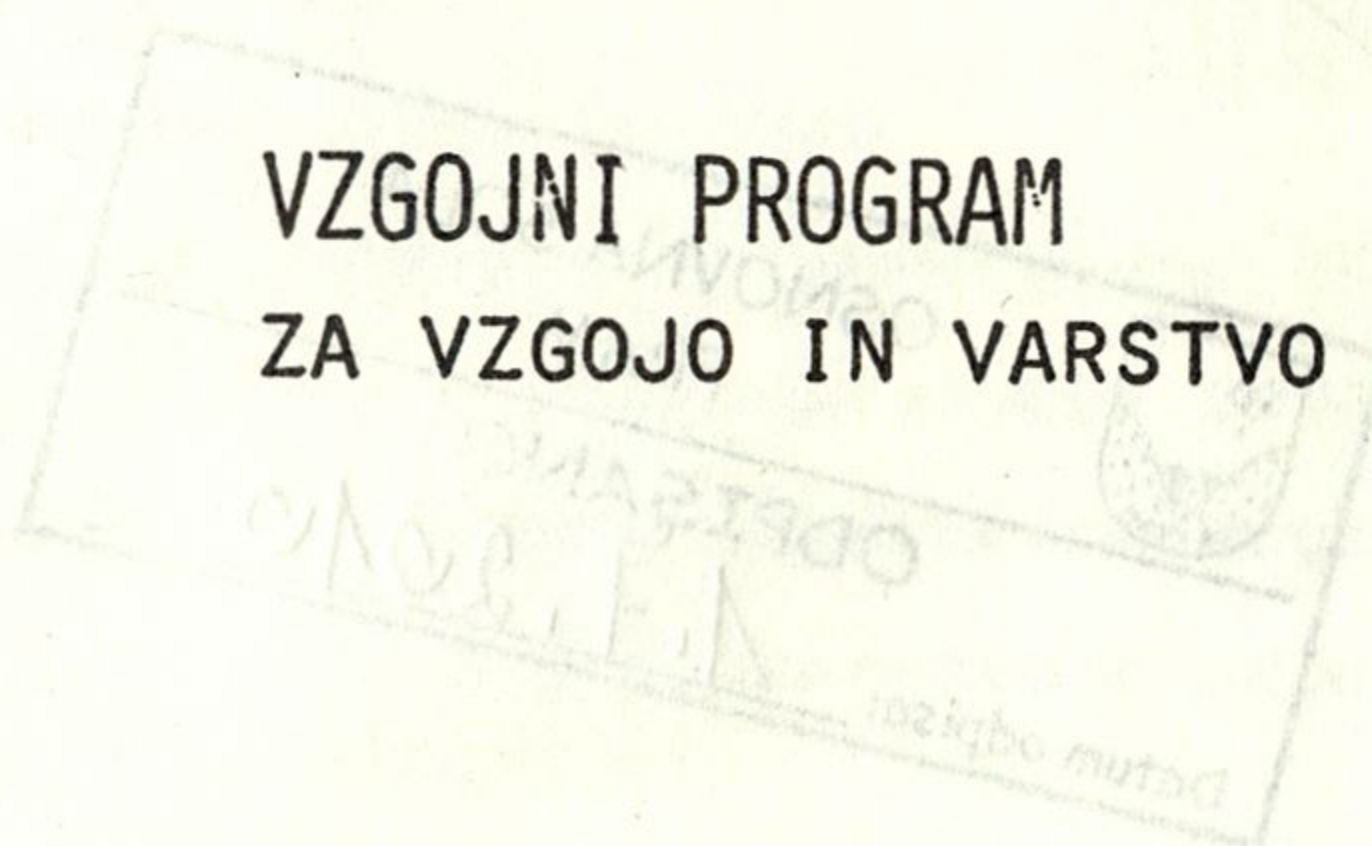

ZAVOD SR SLOVENIJE ZA ŠOLSTVO

VZGOJNI PROGRAM
ZA VZGOJO IN VARSTVO PREDŠOLSКИH OTROK

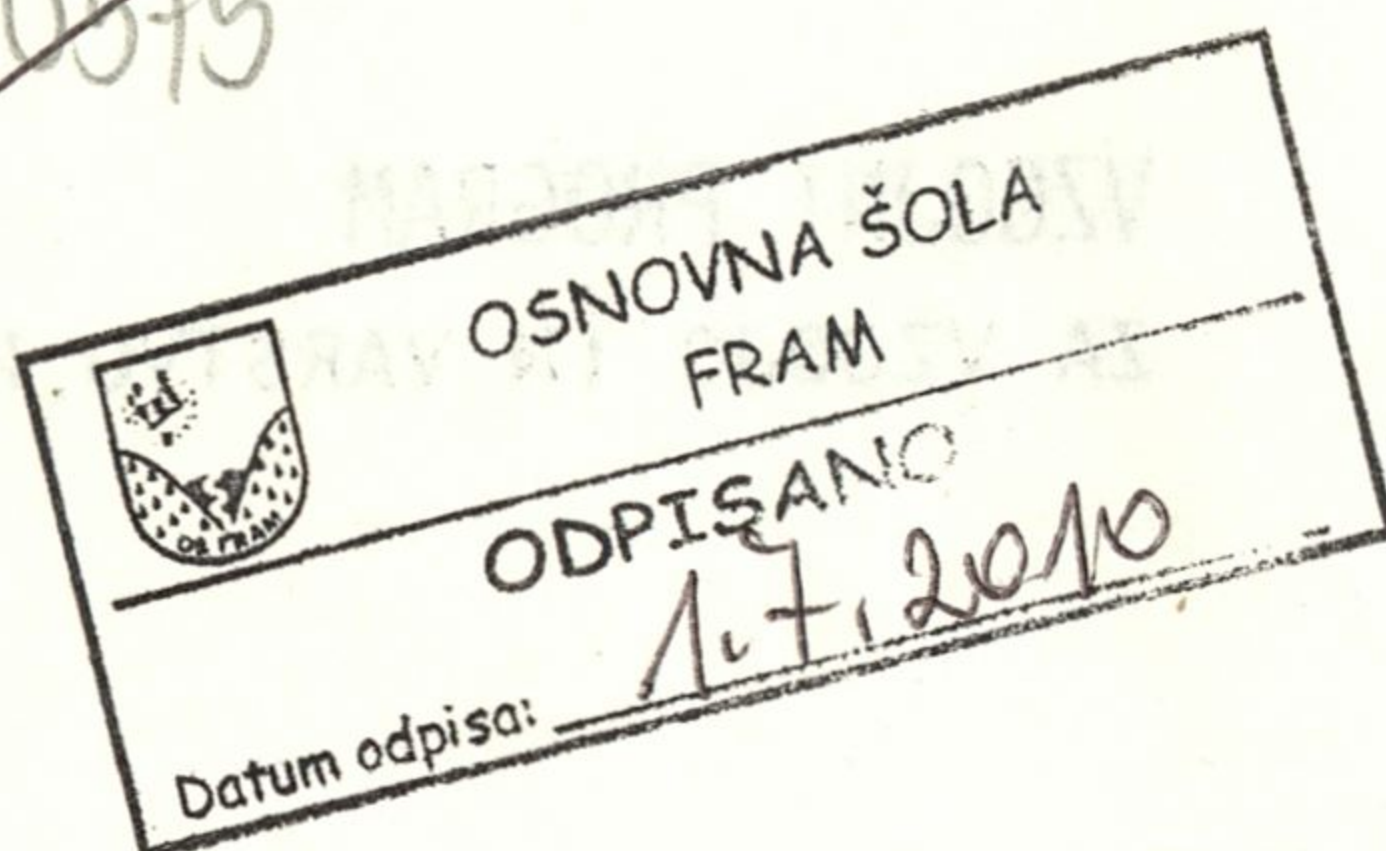

LJUBLJANA 1979

GSI 720350

ZAVOD SR SLOVENIJE ZA ŠOLSTVO

10-10575

VZGOJNI PROGRAM
za vzgojo in varstvo predšolskih otrok

Izdal in založil:
Zavod SR Slovenije za šolstvo
predstavnik: mag. Janez Sušnik

Urednik: Irena Levičnik

Tehnični urednik: Zdenka Steiner

Tipkanje: Antonija Sterle

Naklada 3000

Razmnoževanje: Jože Ajdovec

201100661

PREGLED VSEBINE:

- I. UVOD 5
- Izhodišča predšolske vzgoje
  - Naloge, s katerimi uresničuje vzgojnovarstvena organizacija splošni vzgojni smoter
  - Naloge vzgojnovarstvene dejavnosti
  - Vzgojnovarstvena organizacija, središče predšolske vzgoje
  - Pomen predšolske vzgoje
  - Osnovne vzgojne dejavnosti predšolskih otrok:
    - igra
    - delo
    - zaposlitev
  - Organizacijske oblike predšolske vzgoje:
    - dnevno varstvo
    - priprava otrok na šolo
    - vzgojni programi za predšolske otroke v krajevni skupnosti
  - Sodelovanje vzgojnovarstvene organizacije s starši
  - Sodelovanje vzgojnovarstvene organizacije s šolo
  - Sodelovanje vzgojnovarstvene organizacije z dejavniki v krajevni skupnosti
  - Načrtovanje
- II. VZGOJNI PROGRAM V ODDELKIH ZA OTROKE DO 3. LETA 19
- Vloga družine pri vzgoji otrok do 3. leta
  - Naloge, s katerimi uresničuje vzgojnovarstvena organizacija splošni vzgojni smoter
  - Osnovna načela za organizacijo varstva in vzgoje otrok do 3. leta
  - Razporeditev otrok v oddelkih
  - Razporeditev vzgojiteljev
  - Dnevni red
  - Prostor
- Naloge in vsebine vzgojnega dela v prvem in drugem letu:
- Vsebina: od sedmega do devetega meseca
    - od desetega do dvanajstega meseca
  - Vsebina: od trinajstega do osemnajstega meseca
    - od devetnajstega do štiriindvajsetega meseca

Naloge in vsebina dela v tretjem letu:

- Vsebina: telesna vzgoja
- intelektualna vzgoja
- estetska vzgoja

III. VZGOJNI PROGRAM V ODDELKIH ZA OTROKE OD 3. LETA DO
VSTOPA V OSNOVNO ŠOLO 53

Uvod

Telesna in zdravstvena vzgoja:

smotri

vsebina in naloge

navodila

Intelektualna vzgoja (spoznavanje okolja, razvijanje govora
in razvijanje matematičnih predstav in pojmov)

smotri

vsebina in naloge

navodila

Glasbena vzgoja:

smotri

vsebina in naloge

navodila

Likovna vzgoja:

smotri

vsebina in naloge

navodila

Ritmično-gibalna vzgoja:

smotri

vsebina in naloge

navodila

IV. PREGLED LITERATURE 175

V. SODELAVCI IN KONZULENTI 177

UVOD

Predšolska vzgoja je del enotnega sistema vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji. Temelji na idejnih izhodiščih resolucije zvezne skupščine o razvoju vzgoje in izobraževanja na samoupravni podlagi in resoluciji X. kongresa ZKJ in VIII. kongresa ZKS in drugih dokumentih o predšolski vzgoji.

Zakon o vzgojnovarstveni dejavnosti za predšolske otroke (Uradni list SRS, št. 28-181/71) opredeljuje naloge vzgojnovarstvene dejavnosti kot sledi:

"Vzgojnovarstvena dejavnost izpolnjuje splošne vzgojnoizobraževalne smotre in ima zlasti in naslednje naloge:

- z vzgojo, varstvom in izobraževanjem pospešuje duševni, osebni in telesni razvoj otrok, jih vključuje v življenje v družbeni skupnosti ter jim omogoča vedro in sproščeno otroštvo;
- pripravlja otroke za vstop v osnovno šolo;
- zagotavlja otrokom preskrbo s hrano in telesno nego ter prispeva k njihovememu zdravju;
- zagotavlja sodelovanje s starši in zakonitimi zastopniki oziroma rejniki otrok zaradi enotnosti družinske in družbene vzgoje ter nege in oskrbe otrok.

Vzgojnovarstvene organizacije prispevajo tudi k vzgoji in izobraževanju drugih otrok svojega okoliša, s tem, da jih vključujejo v kulturno razvedrilo, igre in v druge oblike skupnega življenja."

Upoštevajoč velike možnosti otroka predšolske dobe, ki jih z organiziranim vzgojnim delom lahko optimalno razvijamo, lahko opredelimo družbeno organizirano predšolsko vzgojo kot faktor, ki na tej stopnji otrokovega razvoja prispeva k premagovanju socialnih razlik in izenačevanju pogojev za vzgojo in izobraževanje vseh otrok.

Vzgojnovarstvena dejavnost uresničuje še druge širše smotre, saj s svojim prilagajanjem potrebam sredine, v kateri deluje in potrebam družine, opravlja v svojem okolju tudi pomembno socialno ekonomsko funkcijo (omogoča zaposlovanje obeh roditeljev, skrbi za socialno ogrožene otroke itd.). Odzivanje na omenjene potrebe otrok, družine, okolja oz. širše družbe določa sestav otrok, poslovni čas ter obseg in vrste vzgojnoizobraževalnih dejavnosti.

V vzgojnovarstveni zavod se vključujejo otroci, stari od 8 mesecev do 7. leta, in prebijejo v njem tudi do 10 ur dnevno. Njihova psihofizična razvitost narekuje različen program dela: drugačen je z otroki, starimi do 2 let, kjer je močno v ospredju še skrb za ohranjanje zdravja, in drugačen z otroki, starimi od 2. do 7. leta.

Ne glede na socialno, varstveno in še druge funkcije vzgojnovarstvene dejavnosti je njena osrednja naloga nega in vzgoja otrok, prilagojena njihovi starostni stopnji. Tako opredelitev utemeljujejo izsledki psihološke znanosti o razvojnih možnostih predšolskega otroka, ki postavljajo v novo luč vlogo predšolske vzgoje.

V predšolskem obdobju prehodi otrok zelo pomembno pot, ki v marsičem vpliva na njegov razvoj in uspešnost v šolskem obdobju, posredno pa tudi na nekatere oblike vedenja v poznejši dobi. Številne raziskave so pokazale, da so otrokove možnosti za razvoj v predšolskem obdobju mnogo večje, kot so nekoč mislili. Otrokov živčni sistem je v tem obdobju izredno plastičen. Zaradi tega danes v vseh razvitih družbah, na vzhodu in zahodu, posvečajo predšolski vzgoji izredno pozornost. Ni več težišče le na varstvu otrok v času materine odsotnosti, temveč smatrajo, da je le s pomočjo ustrezne predšolske vzgoje mogoče razviti otrokove dispozicije v sposobnosti ter tudi druge osebostne

lastnosti, ki otroku omogočajo srečno in uspešno življenje v družbi. Pokazalo se je, da otrok ne doseže optimalnega razvoja v skladu s svojimi dispozicijami, če je v predšolski dobi stihijno prepuščen vplivom družinskega okolja. Tudi otrokovo spontano učenje, s katerim asimilira le nekatere vplive okolja, ne zadostuje za uspešen osebni razvoj. Če pustimo otroke stihijnemu delovanju okolja in njihovem spontanemu učenju, se pojavijo med njimi že po drugem in tretjem letu zelo velike individualne razlike v duševnem razvoju. Te razlike seveda niso utemeljene v otrokovih naravnih dispozicijah, temveč jih v največji meri povzroči socialno, družinsko in družbeno okolje. V tem pogledu so najbolj prizadeti otroci, ki živijo v kulturno skromnih ali pomanjkljivih družinskih okoljih. Teh razlik v duševnem razvoju ni mogoče kasneje več v celoti kompenzirati.

Družina je nepogrešljivi dejavnik pri vzgajanju oziroma razvijanju predšolskega otroka. Družba mora in more to funkcijo dopolnjevati z organizirano predšolsko vzgojo in dajati družinski vzgoji višji kvalitativni nivo. (Dr. Ivan Toličič: Gradivo "Usposabljanje vzgojitelja predšolskih otrok")

Vzgojnovarstvene organizacije postajajo v krajevni skupnosti centri predšolske vzgoje in dela s starši vseh predšolskih otrok. Tako nudijo vsem otrokom možnost, da si razvijajo sposobnosti in osebne lastnosti, ki jim omogočajo uspešno uveljavljanje v družbi. (Osnovna značilnost vzgojnovarstvenih organizacij, kot centrov predšolske vzgoje je, da so usmerjene k vsem otrokom v svojem okolju, to se pravi, da ne skrbijo le za "svoje varovance" iz dnevnega varstva, ampak pritegujejo k različnim dejavnostim tudi otroke, ki še niso vključeni v dnevno varstvo. Na osnovi dogovora v skupnosti otroškega varstva uresničujejo obsežen program: dnevno varstvo za otroke obojestransko zaposlenih roditeljev, pripravo otrok za vstop v šolo (v okviru dnevnega varstva in skrajšano pripravo), vzgoj-

ni program za ostale otroke v krajevni skupnosti (potujoči vrtci, različne prireditve, proslave in cicibanove urice). Pri svojem delu se povezujejo z vsemi dejavniki v krajevni skupnosti: svetom KS, šolo, organizacijami in društvi, organizacijami združenega dela in predvsem starši.

Vzgojnovarstvene organizacije uresničujejo splošni vzgojni smoter s tem, da:

- ohranjajo zdravje otrok in pospešujejo njihov splošni telesni razvoj;
- zagotavljajo pogoje in odnose, v katerih se otroci dobro počutijo, doživljajo počutje varnosti, zaščitenosti in zaželnosti;
- zagotavljajo pogoje za spontano dejavnost in igro otrok ter razvijanje njihove iniciativnosti;
- omogočajo otrokom širiti svoje socialne izkušnje, pridobivati osnovna znanja o ljudeh, o njihovih dejavnostih in o osnovnih družbenih odnosih;
- omogočajo otrokom doživljanje veselja, zadovoljstva ob praznovanjih in literarnih vsebinah ter dogodkih in vzbujaajo ter razvijajo ljubezen do domovine;
- spodbujajo vedoželjnost otrok, jim omogočajo pridobivanje lastnih izkušenj o sebi, o lastni dejavnosti, o svetu, ki jih obdaja, otrokom omogočajo spoznavanje okolja in s tem razvijanje intelektualnih sposobnosti;
- omogočajo otrokom, da v stiku z naravo, ljudmi, umetninami, doživljajo lepo in jih spodbujajo k lastni ustvarjalni dejavnosti;
- omogočajo pogoje za odpravljanje vzgojnoizobraževalnih pomanjkljajev, ki izhajajo iz različnih pogojev življenja otrok v njihovem ožjem in širšem okolju.

Uresničevanje smotrov in nalog predšolske vzgoje ima nekatere značilnosti, ki jih pogojujeta telesna in psihična razvitost

predšolskega otroka. Le-to morajo vzgojnovarstvene organizacije upoštevati pri organizaciji celotnega življenja otrok v vzgojnovarstveni organizaciji, kot tudi pri neposrednem uresničevanju smotrov in nalog v posameznem oddelku.

Osnovne vzgojne dejavnosti v predšolski vzgoji so igra, delo in zaposlitve.

Igra je osnovna in tudi najbolj značilna dejavnost predšolskih otrok. Je izraz njihovih psihofizičnih potreb, čustvenih stanj, socialnih teženj in tudi odraz okolja, v katerem žive. Zato je igra tudi najbolj naraven način za spoznavanje otrok. Igra je nezamenljiva pri vsestranskem razvijanju in vzgoji otrok in je tudi pogoj za njihovo srečno otroštvo. Njena moč je v tem, da se otrok počuti v igri svobodnega, da je v igri maksimalno aktiven in čustveno angažiran. Otrok v igri spoznava svoje okolje, v njej si razvija in utrjuje svoje gibalne sposobnosti, si pridobiva spoznanja o svojem okolju, si bogati svoj notranji svet in razvija govor. Razvija si tudi svojo ustvarjalnost in oblikuje temeljne odnose med ljudmi. Igra je tudi pomembno diagnostično sredstvo. Ker je igra osnovna naravna dejavnost otrok, je razumljivo, da je celotno vzgojno delo v predšolski dobi zasnovano na tej dejavnosti.

Delo predšolskih otrok je tesno povezano z njihovo igro, iz igre se tudi postopno razvija. Otroci se v svojih igrah vživljajo v delo odraslih, jih posnemajo, postopno posamezna dela tudi spoznavajo, spoznavajo, da odrasli delajo zase in za druge in da mora pravzaprav vsak človek delati. Iz spontane igre otrok se postopoma izdvajajo nekatera opravila in dejavnosti, ki jih začno uresničevati otroci sami, seveda ob vodstvu in pomoči vzgojitelja. Delo predšolskih otrok se razlikuje od dela šolskih otrok in seveda tudi od dela odraslih. Delovne zmogljivosti predšolskih otrok so zelo omejene in zato mora biti vsako

opravilo prilagojeno zmogljivosti otrok. Pomembno je, da vzgojitelj presodi, katera dela so primerna za otroke, v kakšnem obsegu naj jih uresničijo, kako dolgo naj trajajo. Zato uvaja najprej preprosta opravila in postopno prehaja k bolj zahtevnim. Začetki delovne vzgoje segajo torej v predšolsko dobo, ko otrok spontano ali usmerjeno sodeluje pri urejanju igrač, igralnice in svojega ožjega in širšega okolja. Sodeluje s svojimi vrstniki pri urejanju svojih in skupnih zadev.

Igra je osrednja dejavnost otrok, v kateri spoznavajo svet in se "učijo". Vendar to ni edina oblika učenja. Že predšolski otrok postopno preraste igro, igro kot obliko učenja in je sposoben sodelovati v dejavnostih, v katerih je usmerjeno aktiven. Zaposlitve so tiste vzgojne dejavnosti v predšolski vzgoji, v katerih otrok pod vodstvom vzgojitelja načrtno in usmerjeno spoznava svoje okolje, ustvarja, sodeluje z vrstniki v skupnih oblikah vzgojnega dela.

Vzgojitelj smiselno prepleta vse vzgojne dejavnosti pri uresničevanju smotrov in nalog predšolske vzgoje.

Predšolska vzgoja se uresničuje v različnih organizacijskih oblikah. Dnevno varstvo predstavlja najbolj obsežen program vzgojnovarstvene dejavnosti. Izvajajo ga v oddelkih vzgojnovarstvene organizacije in za otroke do 3. leta, tudi v varstvenih družinah. Obsega poleg predšolske vzgoje, ki je njegov bistveni sestavni del, še nego, hranjenje, počitek in bivanje na prostem. Osnovne dejavnosti otrok, igre, zaposlitve, delo so bistvene sestavine vseh elementov dnevnega varstva. Vzgojitelj jih glede na smotre in glede na psihofizično razvitost otrok upošteva pri uresničevanju vzgojnega programa tako, da:

- organizira vsakodnevno telesnovzgojno dejavnost otrok v obliki jutranjega razgibanja, v obliki občasnih telesnovzgojnih iger in razgibanj, če to narekujejo potrebe otrok po razgi-

- banju ter vsakodnevno, redno bivanje na prostem, pri katerem lahko uresničujejo smotre iz različnih vzgojnih področij;
- omogoča otrokom redno vsakodnevno spontano igro v prostoru ali na prostem;
  - organizira usmerjene zaposlitve in delo otrok iz vseh vzgojnih področij.

Trajanje posameznih vzgojnih dejavnosti je odvisno od psihofizične razvitosti otrok in od tega, katere smotre naj bi vzgojitelj realiziral. Spontane igre, ki zavzemajo večino časa v oddelkih za otroke do 4. leta se postopno skrajšujejo, vendar ostajajo v celotnem predšolskem obdobju obvezna sestavina vzgojnega dela.

Vzgojitelj uresničuje usmerjene zaposlitve otrok tako, da je vsak otrok oddelka dnevno dejaven v več različnih usmerjenih zaposlitvah. Za izvedbo usmerjenih zaposlitev uporablja vzgojitelj praviloma čas med zajtrkom in kosilom.

Vzgojitelj izvaja vzgojni program tako, da smiselno povezuje različne vzgojne dejavnosti. Lahko povezuje dve usmerjeni zaposlitvi, lahko pa tudi spontano igro in usmerjeno zaposlitev.

Obseg usmerjenih zaposlitev nakazujejo vzgojni programi za posamezna vzgojna področja.

Vzgojnovarstvene organizacije zadovoljuje predvsem z ostalimi sestavinami programa osnovne potrebe otrok, prav tako pa tudi mnoge pomembne vzgojne naloge. V dnevu jih razporeja v skladu z otrokovim življenjskim ritmom, potrebami staršev ter letnim časom (nega, prehranjevanje, počitek).

Sprejem je zelo pomembna sestavina programa vzgojnovarstvene organizacije. Ob sprejemu se morajo otroci ločiti od staršev,

kar pomeni posebno za mlajše otroke čestokrat močno čustveno vznemirjenje. Vzgojitelj nastopa umirjeno, zbrano, pomirjujoče in tako prispeva k oblikovanju počutja varnosti in zaščitenosti.

Ob sprejemu se opravi tudi natančen pregled otrok, da je zagotovljena zdravstvena varnost otrok. V času sprejemanja se otroci postopno vključujejo v spontane igre in tako zadovoljujejo svojo potrebo po igri. To je tudi čas, ko posebno otroci iz oddelkov za starejše otroke opravijo mnoga dogovorjena dela v igralnici ali drugih prostorih. Posebno pozornost posveča vzgojitelj otrokom novincem. Čas sprejema je tudi čas individualnega dela vzgojitelja s posameznimi otroki.

Sprejem in oddaja otrok sta zelo pomembna priložnost za sodelovanje vzgojitelja s starši. Ob tej priliki posreduje vzgojitelj staršem najnujnejše informacije o otroku ali o ostalih vprašanjih, ki jih zanimajo.

Vzgojnovarstvena organizacija določi čas zajtrka sporazumno s starši in v skladu z zdravstvenimi načeli o pravilni prehrani otrok.

Priprava na zajtrk obsega umivanje rok, pripravo miz itd. Traja od 15 do 20 minut, vzgojitelj izkoristi to dejavnost za oblikovanje in utrjevanje higienskih navad.

Zajtrk naj se zaključi praviloma do 8,45 ure. Traja približno 20 minut. Vzgojitelj izkoristi to dejavnost za oblikovanje in utrjevanje higienskih in kulturnih navad. Po zajtrku je približno od deset do dvajset minut namenjenih umivanju in opravljanju higienskih potreb ter pripravi na usmerjeno vzgojno dejavnost otrok.

Bivanje na prostem je obvezna vsakodnevna sestavina dnevnega

reda. Vzgojitelj upošteva pri določanju časa in trajanju bivanja na prostem: letni čas, klimatske razmere in zdravstveno stanje otrok ter vzgojni program.

Bivanje na prostem traja približno 1,30 do 2 uri dnevno. V tem času se otroci igrajo na igrišču ali drugih ustreznih površinah, odhajajo na sprehode in izlete ter uresničujejo naloge z različnih vzgojnih področij (razgibanje, opazovanje, slikanje na prostem itd.). Po povratku potrebujejo otroci približno 10 do 20 minut časa za preoblačenje, umivanje rok, opravljanje higienskih potreb in pripravo na kosilo.

S hranjenjem zadovoljuje vzgojnovarstvena organizacija otrokove osnovne potrebe po hrani. Hranjenje izvaja v skladu s strokovnimi navodili pristojnih strokovnih služb. Vzgojitelj izkoristi sleherno priložnost za oblikovanje in utrjevanje higienskih in kulturnih navad.

Vsak otrok mora po kosilu počivati. To narekujejo njegove naravne potrebe in predvsem dejstvo, da mnogi otroci, ki obiskujejo dnevno varstvo, vstajajo v zgodnjih jutranjih urah. Trajanje in način počitka sta odvisna od starosti otrok. 3 - 4 letni otroci spijo do 2 uri dnevno, 5 - 7 letni otroci počivajo dnevno do 1 in pol ure. V spomladanskem času lahko prebijejo ta čas na prostem v mirnih igrah ali dejavnostih.

Če otroci takoj po počitku ne odidejo domov, se igrajo v igralnici ali na igrišču, odvisno od letnega časa, klimatskih razmer in zdravstvenega stanja. Praviloma odidejo otroci domov do časa, določenega v dnevnem redu.

Če prihajajo otroci v dnevno varstvo ob 12. uri (popoldanska izmena), se dnevno varstvo prične s kosilom, sledi mu umivanje rok in krajši počitek ter bivanje na prostem. Ob približno

5,30 do 17. ure trajajo usmerjene vzgojne dejavnosti otrok. Sledi jim umivanje in večerja ter igra do odhoda domov. Tudi v popoldanski izmeni določa vzgojitelj čas in trajanje bivanja na prostem glede na letni čas, klimatske razmere in zdravstveno stanje otrok.

Priprava otrok na šolo se uresničuje v oddelkih za otroke v zadnjem letu pred vstopom v osnovno šolo v dnevnem varstvu. Za otroke, ki niso vključeni v dnevno varstvo, se izvaja vzgojni program priprave otrok za šolo v obsegu, ki ga določijo skupnosti otroškega varstva s sporazumom o temeljih planov razvoja otroškega varstva v občini. Osnova za vzgojno delo skrajšane priprave otrok za šolo je vzgojni program oddelka za otroke od 5. leta do vstopa v osnovno šolo v dnevnem varstvu. Ker živijo otroci pred tem v različnih okoliščinah in pod različnimi vzgojnimi vplivi, upošteva vzgojitelj pri oblikovanju konkretnega vzgojnega programa ugotovitve o doseženi stopnji razvitosti otrok. Če ugotovi, da imajo otroci nekatere primanjkljaje, lahko poseže v vzgojni program posameznega vzgojnega področja za predhodni oddelek in obratno. Pri oblikovanju konkretnega programa upošteva vzgojitelj tudi celotni razpoložljivi čas.

Skrajšana priprava otrok za šolo se lahko uresničuje:

- v strnjjenem trajanju v jesenskem ali pomladanskem času, npr. 2-krat tedensko po 3 ure,
- v dveh delih:
  - a) v jesenskem delu, ki traja septembra, oktobra in novembra po 5 ur tedensko in
  - b) v pomladanskem delu, ki traja marca, aprila in maja po 5 ur tedensko (primerno za okolja z neugodnimi snežnimi razmerami).

V skladu z gornjima predlogoma razporeja vzgojitelj vzgojne dejavnosti tako, da je zagotovljen vsestranski vzgojni vpliv

na otroke. Spodnja primera prikazujeta dve možni rešitvi:

1. Šesturni tedenski program (primer!)

	Sestavine programa	1.do 4.		5.do 8.		nadaljnji	
		teden		teden		tedni	
		minut	minut	minut	minut	minut	minut
Smotre moralne vzgoje uresničuje- mo pri vseh športnih igrah in usmerjenih vzgojnih dejavnostih	Usmerjena dejavnost:						
	- telesno razgibanje	10	10*	10	10	10	10
	- dejavnost s smotrom intelektualne vzgoje	25	25	30	30	30	30
	Igra						
	Usmerjena dejavnost:						
	- dejavnosti s smotrom likovne, glasbene, ritmično-gibalne vzgoje	25	25	30	30	35	35
Skupinske igre, sprehodi	35	35	35	35	30	30	

*V prvih štirih tednih se prične program z igro.

1. Peturni tedenski program (primer!)

	Sestavine programa	1.do 4.		3.do 8.		nadaljnji	
		teden		teden		tedni	
		2 ^h	3 ^h	2 ^h	3 ^h	2 ^h	3 ^h
		minut	minut	minut	minut	minut	minut
Smotre moralne vzgoje uresničuje- mo pri vseh športnih igrah in usmerjenih vzgojnih dejavnostih	Usmerjena dejavnost:						
	- telesno razgibanje	10*	10	10	10	10	10
	- dejavnosti s smotri intelektualne vzgoje	-	25	15	30	30	30
	Igra	40*	40	30	30	25	30
	Usmerjena dejavnost:						
	- dejavnosti s smotrom likovne, glasbene, ritmično-gibalne vzgoje	25	25	35	35	30	35
Skupna igra, sprehod	15	35	-	30	-	30	

*V prvih štirih tednih se prične program z igro.

Vzgojni program za petletne otroke iz krajevne skupnosti

V vzgojni program za te otroke vključujemo otroke, ki ne obiskujejo dnevnega varstva. Obseg programa določijo skupnosti otroškega varstva s sporazumom o temeljih planov razvoja otroškega varstva v občini. Osnova za vzgojno delo je vzgojni program oddelkov dnevnega varstva za otroke od 4. - 5. leta.

Ker žive otroci pred vključitvijo v ta vzgojni program v različnih okoliščinah in pod različnimi vzgojnimi vplivi, mora vzgojitelj pri oblikovanju konkretnega vzgojnega programa upoštevati ugotovljeno raven razvitosti otrok. Če je potrebno, lahko poseže v vzgojni program posameznega vzgojnega področja za predhodni ali naslednji oddelek.

Vzgojni program se praviloma uresničuje v dveurnih srečanjih otrok, v katerih se prepletajo vzgojne dejavnosti iz vseh vzgojnih področij

Spodnji promer prikazuje možno razporeditev vzgojnih dejavnosti

	Sestavine programa	Trajanje
Smotre moralne vzgoje uresničujemo pri vseh športnih igrah in usmerjenih vzgojnih dejavnostih	Prosta igra	25-30 minut
	Usmerjena vzgojna dejavnost:	
	- dejavnost s smotri intelektualne vzgoje,	25 minut
	- dejavnost s smotri glasbene, likovne ali ritmično-gibalne vzgoje	25 minut
	- dejavnosti s smotri telesne vzgoje, sprehod	20 minut

Če ugotovi vzgojitelj pri otrocih velike primanjkljaje v njihovi dosedanji vzgoji, lahko spremeni sorazmerje med posameznimi vzgojnimi področji v korist tistega, za katero ugotavlja, da

imajo otroci največ primanjkljaja. Vsebin določenega vzgojnega področja ne sme povsem izločiti iz programa.

Vzgojnovarstvene organizacije upoštevajo pri uresničevanju vzgojnega programa za vzgojo in varstvo predšolskih otrok zakon o vzgojnoizobraževalnih organizacijah z italijanskim oz. madžarskim jezikom in o dvojezičnih vzgojnoizobraževalnih organizacijah v SR Sloveniji (Uradni list SRS, šte. 31:274/72).

Vzgojnovarstvene organizacije sodelujejo pri uresničevanju vzgojnega programa s starši z namenom, da bi uskladile družbeno organizirano predšolsko vzgojo in družinsko vzgojo in prispevale k dvigu kvalitete družinske vzgoje. Starše tekoče seznanjajo s celotno vzgojnovarstveno problematiko, z uresničevanjem vzgojnega programa v posameznih oddelkih in tudi z dosežki in problemi pri vzgajanju njihovih otrok. Starše pritegujejo k neposrednemu uresničevanju vzgojnega programa in reševanju spremljajočih problemov. Starši so tudi pomembni dejavniki v samoupravljanju vzgojnovarstvenih organizacij. S svojim sistemom informiranja in z drugimi dejavnostmi starše tudi izobražujejo.

Vzgojnovarstvene organizacije uresničujejo sodelovanje s starši na različne načine. Najpogostejše oblike sodelovanja so tekoče informiranje staršev, razgovori ob sprejemanju in oddajanju otrok, hospitacije za starše, govorilne ure, roditeljski sestanki in še druge oblike sodelovanja.

Vzgojnovarstvene organizacije sodelujejo z osnovno šolo, da bi zadostile potrebi in zahtevi, da morata predstavljati predšolska vzgoja in vzgoja in izobraževanje v osnovni šoli neprekinjen vzgojnoizobraževalni proces. V tem smislu se medsebojno informirajo, izmenjavajo stališča in mnenja o splošnih in konkretnih vzgojnih vprašanjih in zagotavljajo neposredno zvezo med vzgojnim delom v zadnjem letu predšolske vzgoje in v 1. razredu

osnovne šole. O konkretnih vsebinah, obliki in organizaciji sodelovanja se obe vzgojnoizobraževalni organizaciji dogovorita in opredelita svoje pravice in obveznosti v letnih delovnih načrtih.

Vzgojnovarstvene organizacije sodelujejo z dejavniki v krajevni skupnosti: s svetom krajevne skupnosti, družbenopolitičnimi in družbenimi organizacijami, društvi, organizacijami združene-ga dela pri uresničevanju vzgojnega programa in celotne problematike otroškega varstva v krajevni skupnosti.

Vzgojnovarstvene organizacije načrtujejo svoje delo v letnem delovnem načrtu, neposredno uresničevanje vzgojnega programa pa s trimesečnimi vzgojnimi programi ter tedenskimi in dnevnimi pripravami na vzgojno delo. Analiza vzgojnih dosežkov in opravljenega dela je bistvena sestavina sistema celotnega načrtovanja.

VZGOJNI PROGRAM V ODDELKIH
ZA OTROKE DO 3. LETA

UVOD

Družina je najpomembnejši dejavnik v vzgoji otroka, zlasti do tretjega leta. Je njegova prva skupnost, v kateri, najprej ob materi, nato ob drugih družinskih članih, doživlja prve medčloveške stike in odnose. S člani družine navezuje različne stike in odnose in si pridobiva prve izkušnje o medčloveških odnosih. V družini doživlja varnost, zaščitenost, ljubezen, kar je izredno pomembno za ves otrokov nadaljnji razvoj.

V naši socialistični, samoupravni družbi se pridružujejo družini v njeni skrbi za otroka še številni drugi dejavniki. Med njimi ima družbeno organizirana vzgojnovarstvena dejavnost posebno mesto.

Vključevanje otrok, starih do treh let, v vzgojnovarstveno dejavnost ne izhaja iz razvojnih potreb otroka, ampak iz potreb sodobne družine, v kateri sta vedno pogostejše oba roditelja zaposlena izven družine. V tem smislu je vključitev otroka v vzgojnovarstveno dejavnost tudi potreba otroka. Glede na to predstavlja vzgojnovarstvena dejavnost pomembno pomoč družini, dopolnitev njene vzgoje, pa tudi njeno nadomestilo v času, ko sta oba roditelja zaposlena.

Vloga družine v primarni socializaciji otroka je nenadomestljiva. Zato uresničuje vzgojnovarstvena organizacija svoje naloge le v tesnem sodelovanju z družino. Sodelovanje med vzgojnovarstveno dejavnostjo in družino je potrebno tudi zaradi tega, ker lahko pomeni oddvojitvev otroka od matere in družine v tem obdobju njegovega življenja in življenja v skupini z drugimi vrstniki močan pretres in obremenitev, ki sta lahko vir težav in motenj v somatskem in psihičnem razvoju.

Negativne posledice oddvajanja otroka od matere in družine in

bivanje skupaj z vrstniki lahko ublaži ali prepreči vzgojno-varstvena organizacija le z nego in vzgojo, ki sta zasnovani na načelih mentalne higiene, medicine, psihologije in pedagogike.

Vzgojitelj mora dobro poznati zakonitosti telesnega in duševnega razvoja otrok. Nenehno mora spremljati in se poglobljati v psihologijo, ustrezne medicinske vede in pedagogiko. Sproti mora izpopolnjevati svoje vzgojno delo, opuščati neustrezno in ga posodabljati. Nikoli ne sme ravnati prakticistično, kratkoročno, ampak mora vedno in vsekdar iskati za svoja ravnanja utemeljitve in smisel. Vedeti mora, da je otrok neločljiva celota. Dobro mora poznati tudi vse sestavine otrokovega vsakodnevnega življenja.

Vzgojnovarstvena organizacija mora s svojo organizacijo, vsebinsko in oblikami dela, v sodelovanju z družino in drugimi dejavniki v okolju uresničevati splošni vzgojni smoter s tem, da:

- prispeva k ohranjanju zdravja otrok, krepi njihovo zdravje, jih vsestransko telesno razvija, jim omogoča, da razvijajo in postopno obvladujejo veliko motoriko in si razvijajo čutila;
- zagotavlja, da se otroci počutijo varne, zaščitene in zaželjene;
- omogoča igro in druge dejavnosti otrok;
- zagotavlja pogoje za medsebojno zблиževanje otrok z drugimi otroki, z odraslimi, da omogoča otrokom doživljati zadovoljstvo in veselje ob lastni dejavnosti ter ob skupnih dejavnostih in doživetjih, da omogoča otrokom pridobivati socialne izkušnje in postopno spoznavati osnovna pravila o ravnanju z in med drugimi otroki in odraslimi;
- vzpodbuja naravno radovednost otrok za okolje, ki jih obdaja, omogoča otrokom nabirati si lastne izkušnje in si razvijati intelektualne sposobnosti in jim omogoča in jih spodbuja h govorni aktivnosti;

- omogoča otrokom, da lahko svoje izkušnje ustvarjalno izražajo v svojih dejavnostih.

Pri uresničevanju vzgoje in varstva otrok je treba upoštevati naslednja načela:

- otrok mora živeti v prijetnem vzdušju, doživljati zadovoljstvo, varnost, zaščitenost in ljubezen;
- otrok mora imeti optimalne možnosti za svojo aktivnost, ustrezno svoji razvitosti in individualnim posebnostim;
- otrokova vzgoja mora temeljiti na skladnosti med ravnanjem vzgojitelja in staršev.

Otroci so razdeljeni v oddelke. Najvišje možno število otrok v oddelku določa Pravilnik o zdravstvenih in pedagoških normativih glede števila otrok v oddelkih (Uradni list SRS, št. 37-316/72 in 28-365/74). V posamezne oddelke se razporejajo približno enako stari otroci odnosno približno enako razviti otroci. Otrokove novice se sprejema individualno, v nekajdnevni časovni presledkih. Vzgojitelj starše natančno seznanja s konceptom, organizacijo in uresničevanjem celotnega programa življenja in dela v oddelku in skuša doseči vsklajenost v ravnanju med vzgojnovarstveno organizacijo in domom. Ugotovljeno je, da je za otrokov razvoj najbolj ugodno, če otrok do tretjega leta ne menja vzgojitelja, vrstnikov in prostora. Najvažnejša je stalnost vzgojitelja. Praviloma spremlja otroka isti vzgojitelj do 3. leta.

Kontakti in stalna čustvena zveza med otrokom in vzgojiteljem sta zelo pomembna za njegov razvoj. Zato velja osnovno pravilo, da je treba zagotoviti otrokom čim večjo stalnost vzgojitelja. Le tako je mogoče zagotoviti otroku občutek varnosti, zaščitenosti in ljubezni. Če delata z otroki dve osebi, je treba zagotoviti čim večjo možno skladnost med ravnanjem obeh oseb. Vzgojitelj tesno sodeluje z zdravstveno službo in drugimi strokovnimi službami v vzgojnovarstveni organizaciji.

V vzgojnovarstveni organizaciji je potreben dnevni red. Z njim se zagotavljajo pogoji, ki so potrebni za zdravje otrok in njihov ustrezeni psihofizični razvoj. Poleg tega se z dnevnim redom zagotavljajo pogoji za aktivnost otrok in uresničevanje vzgojnega programa.

Z dnevnim redom se urejuje razmerje med otrokovim budnim stanjem - to je hranjenjem, nego, bivanjem na svežem zraku in aktivnostmi - in spanjem.

Pri seštevanju dnevnega reda je treba upoštevati:

- starost otrok;
- trajanje spanja in budnega stanja;
- število dnevnih obrokov in časovne presledke med njimi;
- dnevno trajanje bivanja otrok v vzgojnovarstveni organizaciji;
- število otrok v oddelkih;
- letni čas.

Dnevni red je osnovna orientacija za razporeditev dejavnosti otrok v dnevu. Vzgojitelj upošteva še vse posebnosti otrok v oddelku in v skladu z njimi organizira življenje otrok, zlasti upošteva posebnosti otrok v času adaptacije na življenje v oddelku. Važno je, da dobro načrtuje, da mu za posamezne sestavine dnevnega reda ne zmanjkuje časa. Starše tekoče seznanja z dnevnim redom.

Za izvajanje vzgojnega programa mora vzgojnovarstvena organizacija v skladu z 10. členom zakona o vzgojnovarstveni dejavnosti za predšolske otroke zagotoviti ustrezne prostore in opremo, ki omogočajo varnost otrok, nemoteno gibanje in druge vzgojne dejavnosti, nemoten počitek, ustrezno prehranjevanje, osebno higieno in higieno okolja (Glej: Minimalne zahteve za gradnjo in opremo vzgojnovarstvenih zavodov, Izdala Zveza skupnosti otroškega varstva Slovenije).

VSEBINA IN NALOGE VZGOJNEGA DELA

PRVO IN DRUGO LETO

NALOGE SO:

- ohranjati zdravje otrok in zagotavljati pravilen razvoj in krepitev organizma;
- razvijati motoriko in sposobnost gibanja otrok;
- razvijati čutno občutljivost otrok;
- spodbujati otrokovo radovednost, vzbujati zanimanje za ljudi, predmete in pojave v neposrednem okolju, razvijati občutljivost čutil, spodbujati opazovanje in druge intelektualne sposobnosti;
- zagotavljati dobro počutje otrok in projetno razpoloženje;
- omogočati otrokom, da poslušajo govor odraslih in spodbujati njihov lastni govor;
- omogočati otrokom dožemanje glasbe, barve, oblik.

VSEBINA

Od sedmega do devetega meseca

Vzgojitelj si prizadeva, da se otroci dobro počutijo. Zadovoljuje njihove osnovne potrebe, z otroki ravna ljubeznivo, umirjeno in strpno. Otroci naj občutijo, da je vzgojitelju njihova prisotnost draga. Kadar so otroci slabe volje, jih potolaži.

Vzgojitelj zagotavlja otrokom dovolj prostora za gibanje: otrok se sam giblje in spreminja lege in položaj: s hrbta se obraža na stran, na trebuh, plazi se, seda, vstaja, vstane - vse sam, brez pomoči vzgojitelja. Tako si razvija svojo motoriko in se postopno osamosvaja. Navaja se na gibanje, spreminjanje lege in položaja po lastni želji in ne po želji odraslih.

Vzgojitelj skrbno opazuje otroka, da bi ugotovil, kaj jih naj-

bolj vzpodbuja h gibanju. V primeru, da ugotavlja pri posameznih otrocih močna odstopanja, se posvetuje z zdravnikom, psihologom, starši in nato ukrepa.

Vzgojitelj zagotavlja otrokom dovolj raznovrstnih igrač. Izbira jih glede na funkcijo, obliko, barvo, velikost in površino. Razporedi jih tako, da jih otroci vidijo. Otrok igrače prijemlje in meče, z njimi manipulira (jih prenaša iz roke v roko, udarja drugo ob drugo itd.), jih posluša in postopno ugotavlja zvezo med gibom in igračo, gibom in zvokom in se uči igrati se. Otrok mora imeti vedno dovolj možnosti za aktivnost, za nabiranje lastnih izkušenj o predmetih, ki se razlikujejo po velikosti, barvi, materialu. Vzgojitelj izkoristi vsako priložnost za "pogovor" z otrokom: z njim se pogovarja pri negovanju, hranjenju, preoblačenju in ob drugih priložnostih.

Pripoveduje mu o tem, kaj se z njim godi, poimenuje predmete, ki jih uporablja npr. pri negi, hranjenju.

Vzgojitelj spodbuja otrokovo bebljanje in čebljanje. Otroku se odziva z nasmehom, mimiko in ponavljanjem tega, kar je otrok "povedal". Vzgojitelj govori z otrokom jasno, razločno, počasi, primerno glasno in ljubeznivo. Ob enakih opravilih govori vedno enako. (Daj mi roko! Stegni roko! Počesala se bova!) Otrok postopno poveže opravilo in povedano.

Vzgojitelj kliče otroka po imenu. Vzgojitelj vedno enako npr. pozdravlja, se zahvaljuje, prosi, vse z namenom, da bo otrok postopno povezal situacijo in povedano.

Vzgojitelj bogati vsebino otrokovega življenja z vnašanjem glasbe. Otroku tiho prepeva otroške in narodne pesmi in lastne izmišljarije. Prizadeva si ustvarjati prijetno vzdušje. S posameznimi otroki se igra preproste ritmične igre "bibe", (Biba leze, Medved stopa, Dežek pada idr.) predvsem takrat, ko otroka preoblači. Občasno nudi otrokom tihe lepo zveneče zvočne igrače (ropotulje, zvočne mize). Otroke varuje pred truščem.

Vzgojitelj skrbi za to, da so otroci lepo urejeni, skupaj s posameznim otrokom se veseli njegove urejenosti in vzbuja v njem veselje, zadovoljstvo ob lastni urejenosti.

Od desetega do dvanajstega meseca

Vzgojitelj si prizadeva, da se otroci dobro počutijo. Zadovoljuje njihove osnovne potrebe, z njimi ravna ljubeznivo, umirjeno in strpno. Občutijo naj, da mu je njihova prisotnost draga. Kadar so slabe volje, jih skuša potolažiti.

Vzgojitelj zagotavlja otrokom dovolj prostora za gibanje in osvajanje novih gibov. Otroci samoiniciativno in brez pomoči vzgojitelja vstajajo, stojijo in pričenjajo hoditi. Sami si ob spodrsljajih pomagajo in se tako navajajo na premagovanje težav.

Vzgojitelj skrbno opazuje otroke, da bi ugotovil, kaj jih najbolj spodbuja h gibanju. V primeru, da ugotavlja pri posameznih otrocih močna odstopanja od drugih otrok, se posvetuje z zdravnikom, psihologom, starši in nato ukrepa.

Vzgojitelj nudi otrokom dovolj igračk, ki so skrbno izbrane glede na funkcijo, velikost, obliko, barvo in površino. Otrokom omogoča bolj zahtevne manipulacije (usklajevanje gibov z očmi, pri vtikanju ene igrače v drugo). Otrok že lahko ravna po navodilih vzgojitelja, npr. odnese igračo v kot in jo položi na tla itd.

Otrok spoznava osebe, predmete in pojave v svoji neposredni okolici. Vzgojitelj posreduje otrokom imena, način oglašanja itd. Otrok spoznava svoje telo, vzgojitelj mu posreduje ustrezna imena npr. roka, noga, nos itd. Ko jih vzgojitelj imenuje, jih otrok pokaže.

Vzgojitelj se "pogovarja" z otrokom, z njim govori jasno, razločno, počasi, primerno glasno in ljubeznivo. Otroku posreduje njegovo ime, imena ostalih oseb, igrač, predmetov in neposrednega okolja. Vzgojitelj spodbuja otrokovo lastno oglašanje in izgovarjanje prvih besed: baba, mama, ...

Vzgojitelj pokaže otrokom slike znanih predmetov (žoga, lonček, ropotulja, pes), otrok jih prepozna in jih poimenuje, običajno z onomatopoetskimi izrazi (hov-hov, cin-cin) ali z glasovno manj zahtevnimi besedami (kuža, muca, luč).

Vzgojitelj vedno na enak način opisuje predmete, ki jih uporablja npr. pri negi (glavnik, milo itd.), prav tako daje otroku navodila vedno enako (stegni roko, prinesi milo). Vzgojitelj izraža svoje zadovoljstvo nad otrokovim ravnanjem z besedno izraženo pohvalo, z mimiko in gibi. Vzgojitelj govori z otrokom neposredno (v 1. in 2. glagolski osebi), izogiba se opisovanju ("Teta bo pogledala" namesto: "Pogledala bom" in "(ime otroka) bo prišel k meni" namesto: "Pridi k meni.>").

Vzgojitelj bogati življenje otrok z glasbenimi vtisi. Otrokom tiho prepeva ustrezne pesmi in jim občasno mogoča poslušati glasbeno skrinjico. S posameznimi otroki se igra nekatere preproste ritmične igre "bibe", predvsem v času preoblačenja otrok (npr.: Biba leze, Dežek pada, Medved stopa, Nagajiva biba, idr.). Vzgojitelj omogoča otrokom tudi lastne glasbene aktivnosti, omogoča jim občasno uporabo lepo zvonečih zvočnih igrač; otroke spodbuja k lastnemu prepevanju "lalanju".

NAVODILA

Vzgojitelj mora dobro poznati posamezne sestavine otrokovega dnevnega življenja.

Sprejem otrok

Sprejem otrok je zelo pomembna sestavina otrokovega dnevnega življenja. To je trenutek, ko se mora ločiti od staršev. Za mnoge otroke, posebno novince je to močno čustveno vznemirljivo. Zato mora biti vzgojitelj ob sprejemu otroka skrajno umirjen, zbran, pomirjujoč in ljubezniv. Ob pregledu otroka mora biti zelo pazljiv: ugotoviti mora, ali je otrok zdrav in v primeru, da kaže otrok bolezenske znake, ustrezno ukrepati. Otroka mora vrniti staršem z ustreznim pojasnilom in predlogom za ukrepanje. Z starši se sicer pogovori o tem, kako je otrok preživel prejšnji dan in noč. Sicer pa se vzgojitelj po sprejemu otroka odnosno odhodu staršev posveti otroku, dokler ne prebrodi krize.

Spanje

Otrok mora v 24 urah spati do 20 ur. Podnevi spi 4 do 4 in pol ure, so pa med otroki tudi individualne razlike. Otroci spijo v prezračenem prostoru. Zelo ugodno je, če spijo na prostem. Otroci spijo, kadar so zaspani in v skladu z dnevnim redom. Otroci spijo pri dnevni svetlobi ali v rahlo zasenčeni sobi, odvisno od letnega časa. Med spanjem zagotovimo mir in otroke vedno in dosledno opazujemo in nadzorujemo.

Hranjenje

S hranjenjem zadovoljujemo otrokovo osnovno potrebo po hrani. Hkrati je hranjenje pomembna priložnost za individualni stik vzgojitelja in otroka. Zato si vzgojitelj prizadeva, da hrani otroka v umirjenem in prijetnem vzdušju, da otrok ob hranjenju doživlja varnost, zaščitenost in ljubeznivost. Vzgojitelj zagotavlja takšno organizacijo prehranjevanja, da ni ustvarjeno vzdušje čakanja pred hranjenjem. Zato se vsi otroci igrajo, do takrat, ko so na vrsti za hranjenje. Otroke hrani po ustaljenem zaporedju. Pri tem upošteva starost otrok, ješčnost otrok, prihajanje otrok. Otroci si postopno pridobijo

izkušnje o tem, kdaj so na vrsti. Praviloma sedi otrok med hranjenjem v vzgojiteljevem naročju. Vzgojitelj zaščiti otroku obleko s slinčkom, vendar mu pušča proste roke. Otroka spodbuja k sodelovanju (odpiranju ust ob pogledu na žlico, prijemanje kozarca, držanje žlice). Vzgojitelj sprti skrbi, da je otrok med hranjenjem čist in urejen. Vzgojitelj se med hranjenjem z otrokom pogovarja, pripoveduje mu, kaj se godi (Jedel boš. Juha je dobra.).

Nega

Z negovanjem zagotavlja vzgojitelj otroku potrebno čistočo, primerno obleko idr. Hkrati je negovanje pomembna priložnost za individualni stik med vzgojiteljem in otrokom. Zato neguje vzgojitelj otroka vedno umirjeno, zbrano, ljubeznivo in v prijetnem vzdušju. Z otrokom se pogovarja, ga ljubkuje in vabi k sodelovanju. Otrok naj začuti varnost, zaščitenost in ljubezen. Vzgojitelj organizira nego tako, da ni prekinjena igra vseh otrok in ustvarjeno vzdušje čakanja. Nega se izvaja kontinuirano ves dan. Otroci se nemoteno igrajo, posameznega otroka pa neguje vzgojitelj praviloma po vedno enakem zaporedju. Otroci se postopno navadijo, kdaj so na vrsti. Med negovanjem se vzgojitelj z otrokom pogovarja, mu opisuje, kaj se z njim godi in ga vabi k sodelovanju. Pred nego pripravi vzgojitelj vse potrebno: obleko za otroka, plenice, brisače, pribor za umivanje in nego, primerno ogreto vodo (36 do 37 stopinj C), poskrbi za ustrezno temperaturo zraka (22 stopinj C). itd. Ko je vse pripravljeno, prične z nego. Vzgojitelj previje otroke pred vsakim obrokom, pa tudi po potrebi. Otroke neguje v skladu z zdravstveno higienskimi navodili ustreznih strokovnih služb.

Otroci naj bodo oblečeni in obuti primerno letnemu času, vremenu in dejavnosti.

Dejavnost otrok

Čas, ki ga potrebuje otrok za spanje, se postopno skrajšuje. Več časa prebije v budnem stanju, v katerem se pretežno igra. Če se otrok dobro počuti, se igra, je aktiven, se zanima za svoje okolje in si prizadeva, da bi ga spoznal. Ni potrebno, da odrasli otroka "zabavajo". Odrasli naj predvsem zadovoljujejo otrokove osnovne potrebe, mu zagotavljajo prostor, igrače in umirjeno vzdušje ter ljubezniv odnos, se z njim pogovarjajo, ga opazujejo, kažejo svoj odnos do njegovih dosežkov. Otrok naj se sam nauči igrati se. Naj raziskuje, osvaja, spoznava. Za to mora imeti dovolj časa. V tem času so v ospredju otrokove gibalne dejavnosti in funkcijska igra. Otrok se igra sam. Vzgojitelj mu mora zagotoviti dovolj prostora, dovolj igrač in drugih sredstev. Skrbno naj izbira igrače in predmete glede na funkcijo, velikost, barvo, površino, težo in individualne posebnosti otrok. Dokler otrok leži in še ne vstaja, nikoli ne daje otroku igrač v roke, ampak jih postavlja v bližino dosega njegovih rok. Otrok naj jih sam opazi, poseže po njih, jih prime in z njimi manipulira. Ko se otrok začne premikati in se obrne k vzgojitelju s prošnjo za igračo, mu jo seveda da v roke, to spremlja z ustreznim vljudnostnim izrazom. Vrsta in število igrač, primernih za otroke te dobe, so opisane v gradivu "Izbor drobnega inventarja, potrošnega materiala in nekaterih osnovnih sredstev, ki so potrebni za začetek dejavnosti vzgojnovarstvenih organizacij", izdal Studio za otroško varstvo.

Uresničevanje vzgojnega programa

Vzgojiteljeva naloga pri uresničevanju vzgojnega programa je celovita skrb za otroka, za zadovoljevanje njegovih osnovnih potreb, za zadovoljevanje ustreznih higienskih in drugih pogojev za življenje, skrbeti mora za dobro počutje otrok. Le tako bo dosegel, da bodo otroci spontano aktivni po lastni želji. Njihove dejavnosti nikoli ne prekinja.

Otrokom zagotavlja vedno več prostora za gibanje, saj le-to postaja vedno bolj pestro: otroci se plazijo, sedajo, vstajajo, hodijo itd. Tudi njihove igre postajajo bolj pestre, potrebujejo vedno večji izbor igrač in sredstev. Vzgojitelj ne sme nikoli zanemariti priložnosti, ki jih nudita nega in hranjenje za individualni stik med njim in posameznim otrokom. Kljub temu, da je osredotočen na posameznega otroka, ne sme nikoli zanemariti ostalih otrok.

Vzgojitelj mora izkoristiti vsako priložnost za to, da si otroci pridobivajo nove izkušnje, nova znanja in da si ob tem razvijajo svoj govor.

Vzgojitelj si prizadeva, da živijo otroci v lepo urejenem prostoru, da so tudi sami vedno lepo, dejavnosti primerno, urejeni.

Od trinajstega do osemnajstega meseca

Vzgojitelj si prizadeva, da se otroci dobro počutijo. Zadovoljuje njihove osnovne potrebe, z njimi ravna ljubeznivo, umirjeno in strpno. Občutijo naj, da so mu dragi. Pomaga jim, kadar so v "resničnih" težavah.

Vzgojitelj zagotavlja otrokom dovolj prostora za gibanje. Omogoča raznovrstno gibanje: hojo, dviganje igrač in drugih predmetov s tal, prenašanje igrač, ki jih drži otrok z obema rokama, potiskanje igrač pred seboj, vlečenje igrač za seboj, vzpenjanje na prste in doseganje igrač, prestopanje igrač ali predmetov, plazenje, sestopanje, metanje, kotaljenje po tleh. Vse te dejavnosti izvajajo otroci spontano, samoiniciativno, v čimbolj prirodnih situacijah.

Vzgojitelj lahko kdaj pa kdaj spodbuja gibanje otrok z glasbo. Otroci se poleti igrajo na prostem, pozimi pa že tudi na snegu.

Vzgojitelj postopno vključuje otroke v opravila odraslih (npr. pri umivanju, brisanju obraza in rok, preoblačenju) in ustvarja osnovo za oblikovanje higienskih navad. Prizadeva si, da bodo otroci postopno začutili potrebo, da so čisti, da sodelujejo pri negi in mu "pomagajo".

Otroci so shodili. Njihovo neposredno okolje se je zelo razširilo. Nudi jim nove vtise in možnosti za številne neposredne izkušnje in nova znanja.

Ob hranjenju spoznava otrok pribor (krožnik, žlica, prtiček), spoznava in postopno razlikuje nekatere jedi (mleko, kruh) in nekatera opravila (hranjenje, pitje). Vzgojitelj si prizadeva, da bodo otroci pri hranjenju vedno bolj samostojni in bodo sami uporabljali pribor. Otroke navaja, da so čisti, da med jedjo ne mažejo okolja s hrano in jim tako nudi osnovo za oblikovanje higienskih in kulturnih navad.

Otroci spoznavajo ob vsakodnevni negi predmete in opravila (voda, milo, brisača, glavnik, brisanje, slačenje, oblačenje). Otroci spoznavajo dele telesa (noga, roka, nos idr.). Spoznavajo svoje ime, ime bližnje odrasle osebe (tovarišice, tete), imena igrač (medo, gaga), imena nekaterih kosov pohištva (postelja, stol, miza). Ob bivanju na prostem spoznavajo nekatere predmete na igrišču (pesek, trava itd.) ali cesti (avto). Vzgojitelj opozarja otroke ob spremembah vremena na vremensko stanje - dežuje, sije sonce, sneži. Otroke opozarja na bližnje drevo, rastlino ali žival.

Ko si otroci pridobijo izkušnje in elementarna znanja o več predmetih, usmerja vzgojitelj njihovo pozornost k več predmetom iste vrste, ki pa so različni npr. po barvi, velikosti (različni stoli). Vzgojitelj si prizadeva, da otroci postopno razumejo navodila, naročila in da postopno dojemajo, da jih

je treba uresničevati. (Prinesi igračo! Daj mi roko! Obriši si roke!). Vzgojitelj večkrat vpraša otroka: "Kaj je to?", "Kdo je to?" in spodbuja otroka k odgovoru. Prizadeva si, da bi otroci postopno doumeli smisel naročil: smeš, ne smeš, to je dovoljeno, to ni dovoljeno.

Vzgojitelj spodbuja otroka h govorjenju, jih pohvali, kadar govorijo. Teži za tem, da se vedno bolj utrjuje med njim in otroki besedni način komuniciranja. Vzgojitelj govori z otrokom neposredno (v 1. in 2. glagolski osebi), izogiba se opisovanju ("Teta bo pogledala" namesto: "Pogledala bom" in "(ime otroka) bo prišel k meni" namesto: "Pridi k meni"). Vzgojitelj spodbuja otroka h izražanju v preprostem stavku (npr. Hodim. Medo spi). Prizadeva si, da otroci spoznajo čimveč imen predmetov in opravil.

Vzgojitelj govori jasno, razločno, počasi in primerno glasno ter ljubeznivo. Prizadeva si, da se bodo otroci postopno navadili poslušati govor odraslih in se usposobili za odgovarjanje na vprašanja (npr. Kako ti je ime?).

Kadar so otroci uspešni, jih vzgojitelj pohvali in spodbuja k samostojnosti. S pohvalo ne pretirava.

Vzgojitelj ustvarja priložnosti, da bi otroci lahko opazovali živali, spoznali njihova imena, izvedeli da so lahko nevarne, da je treba biti oprezen, a da je pretiran strah nepotreben in da je treba z živalmi lepo ravnati.

Vzgojitelj bogati življenje otrok z vnašanjem glasbe v njihovo življenje. Otrokom pogosto prepeva pesmi, ki pojejo o stvareh, ki jih ima otrok rad, pa pesmi, ki vsebujejo onomatopoeje in druge zvočne zloge in besede. Ob enakih situacijah poje iste pesmi, npr.: pred spanjem poje vedno isto uspavanko ipd. Poje tudi pesmi, ki si jih sam izmišlja. Ob ustreznih priložnostih navije glasbeno skrinjico. Pozorno prisluhne otrokom, ki po svoje prepevajo "lalajo" in se kdaj pa kdaj pridruži njihove- mu ustvarjalnemu prepevanju. Otrokom omogoči, da občasno igrajo

na ustrezne instrumente. S posameznimi otroki izvaja ritmične igre "bibe" in v igro vključi otroke, ki to želijo (Medved stopa, Kako biba poje, Jezde, Biba raja idr.).

Od devetnajstega do štiriindvajsetega meseca

Vzgojitelj zagotavlja pogoje za spontane vsakodnevne aktivnosti otrok. V njih si uri in utrjujejo gibalne sposobnosti, ki so si jih že prej razvili. Gibljejo se spontano in na lastno željo. Vzgojitelj pripravlja potreben prostor in igrače ter sredstva, ki otroke spodbujajo h gibanju.

Otroci preživijo, v skladu z letnim časom in vremenskimi razmerami, čim več časa na prostem. Otroci hodijo po ravnem in neravnem terenu, po travi in tleh z različnimi površinami. Premagujejo ovire, kot so kamen, vzboklina, jamica, potiskajo različne predmete pred seboj (npr. škatla, samokolnica, avto), hodijo samoiniciativno in samostojno po stopnicah navzgor in navzdol, se plazijo pod ovirami, mežejo žoge, tekajo.

Otroci se živo zanimajo za osebe, predmete, pojave, dejavnosti v svojem okolju. Spoznavajo prostor (igralnica, kuhinja, garderoba) igrišče, grede, zelenice. Otroci spoznavajo bližnje odrasle in njihova dejanja. (Kuharica kuha. Hišnik grabi. Šofer vozi avto), opazujejo naravne pojave (dežuje, sneži, sonce sije), vzgojitelj ga opozarja na potrebno ravnanje, (Nosimo dežnik. Oblečemo plašč.). Otroci nadalje spoznavajo predmete za vzakdanjo rabo in njihova imena (glavnik, žlica, milo). Vzgojitelj jih navaja na pravilno uporabo različnih predmetov (brisača, glavnik, žlica).

Vzgojitelj posveča veliko pozornost urejenosti otrok. Navaja jih na samostojno opravljanje nekaterih opravil, kot so umivanje rok, brisanje rok.

Otroci si nadalje pridobivajo izkušnje in spoznavajo osebe, predmete in pojave v okolju. Postopno razlikujejo predmete po velikosti (velika kocka, majhna kocka), zvoku (zvok avtomobila, lajež psa). Otroci spoznajo svoje ime, ime vzgojitelja in nekaterih otrok. Vzgojitelj jih navaja na odnose do odraslih in otrok (pozdravljanje, naslavljanje, zahvala). Navaja jih na govorno komunikacijo, medsebojno pomoč, nauči jih pozdravljati ob prihodu in odhodu, prositi, se zahvaliti.

Kadar so otroci na prostem, opazujejo predmete in pojave v okolju. Spoznavajo nekatere živali (pes, muca), cvetje, drevesa. Znane živali prepoznavajo na sliki. Vzgojitelj daje otrokom zahtevnejša navodila in naloge (npr. Onesi medveda v posteljo in ga pokrij!). Vzgojitelj spodbuja otroke h govorjenju. Prizadeva si, da bi ga otroci razumeli. Sprašuje: "Kaj je to?", "Kakšen je? Kje je? ...". Vzgojitelj spodbuja otroke, da ob svojih dejanjih govore, da opisujejo predmete (Medo, greš spat? Ti si lepa muca.).

Vzgojitelj spodbuja otroke, da se obračajo nanj z vprašanji, da besedno izražajo svoje želje, pritožbe in da pripovedujejo, kaj želijo. Otroci naj osvoje približno 300 besed.

Vzgojitelj bogati življenje otrok z vnašanjem glasbe v njihovo življenje, otrokom omogoča raznolike glasbene vtise, omogoča pa jim tudi lastne glasbene dejavnosti. Vzgojitelj pogosto prepeva pesmi, ki ustrezajo vzdušju; izbira pesmi, ki pojejo o stvareh, ki so otrokom blizu in pesmi, ki so bogate na onomatopoejih ali drugih zelo zvočnih zlogih ali besedah. Nekatero otrokom priljubljene pesmi pogosto ponavlja. Poje tudi lastne izmišljarije, po svoje prepeva kratka besedila v slikanicah. Ob priložnostih navije glasbeno skrinjico ali otrokom igra na preproste ritmične in melodične instrumente in jim tako postopno razvija sposobnost za poslušanje. Pozorno prisluhne otrokom, ki po svoje ustvarjalno prepevajo kot tudi tistim, ki že posku-

šajo peti katero od otroških pesmi. Kadar si otroci želijo igrati na instrumente, jim to omogoča, otroci naj dobijo dovolj tihe ropotulje ali parne instrumente, ki ustrezajo vsem zahtevam po varnosti (tolkači iz kartonskih škatlic ali plastenk, plastičnih kock ipd.). Z manjšo skupino otrok izvaja preproste ritmične igre "bibe", npr.: Biba raja, Bratci so po svetu šli, Miška iz luknje je pritekla, Kako biba pije, Medved stopa. Otroke pritegne k preprostem rajanju ob glasbi.

Vzgojitelj nudi otrokom slikanice in slike. Nudi jim tudi papir, svinčnik in voščenke. Pozoren je na varnost otrok. Otroci oblikujejo v pesku, gradijo s kockami.

Vzgojitelj skrbi za estetsko urejenost prostora in urejenost otrok.

NAVODILA

Vzgojitelj mora dobro poznati vse sestavine otrokovega dnevnega življenja.

Sprejem otrok

Sprejem otrok je zelo pomembna sestavina v otrokovem vsakodnevem življenju. Za otroke pomeni ločitev od staršev močnejši ali blažji čustveni pretres. Zato mora vzgojitelj ravnati z otroki skrajno umirjeno, strpno, ljubeznivo. To še posebej velja za novince. Pregled otrok mora biti natančen. V primeru, da ima otrok bolezenske znake, ga mora vrniti staršem, nanje pomirjevalno vplivati in jim svetovati ustrezno ukrepanje. Po odhodu staršev se mora vzgojitelj tako dolgo posvečati otroku, da otrok prebrodi krizo.

Spanje

Otrok mora v 24 urah spati od 14 in pol do 10 ur.

V prvem delu leta je priporočljivo, da spi dvakrat dnevno, v

drugi polovici pa lahko enkrat dnevno približno 2 in pol do 3 ure.

Vzgojitelj ravna individualno. Če ugotovi, da potrebuje posamezni otrok spanje, mu to takoj omogoči. Otroci spe pri dnevni svetlobi, ali v rahlo zasenčeni sobi, v prezračenem prostoru in ob stalnem vzgojiteljevem nadzoru. Ko se posamezni otrok prebudi, ga vzgojitelj dvigne iz postelje in mu omogoči igranje.

Hranjenje

S hranjenjem zadovoljujemo otrokom osnovno potrebo po hrani. Hkrati je to priložnost za tesnejši individualni stik vzgojitelja in otroka. Vzgojitelj izvaja hranjenje v umirjenem in prijetnem vzdušju. Otrok se hrani v približnih časovnih presledkih treh ur in pol do štirih ur in pol.

V tem letu se otroci postopno osamosvajajo pri hranjenju. Dokler hrani vzgojitelj posamezne otroke, opravlja to v svojem naročju. Otroku zaščiti obleko s slinčkom, pusti mu proste roke in ga spodbuja k sodelovanju. Hranjenje organizira tako, da ni pred hranjenjem čakalnega vzdušja. Zato se vsi otroci igrajo do takrat, ko so na vrsti za hranjenje. Hranjenje posameznih otrok izvaja v stalnem enakem zaporedju. Ko se otroci osamosvojijo, se hranijo ob mizi, posamezno ali skupaj. Pred hranjenjem vzgojitelj uredi prostor, ga prezrači, pripravi mize, poskrbi za ustrezno nego. Vzgojitelj navaja otroke na to, da jedo ponudeno jed, a jih k temu ne sili. Navaja otroke na uporabo pribora, prtička in na primerno obnašanje pred jedjo, med njo in po jedi.

Nega

Pri umivanju (pred jedjo, po jedi, po opravljanju fiziološke potrebe itd.) spodbuja vzgojitelj otroke k sodelovanju in jih postopno osamosvaja. V prvi polovici leta sodelujeta pri umivanju vzgojitelj in otrok, v drugi polovici leta pa je otrok bolj samostojen.

V tem obdobju se izvrši postopen prehod na uporabo kahlice. Vzgojitelj ravna popolnoma individualno. Otrok ne sili k uporabi kahlice. Otrok nikoli dolgo ne sedi na kahlici.

Vzgojitelj spodbuja otroke k sodelovanju pri oblačenju, slačenju, obuvanju.

Navaja jih na uporabo robčka.

Vzgojitelj izvaja nego otrok v prijetnem vzdušju. Je umirjen, strpen in ljubezniv.

Aktivnost otrok

Spanje, nega in hranjenje trajajo manj časa, zato prežive otroci več časa v budnem stanju. Več jim ga zato ostane za igro.

Igra je otrokova osnovna dejavnost. Postaja vedno bolj pestra.

Prevladuje posamična igra. Otroci še ne sodelujejo med seboj.

Često se spopadajo zaradi igrač. Spopadov ni mogoče povsem preprečiti, lahko pa jih omilimo, če ponudimo otrokom toliko igrač, kolikor je otrok, s strpnim, ljubeznivim in potrpežljivim ravnanjem. Vzgojitelj skrbno izbira igrače glede na funkcijo, velikost, težo, barvo, površino. Na prostem se igrajo otroci poleti v pesku in na travi, pozimi v snegu.

Uresničevanje vzgojnega programa

To obdobje označujeta dva pomembna premika v otrokovem razvoju: otrok shodi in začne govoriti.

Ko otrok shodi, se spremeni njegov odnos do okolja. To vpliva na njegov telesni in duševni razvoj. Pri manipuliranju z igračami in predmeti ne angažira več samo oči in rok, ampak še druge dele telesa (vrat, noge). Hoja omogoča otroku, da lahko pride do igrač in predmetov, ki so dlje, kot seže njegova roka. Tako je otroku odslej dostopnih več predmetov.

Otroci postopno obvladajo različne gibe in dejanja: prenašajo predmete v naročju, na ramah, vlečejo predmete za seboj, jih

potiskajo pred seboj, jemljejo predmete z mize, splazijo se pod mizo, posteljo itd. Dejanja otrok še niso namerna, so pa zelo pomembna za razvoj njihove motorike in za usklajevanje gibov. Otrok odslej intenzivneje spoznava prostor.

Vzgojitelj zagotavlja dovolj časa za bivanje na prostem. Tu imajo otroci priložnost za hojo po travi, po pesku, po grušču, prestopajo predmete, hodijo po ravnem in neravnem terenu, mečejo, vlečejo, plezajo, hodijo po stopnicah itd.

Vzgojitelj preskrbi dovolj primernih igrač in drugega materiala. Hoja močno spodbudi otrokovo zanimanje za okolje, ga pa tudi sama po sebi veseli in zabava. Vzgojitelj spremlja razvoj otrokove hoje, se veseli nad njegovimi dosežki, ga pohvali in spodbuja k novim uspehom, otroka osamosvaja, spodbuja k premagovanju ovir, vztrajnosti, samostojnosti.

Drugi pomemben dogodek v tem obdobju je razvoj govora. Otrok sicer razume vzgojitelja že prej, vendar je bilo to razumevanje izrazito situacijsko.

Ko otrok shodi, se stanje spremeni. Spozna nove predmete, pojave iz okolja in si pridobiva nove izkušnje. Pridobiva si tudi nove besede, če seveda odrasli z njim govore.

Med hranjenjem in nego se pogovarja vzgojitelj s posameznim otrokom. Postopno se pričinja pogovarjati tudi z več otroki hkrati. Vzgojitelj se pogovarja z otroki jasno, razločno, počasi in ljubeznivo. Otroci si postopno pridobivajo izkušnjo, da se je lažje sporazumeti z govorom kot z mimiko ali gibi. Še vedno si radi pomagajo z mimiko in gibi. Vzgojitelj navaja otroke na besedni odnos z odraslimi. Vzbuja zanimanje otrok za okolje.

Razvoj govora je pomemben tudi za seznanjanje otrok z nekaterimi pravili za ravnanje in obnašanje.

Otrokova igra se nenehno bogati. Funkcionalni igri se pridruži dojemalna. V svojih igrah začne otrok postopno prikazovati dejanja odraslih ljudi.

Otrok rad ob koncu drugega leta čeka s svinčnikom ali voščenkami. Vzgojitelj ga k temu spodbuja in mu nudi papir in risalna sredstva. Omogoča tudi igro v pesku in igro s kockami.

Vzgojitelj zadovoljuje tudi otrokove vedno pogostejše želje po poslušanju glasbe, otrokom prepeva, posreduje jim glasbo s plošč ali radia. Glasbo vedno povezuje z razpoloženjem otrok.

Nenehno skrbi za estetsko urejeno okolje in za urejenost otrok.

Od petindvajsetega do šestintridesetega meseca

NALOGE SO:

- ohranjati, pospeševati in utrjevati zdravje otrok;
- zagotavljati normalno rast in razvoj otrok, razvoj organov in njihovih funkcij in razvijati gibalne sposobnosti otrok;
- razvijati in utrjevati osnovne higienske navade in postopno osamosvajati otroke pri hranjenju, oblačenju in zadovoljevanju higienskih potreb;
- zagotavljati pogoje za dobro in prijetno počutje otrok;
- pomagati otrokom pri znajdenju v okolju, med vrstniki in odraslimi ljudmi;
- spodbujati vedoželjnost otrok in pridobivanje lastnih izkušenj v okolju, v katerem žive, ter spoznavanje okolja;
- spodbujati razvoj govora otrok, pospeševati oblikovanje besednega zaklada in izpopolnjevanje izražanje;
- spodbujati dejavnosti otrok, v katerih si otroci razvijajo ustvarjalnost in dojemajo lepo.

VSEBINA

Telesna vzgoja

Smotre telesne vzgoje uresničujemo tako, da

- zagotavljamo otrokom življenje v zdravem in urejenem okolju, v dnevnem režimu, ki ustreza starosti in psihofizični razvisti otrok in v sproščenem in prijetnem vzdušju;
- zadostimo naravni potrebi otrok po gibanju in jih vključujemo v telesnovzgojno dejavnost;
- otroke navajamo na zdrav način življenja.

Pogoji okolja in življenja otrok

V skladu z 10. členom zakona o vzgojnovarstveni dejavnosti za predšolske otroke je treba zagotoviti prostore in opremo, ki omogočajo varnost otrok, neovirano gibanje in druge telesnovzgojne dejavnosti, tudi na prostem, igro in druge dejavnosti, nemoten počitek, ustrezno prehranjevanje, osebno higieno in higieno okolja.

Dnevni red ureja dejavnost otrok, njihovo ustrezno zaporedje in red pri uresničevanju. Dve do triletni otroci potrebujejo v 24 urah 12 do 13 ur spanja, zato spijo po kosilu najmanj 2 uri, posamezni otroci po potrebi tudi dopoldne.

Otroci bivajo na prostem 3 do 4 ure dopoldne in popoldne, da izkoristijo za zdravje ugoden vpliv svežega zraka in sonca.

Otroci naj bodo obuti in oblečeni primerno letnemu času, vremenu in dejavnosti.

Otrokom je treba zagotoviti kalorično in biološko ustrezno, higiensko neoporečno pripravljeno hrano, posredovano po dnevnem redu v časovnih presledkih po 3 ure in pol do 4 ure. Otro-

ci naj jedo samostojno, ob občasni pomoči in nadzoru vzgojitelja. Vzgojitelj mora zagotoviti v času hranjenja prijetno vzdušje, po potrebi otrokom pomagati in jih navajati na hranjenje po ustaljenih pravilih.

Otroci si pred hranjenjem dosledno vedno umijejo roke. Vzgojitelj si prizadeva, da otroci samostojno sede pri mizi, da jedo ponudeno hrano, da mirno počakajo na naslednjo jed, da ne motijo drugih otrok pri jedi, da ne razmetavajo hrane, da pravilno uporabljajo žlico, da uporabljajo prtiček, da ne vstajajo od mize pred koncem hranjenja, da ne razgrajajo, če so končali hranjenje pred drugimi otroki, da se zahvalijo po končanem obroku, da pospravijo stol in da si po končanem hranjenju umijejo roke.

Vzgojitelj si prizadeva, da otroci jedo ponujeno hrano, a jih k temu ne sili.

Vzgojnovarstvena organizacija zagotavlja ustrezen higienski režim v prostorih in zunanjih funkcionalnih površinah (čiščenje, zračenje, osvetlitev, razkuževanje), zdravniške preglede osebja, preventivne ukrepe ob nalezljivih boleznih ter prvo pomoč.

Kot v predhodnem oddelku je treba še nadalje razvijati in utrjevati osnovne higienske navade. Redno umivanje rok je še v ospredju. Otroci si naj začno postopno samostojno umivati roke, sami si naj zavijajo rokave, namilijo roke, jih splahnjujejo pod tekočo vodo in si jih obrišejo v brisačo. Pazijo naj na čistočo ob umivalniku.

Otroci naj samostojno uporabljajo robček. Sami naj opazijo, da so razkuštrani, da imajo neurejeno obleko in obutev in naj se s pomočjo vzgojitelja, po možnosti pred ogledalom uredijo.

Vzgojitelj upošteva pri navajanju otrok na samostojno opravljanje fiziološke potrebe, umivanje rok in uporabo WC školjke individualne posebnosti otrok.

Vzgojitelj navaja otroke k vedno večji samostojnosti pri oblačenju in slačenju, pri urejanju obleke in obutve in jih spodbuja k medsebojni pomoči.

Vsi postopki nege in razvijanja higienskih navad so priložnost za individualni stik med vzgojiteljem in otrokom, za "pogovor" med njima in za vzgojni vpliv na otroka sploh.

Telesnovzgojne vaje in druge dejavnosti:

Hoja:

Otrokom omogočamo hojo s hitrimi in počasnimi koraki, po prstih, preko zaprek, po stopnicah (otrok dodaja eno nogo drugi), po črti, po ravni površini, navkreber, navzdol (počasi).

Otroci hodijo po ravnih in neravnih tleh, pozimi po snegu, poleti po travi. Hodijo spontano ali na spodbudo vzgojitelja.

Tek:

Otrokom omogočamo lahkoten tek v razdalji nekaj metrov, med predmeti, z razširjenimi rokami (letalo, ptice), s krčenjem rok naprej - nazaj (lokomotiva).

Skok:

Otrokom omogočamo poskakovanje z obema nogama na mestu, naprej, nazaj in skok z višine 15-25 cm na mehko podlago.

Plazenje:

Otrokom omogočamo plazenje po trebuhu, po hrbtu, poljubno po tleh, v vse smeri, hojo "po štirih", plazenje "skozi ulico", plazenje po blagi strmini navzdol in navzgor, drsenje v sede-

čem položaju po strmini dol.

Podajanje, kotaljenje, metanje, ujemanje:

Otrokom omogočamo podajanje in ujemanje velike lahke žoge z obema rokama, met male žoge - enoročno, kotaljenje po tleh in ujemanje kotaleče žoge, metanje žoge odraslim.

Drugo:

Otroci stojijo na eni nogi, mahajo z roko, zdaj z eno, zdaj z drugo, pripogibajo telo naprej, pri razkoračni stoji gledajo nazaj skozi noge. Otroci se valijo iz hrbtno leže na eno in drugo stran z rokami nad glavo v ležo na trebuhu. Otroci ploskajo pred telesom, nad glavo, skakljajo ob petju in se igrajo skrivalnice.

Poleti zbudimo otrokom veselje za gibanje v vodi, premagovanje strahu pred vodo, čofotanje in igranje z različnimi igračkami ob vodi. Pozimi omogočamo otrokom sankanje na varnem in rahlo položnem.

Intelektualna vzgoja

Otroci spoznavajo prostore vzgojnovarstvene organizacije, spoznavajo odrasle ljudi, ki v njej delajo (vzgojitelj, varuhinja, ravnatelj, snažilka, hišnik), jih opazujejo pri delu. Spoznavajo zgradbe v najbližji okolici, cesto, poti, zelenice, gredice, prometna sredstva.

Ko otroci opazujejo delo odraslih, jih spodbujamo, da jim pomagajo pri urejanju stolov in miz, pri vzdrževanju čistoče, pri hranjenju, umivanju. Navajamo jih na čiščenje čevljev po povratku s sprehoda, varovanje zelenic in gredic. Otrokom dajemo vedno enaka navodila in jih navajamo, da jih izpopolnijo (prinesi, pokaži, daj, odnesi, zberi itd.). Otroke navajamo na pravilen odnos do odraslih in na primerno obnašanje (pozdravljanje, naslavljanje, zahvala itd.).

Otroci spoznavajo predmete vsakdanje rabe, jih poimenujejo in pravilno uporabljajo (brisača, robček, milo, žlica itd.). Že znane predmete opazujejo v različnih situacijah in odnosih (jabolko v skledi, jabolko na drevesu, jabolko na tržnici, jabolko na sliki). Otroke seznanjamo s položajem predmeta v prostoru (zgoraj, spodaj), s časom (dan, noč), s trajanjem (zdaj, potem, takoj), z lastnostmi predmetov: barvo (rdeča, rumena), obliko (okroglo), okusom (kislo, sladko), temperaturo (toplo, hladno), količino (malo, mnogo), pa še čisto, umazano, mokro, suho, hitro, počasno.

Na osnovi lastnih neposrednih izkušenj opažajo otroci razlike in podobnosti med predmeti, prepoznavajo predmete s tipanjem, po zvoku. Predmete primerjajo in razvrščajo po obliki (npr. kroglice - kocke), velikosti (velike kocke, male kocke), po barvi (rdeče kocke, rumene kocke).

Otroke navajamo na ugotavljanje zvez med pojavi (npr. dežuje - cesta je blatna - ne morem na sprehod).

Otroci opazujejo in spoznavajo domače živali, ptiče. Ko otroci opazujejo živali, jih usmerjamo na ugotavljanje izgleda, gibanja in opraviil (riba plava, pes laja itd.). Zvedo, da so nekatere nevarne.

Otroci opazujejo cvetje, sadje, zelenjavo. Navajamo jih na pravilen odnos do varovanja narave.

Z otroki proslavljamo novoletno jelko in dan žena. Otroci opazujejo sliko tovariša Tita. Vzgojitelj pripoveduje o njem.

Vzgojitelj izkoristi sleherno priložnost, da vzpodbuja otroke h govorjenju: poimenovanju predmetov, pojavov, opraviil, k opisovanju, izražanju potreb, želja, izkušenj.

Vzgojitelj posveča posebno pozornost pravilnemu izrekanju glasov. Otroci lahko pravilno izgovarjajo vse samoglasnike in do konca 3. leta dve tretjini soglasnikov.

Vzgojitelj je otrokom govorni vzor, zato je njegov govor izredno pomemben za razvoj pravilnega govora otrok. Otroke nagovarja, jim odgovarja, jih sprašuje, jim pripoveduje, se z njimi pogovarja.

Estetska vzgoja

Vzgojitelj vzbuja v otrocih veselje do glasbe. Omogoča jim vsestransko glasbeno dejavnost: poslušanje glasbe, petje in igranje na instrumente.

Vzgojitelj zagotavlja v oddelku prijetno vzdušje, vsebinsko bogato življenje kot pogoj za razvijanje ustvarjalnosti otrok in potrebo po izražanju njihovih čustev z glasbenimi sredstvi. Za poslušanje vokalne glasbe vzgojitelj otrokom poje otroške in narodne pesmi, ki po vsebini in besedilu ustrezajo zmožnostim poslušalcev. Pesmi poje doživeto. Pogosto poje otrokom tudi lastne izmišljarije. Tudi starejši otroci lahko pojejo mlajšim. Občasno lahko otrokom predvaja plošče s preprostimi otroškimi pesmimi, predvsem v izvedbi posameznih otrok.

Za poslušanje instrumentalne glasbe vzgojitelj otrokom igra na male ritmične instrumente, na male melodične instrumente, na kitaro in klavir in druge instrumente. Izvaja ritmične skladbe, ritmične odmeve, vprašanje in odgovor in lastne ritmične skladbe. Z melodičnimi instrumenti izvaja melodije otrokom poznanih pesmi in kratke instrumentalne skladbe in lastne skladbe.

Otroci lahko igrajo na nekatere instrumente. Instrumente izde-

la vzgojitelj sam, pri čemer upošteva predpise o varnosti. Izdela posamezne instrumente iz 2., 3. in 4. skupine instrumentov; in iz vsake skupine instrumentov po en množični instrument. Otroke spodbuja k pevskeemu ustvarjanju, pevskeemu izmišljanju. Spodbuja tudi poustvarjalno petje. Z otroki poje preproste, otrokom razumljive pesmi v razponu od e^1 do a^1 (d^1).

Otroke uvaja v preproste glasbene igre, pri katerih otroci določajo smer zvokom, reagirajo na različno glasne zvoke, razlikujejo zvoke po barvi, igrajo na instrumente.

Vzgojitelj uvaja otroke v likovne dejavnosti. Otrokom omogoča spontano grafično izražanje po trdi in gladki površini. Otroci čečkajo in pojasnjujejo, kaj so "narisali". Uporabljajo barvne krede in voščenke.

Otroci slikajo s tempera barvami ali drugimi nestrupenimi barvami. Uporabljajo prstke ali gobice. Ne slikajo motiva, ampak se poigravajo z barvo.

Otroci oblikujejo s peskom, testom, plastelinom. Mesijo, gnetajo, svaljkajo in ob koncu leta oblikujejo elementarne oblike.

Otroci trgajo papir, nizajo predmete različnih oblik, napeljujejo vrvico skozi kroglice različnih barv.

Otroci živijo v skrbno in estetsko urejenem prostoru. Skupno z vzgojiteljem skrbe za urejanje cvetja, igrač, igralnice.

Otroci imajo na razpolago slikanice in knjige.

NAVODILA

Vzgojitelj lahko uspešno uresničuje vzgojni program, če dobro pozna značilnosti otrok oddelka in individualne posebnosti posameznih otrok, posebno tistih, ki na kakršenkoli način odstopajo od drugih. Vzgojitelj se mora nenehno poglobljati v izsledke otroške psihologije.

Naslednji pogoj za uspešno uresničevanje vzgojnega programa je poznavanje osnovnih dejavnosti otrok tega obdobja.

Dejavnost otrok se je v primerjavi s prejšnjima letoma spremenila po značaju in trajanju. Negà otroka se postopno spreminja, traja manj časa. Otroku ostaja več časa za igranje. Z igro zadovoljuje svojo potrebo po gibanju, po izražanju. V njej doživlja uspehe, veselje in zadovoljstvo. Otrok se igra s posameznimi igračkami ali predmeti, spoznava njihove lastnosti in postopno prilagaja igro značilnostim igrač.

Za otrokovo igro je značilno posnemanje (kopanje punčk, hranjenje punčk, previjanje punčk). Pojavlja se že igra z vlogo, ko se otrok izživlja in prikazuje osebe iz svojega okolja - zdravnika, snažilko. Otrok se postopno začne zanimati za slike in slikanice.

Otrok se najprej igra sam. Postopno prerašča njegova igra v vzporedno igro. Otroka veseli, če se v bližini igra drugi otrok, čeravno ne sodelujeta v isti igri. V posameznih primerih se otroci začno igrati skupaj v isti igri.

Otroci potrebujejo za svojo igro dovolj prostora in vzgojnih sredstev. (Velikost in značilnosti prostora določajo Minimalne zahteve za gradnjo in opremo vzgojnovarstvenih zavodov, izdala Zveza skupnosti otroškega varstva). Vsebina in obseg vzgojnih

sredstev sta opredeljena v gradivu "Izbor drobnega inventarja, potrošnega materiala in nekaterih osnovnih sredstev, ki so potrebni za začetek dejavnosti vzgojnovarstvenih organizacij, pripravil Studio za otroško varstvo, Ljubljana, Gradišče 3.

Vzgojitelj spodbuja in omogoča spontano igro otrok, postopno pa začenja uvajati posamezne usmerjene zaposlitve otrok. Uvaja predvsem usmerjeno individualno vzgojno delo, usmerjeno skupinsko delo in včasih poskuša pritegniti otroke k skupni usmerjeni zaposlitvi. V drugem polletju skuša vsak dan vključiti otroke v neko obliko usmerjene zaposlitve.

Vsebina vzgojnega dela v tem oddelku je nekoliko drugače strukturirana kot v prejšnjih dveh oddelkih. Postopno se izdvajajo telesna, intelektualna in estetska vzgoja, ki so seveda med seboj najtesneje povezane in prepletene ter se dopolnjujejo.

Pri uresničevanju programa telesne vzgoje je treba upoštevati, da so se otroci v tem času izredno gibalno razvili. Zato potrebujejo veliko prostora, mnogo gibanja, predvsem na prostem.

Vzgojitelj uvaja poleg spontanega gibanja usmerjene zaposlitve. V začetku prepušča otrokom odločitev ali bodo sodelovali, prizadeva pa si, da bi jih na prijeten način motiviral za sodelovanje. Vzgojitelj pripravi samostojne usmerjene telesno vzgojne zaposlitve, lahko jih povezuje z glasbenimi, ritmično-gibalnimi in drugimi.

Vzgojitelj omogoča otrokom vsak dan spontano gibanje, predvsem na prostem in vsak dan spodbuja otroke k sodelovanju v usmerjenih telesnovzgojnih zaposlitvah.

Otrok doživlja v dnevu različne dejavnosti: se igra, hrani, oblači, sezuva, neguje itd.; vse te dejavnosti izkoristi vzgojitelj za uresničevanje programa intelektualne vzgoje.

Otroci naj opazujejo predmete vsakdanje rabe, različna opravila, postopke odraslih. Postopno naj se sami vključujejo v posamezna opravila in "pomagajo" pri oblačenju, slačenju, obuvanju itd. Ob tem spoznavajo, se postopno osamosvajajo, pa tudi navezujejo trdnejše čustvene vezi z vzgojiteljem.

Vzgojitelj si mora prizadevati, da otroci ob spoznavanju, sodelovanju postopno spoznavajo tudi zveze med predmeti in pojavi.

Govorna vzgoja ima v tem oddelku zelo pomembno vlogo. V veliki meri je njena uspešnost odvisna od tega, ali so v oddelku med otroki in vzgojiteljem dobre čustvene vezi, od tega, kakšno vzdušje vlada v oddelku. Če se otroci dobro počutijo, čutijo potrebo po izražanju svojih potreb, želja, izkušenj.

Vzgojiteljev govor je govorni vzor otrokom. Zato mora, kadar otroke nagovarja, jim odgovarja, jih sprašuje, jim pripoveduje zgodbice ali deklamira pesmice, govoriti dosledno pravilno. Vzgojitelj mora vedno odgovarjati na vprašanja otrok in jih spodbujati k nadaljnjemu spraševanju.

Prijetno vzdušje, vsebinsko bogato življenje otrok sta osnovna pogoja za to, da bodo otroci čutili potrebo po izražanju: besednem, glasbenem, likovnem ali gibalnem, in obratno: glasbene, likovne in gibalne dejavnosti bogatijo in lepšajo življenje otrok. Vzgojitelj si bo prizadeval, da bodo otroci vsak dan glasbeno dejavni.

Preudarno bo izbiral glasbeno vzgojne vplive in dejavnosti. Pri izboru glasbe, ki naj bi jo otroci poslušali, bo posvetil veliko pozornosti primernosti skladb, dobremu predvajanju in ustrezni organizaciji poslušanja. Otrokom bo posređoval čimveč vokalne in instrumentalne glasbe sam. Pri poslušanju glasbe naj vzgojitelj nekatera glasbena dela pogosto izvaja, da jih bodo otroci osvojili. Glasbo lahko poslušajo miže.

Pri uvajanju otrok v petje bo posebno skrbno odbral pesmi v obsegu e^1 do a^1 (d^1) in pred vsakim petjem pesem intoniral. Otroci naj bi čimbolj doživeto peli. Ko bodo otroci igrali na instrumente, bo vzgojitelj skrbel za to, da bodo vsi otroci imeli enake instrumente in poskušali instrumente pravilno držati in nanje čimbolj lepo igrati. Instrumente naj vzgojitelj izdeluje vpricho otrok. Vzgojitelj sam oblikuje preproste glasbene igre pri katerih lahko otroci igrajo na instrumente. Likovna dejavnost se začneja s čečkanjem. Vzgojitelj spodbuja otroke k čečkanju po tabli z zidnimi barvami, nato jim omogoča čečkanje po listu papirja. Močna sled otroke navdušuje.

Otroci prično tudi slikati s prstki in gobicami; s tempera barvicami in drugimi nestrupenimi barvami. Otroci ne slikajo motiva, ampak se preprosto poigravajo z barvo, s prstki, z gobicami.

Vzgojitelj omogoča otrokom tudi plastično oblikovanje. Ponudi jim testo, plastelin, pesek. Otroci gnetejo, mesijo, svaljkajo.

Otrokom nudi vzgojitelj tudi druga sredstva za plastično oblikovanje, kot so odpadni in naravni material. Otroci naj imajo vedno na razpolago sredstva za ploskovno ali plastično oblikovanje.

VZGOJNI PROGRAM V ODDELKIH ZA
OTROKE OD 3. LETA DO VSTOPA V
OSNOVNO ŠOLO

UVOD

Vzgojnovarstvena organizacija uresničuje skupaj z drugimi dejavniki, zlasti starši, vzgojne smotre in naloge predšolske vzgoje na področju zdravstvene, telesne, intelektualne, moralne, delovno tehnične in estetske vzgoje. Dejavnosti z različnih vzgojnih področij povezuje v kompleksen vzgojni proces brez meja in ločnic med njimi. V svoj program enakovredno, razvitosti otrok in njihovim individualnim posebnostim primerno, vključuje dejavnosti iz vseh vzgojnih področij in tako zagotavlja vsestranski vzgojni vpliv na otroke.

Ne glede na naloge, s katerimi uresničuje vzgojni cilj na posameznih vzgojnih področjih, si vzgojnovarstvena organizacija prizadeva, da pomaga otrokom pri vraščanju v življenje v oddelku. Omogoča jim, da živijo v urejenem okolju, domačem okolju, da zadovoljujejo svoje osnovne potrebe, da so dejavni in se igrajo najprej sami, nato ob in z vrstniki, s katerimi postopno navezujejo stike, se z njimi pogovarjajo, se skupaj veselijo, skupaj doživljajo radosti in težave oddelka in se dobro počutijo.

Vzgojnovarstvena organizacija se z uresničevanjem vzgojnega programa vključuje v življenje in dogajanje svojega okolja. Pri tem upošteva psihofizično razvitost in individualne posebnosti otrok. Otroke pripravlja in jih vključuje v praznovanja, vnaša v programe na vseh vzgojnih področjih nove aktualne vsebine in tako otroci na naraven način, mimogrede spoznavajo nove dogodke, nove ljudi, doživljajo čustva ljubezni do vrstnikov, odraslih, domovine, Tita. V tem smislu gradi predšolska vzgoja z vsemi svojimi dejavnostmi temelje domovinske vzgoje otrok.

Sestavina sodobnega vsakdanjega življenja je tudi tehnika. V predšolski vzgoji se otroci ob različnih spontanah in usmerje-

nih dejavnostih na različnih vzgojnih področjih uvajajo v svet tehnike. Ureditev prostorov, izbor igrač, sredstev in orodij in način reševanja problemov na različnih vzgojnih področjih so tiste možnosti, v katerih se otroci naravno vživljajo in vraščajo v novi svet, ki ga prinaša tehnika.

Skrb za zagotavljanje okolja, ki nudi človeku ustrezne pogoje za bivanje, za zdravo in srečno življenje, je imperativ sodobnosti in bo tudi vedno bolj zahteva bodočnosti. Vzgojnovarstvena organizacija uvaja otroke ustrezno njihovi psihofizični razvitosti, v različne dejavnosti, v katerih si ob lastni aktivnosti oblikujejo odnos do okolja, postopno spoznavajo vlogo in naloge človeka sploh in tudi svoje pri oblikovanju okolja in si razvijajo sposobnosti in lastnosti ter navade, potrebne človeku za aktivno in ustvarjalno sooblikovanje lastnega okolja. Glede na pomembnost naloge, je tozadevna vzgoja integralni del predšolske vzgoje.

Otroci, ki obiskujejo vzgojnovarstvene organizacije, se mnogo bolj zgodaj vključujejo v promet. Vanj pridejo nezavedno, v naročju staršev, postopno ga ob smotrnem in načrtnem vzgojnem delu na vseh vzgojnih področjih spoznavajo, se vanj skupinsko vključujejo in postopno dozorevajo in se usposabljujejo za individualno vključitev v promet.

Skupna integralna vsebina vseh vzgojnih dejavnosti v predšolski vzgoji, ne glede na vzgojno področje, je oblikovanje temeljev otrokovega značaja. Nobena vzgojna dejavnost ne more biti programirana in izvedena, ne da bi bila zavestno prisotna prizadevanja vzgojitelja, da otroke tudi moralno vzgaja na idejnih izhodiščih in moralnih vrednotah naše socialistične samoupravne družbe.

TELESNA IN ZDRAVSTVENA VZGOJA

SMOTRI SO:

- ohranjati in pospeševati zdravje otrok;
- zagotavljati normalno rast in razvoj otrok kot tudi razvoj organov in njihovih funkcij;
- razvijati in utrjevati osnovne higienske navade;
- sistematično razvijati gibalne sposobnosti otrok;
- vzbujati in razvijati veselje, zanimanje in navade za vsakodnevno razgibavanje;
- s telesnovzgojnimi dejavnostmi prispevati k vsestranski vzgoji otrok;
- ob telesnovzgojnih dejavnostih tudi intelektualno, moralno, delovno in estetsko vzgajati otroka.

VSEBINE IN NALOGE:

Smotre telesne in zdravstvene vzgoje uresničujemo tako,

- da zagotavljamo otrokom življenje v zdravem in urejenem okolju, v dnevnem režimu, ki ustreza starosti in psihofizični razvitenosti otroka in v sproščenem vzdušju;
- da zadostimo naravni potrebi otrok po gibanju in jih vključujemo v sistematično telesnovzgojno dejavnost in
- da otroke navajamo na zdrav način življenja.

Oddelki za otroke od 3. do 4. leta:

1. Pogoji okolja in življenja otrok

V skladu z 10. členom zakona o vzgojnovarstveni dejavnosti je treba zagotoviti opremo in prostore, ki omogočajo varnost otrok, neovirano gibanje in druge telesnovzgojne dejavnosti, tudi na prostem, igro in druge dejavnosti, nemoten počitek, ustrezno prehranjevanje, osebno higieno in higieno okolja.

Dnevni red ureja otroške dejavnosti, njihovo ustrezno zaporedje in red pri uresničevanju. Tri do štiriletni otroci potrebujejo v 24 urah 12 ur spanja. Zato spijo po kosilu najmanj 2 uri, posamezni pa po potrebi tudi dopoldne.

Otroci bivajo na prostem 2 do 3 ure dopoldne in popoldne, da izkoristijo zdravju ugoden vpliv svežega zraka in sonca.

Otroci naj bodo obuti in oblečeni primerno letnemu času, vremenu in dejavnostim.

Otrokom je treba zagotoviti kalorično in biološko ustrezno, higiensko neoporečno pripravljeno hrano, posredovano po ustaljenem dnevnem redu v skladu z navodili Zavoda SR Slovenije za zdravstveno varstvo.

Zagotavljati je treba ustrezen higienski režim v prostorih in zunanjih funkcionalnih površinah (čiščenje, zračenje, osvetlitev), zdravniške preglede osebja, preventivne ukrepe ob nalezljivih boleznih ter prvo pomoč.

2. Telesnovzgojne vaje in druge dejavnosti

a) Gimnastične vaje, s katerimi vplivamo na rast in razvoj ter delovanje organizma, zlasti pa na:

- pravilno držo telesa v mirovanju in gibanju;
- gibljivost hrbtenice;
- oblikovanje mišičnih skupin ramenskega, hrbtnega in kolčnega obroča ter stopala;
- gibljivost sklepov;
- koordinacijo gibanja, skladno gibanje rok in nog;
- čut za ravnotežje;
- prožnost, gibčnost in hitrost ter pridobivanje gibalnih izkušenj.

b) Vaje za razvijanje gibalnih sposobnosti

Hoja:

Navajanje na naravno, mehko in lahkotno hojo, na pokončno držo, na vzporedno postavljanje stopal, na obvladovanje ravnotežja, na orientacijo v prostoru, na hojo v preprostih formacijah: sproščena hoja, hoja z dolgimi in kratkimi koraki, po sprednjem delu stopala in po petah, z dviganjem kolena v različnem tempu, s spreminjanjem tempa med hojo ob glasbeni spremljavi, po vzpetini navzgor in navzdol, po neravnih tleh, s prenašanjem drobnih bremen v roki ali na glavi, s prestopanjem manjših ovir na višini nekaj centimetrov, poljubno po prostoru, v določeni smeri, v krogu, v gruči, v koloni.

Tek:

Navajanje na lahkoten, sproščen, tih tek, na orientacijo v prostoru, na tek v preprostih formacijah, na izogibanje v teku: poljubno tekanje z dolgimi in kratkimi tekovnimi koraki, v različnem tempu, po tleh, kjer ne drsi, npr. po podu, travniku, pesku, čez ovire, med ovirami, v določeni smeri, s spreminjanjem smeri med tekom, po ozki stezi, po blagih strminah, posamezno, v koloni, v gruči, ob glasbeni ali ritmični spremljavi.

Skok:

Razgibavanje in utrjevanje sklepov, usposabljanje za kasnejše izvajanje skokov, navajanje na obvladovanje ravnotežja in premagovanje strahu pred ovirami in globino ter na orientacijo v prostoru: poskakovanje na mestu in z mesta, preskakovanje nizkih ovir (npr. sonožno čez vrv) na tleh, skok z mesta, poskok sonožno, v polčepu, z mesta v poljubno daljino, z mesta v globino, skakljanje ob ritmični spremljavi, poskušanje skakljanja sonožno. Vedno doskok na mehko podlago.

Plazenje:

Vplivanje na oblikovanje hrbtenice in na razvijanje prožnosti

in gibčnosti: plazenje po trebuhu, po hrbtu, v opori klečno, poljubno po tleh, v vse smeri, hoja po štirih, potiskanje predmeta v vse smeri s pomočjo obeh rok in nog, samo z nogami, z eno nogo, samo z rokami, z eno roko, z glavo, z vmesnimi počitki in gibi na določen znak, s spreminjanjem smeri, skozi "ulico", čez ovire, pod in med ovirami, po blagi strmini navzgor in navzdol, posamezno, v parih, v gruči, kotaljenje iz leže na hrbtu v ležo na trebuhu in obratno ter z boka na bok, preval.

Plezanje:

Izpopolnjevanje gibalnih sposobnosti, razvijanje gibčnosti in prožnosti, navajanje na premagovanje strahu pred višino in globino, krepitev mišic: plezanje čez nizke naravne ovire, vzpenjanje in spuščanje po stopnišču, na stol, na klop, plezanje po strmini, po poševni deski, klopi, lestvi, zunaj po pobočju, na štor, na deblo, na nizka pokončna plezala (deska in lestev).

Podajanje, kotaljenje, metanje, ujemanje:

Razvijanje spretnosti podajanja, kotaljenja in ujemanja, usposabljanje za orientacijo v prostoru, za določanje smeri in položaja in s tem usklajevanje delovanja živčevja in mišičja: podajanje predmetov (žoge ali drugih primernih večjih ali manjših predmetov) z obema rokama, samo z desno, z levo, v različnih položajih, v vrsti, v krogu; kotaljenje žoge in obroča z obema rokama, z desno, z levo, z eno nogo; metanje žoge ali drugih primernih večjih ali manjših predmetov z obema rokama, z eno roko, z desno, z levo, prosto v zrak, v daljavo, v vse smeri, čez ovire, v različnih položajih, v vrsti, v krogu, na postopno večje razdalje; ujemanje žoge s kratke razdalje, prestrezanje žoge, ki se kotali po poševni klopi otroku nasproti.

Dviganje, nošenje, potiskanje in vlečenje:

Krepitev mišic, razvijanje čuta za ravnotežje, vzgajanje k obzirnosti do drugih pri vadbi v skupini: dviganje in prenaša-

nje žoge, stola, klopi; potiskanje in vlečenje voza, škatle, sani itd.; nošenje na glavi: obroča, kartona, vrečice s peskom, žoge iz blaga, ...

Vese:

Izvajanje gibov z nogami v mešani stojni vesi na nizkem določenem drogu, na veji. Drža roke: palec poleg drugih prstov.

Vaje za razvijanje ravnotežja:

Stopala ob vrvi na tleh in po njej, med dvema črtama, hoja in drža obroča nad glavo, hoja po ravni deski na tleh, hoja po poševni deski, naslonjeni na drugo orodje (ribstol), hoja po klopi.

c) Druge telesnovzgojne dejavnosti:

- pozimi na snegu: sankanje na varnih terenih, hoja s smučmi in spuščanje po kratkih, blagih strminah;
- poleti ob vodi: vzbujanje veselja za gibanje v vodi, premaganje strahu pred vodo, čofotanje, sedenje, leža prsno in hrbtno, "veslanje" z rokami in nogami;
- dejavnosti, primerne za izvajanje na igrišču, na dvorišču ali v večji telovadnici: prevažanje z vozički, avtomobili, s skiroji in tricikli, kotalkanje;
- igre z različnimi elementi vaj oblikovanja in vaj za razvijanje gibalnih sposobnosti, npr. "Avto gre v garažo", "Skoči možek", "Najdi žogico", "Pastir in ovce", ...
- sprehodi in izleti; sprehod oziroma hoja brez počitka postopno do 15 minut.

3. Navajanje na zdrav način življenja

Navajanje na zdrav način življenja in pridobivanje osnovnih izkušenj za kasnejše razumevanje in upoštevanje zdravstvenih in higienskih opravil. Pridobivanje izkušenj, da smo lahko bolni ali zdravi, kaj zdravju koristi, kaj zdravju škoduje.

Vzgajanje in navajanje k čistoči ter pridobivanje izkušenj o tem, kaj je in kaj ni čisto, kako naj se trudimo za čistočo, kako se izogibljemo nesnage ali jo odstranjujemo.

Navajanje na osnovna higienska opravila, vzgoja k samostojnosti in rednosti. Samostojno umivanje rok in obraza vedno, kadar je potrebno, dosledno pa umivanje rok pred jedjo in po uporabi sanitarij. Brisanje po umivanju z osebno brisačo.

Navajanje na pravilno uživanje hrane in pijače, na čistost pri jedi, na uporabo žlice in vilic, sproščeno, a primerno vedenje.

Navajanje na pravilno uporabo sanitarij, oziroma samostojno opravljanje telesne potrebe.

Merjenje telesne teže in višine.

NAVODILA

V načrtu so navedene le nekatere vaje. Vzgojitelj bo upošteval razvitost posameznih otrok in okolja, v katerem živijo, in bo sam poiskal najbolj ustrezne vaje. Upošteval bo, da so dejavnosti najbolj učinkovite, če jih izvajamo na prostem.

Tri do štiriletni otroci naj ne izvajajo vaj v telovadnem sistemu besede. Tudi jih ne silimo k vadbi, le spodbujamo jih k aktivnosti. Na začetku ne težimo za učinkovitimi rezultati vadbe, temveč se zadovoljimo, če so otroci aktivni. Postopno jih navajamo na organizirano smotrno izvajanje. Pri tem je treba upoštevati psihofizične zmogljivosti in interes otrok ter jim omogočiti, da zadovoljijo svoje interese, si sami postavijo naloge, lažje ali težje, ter jih izvedejo. Manj razvitim je treba nuditi več pomoči. Zlasti potrebujejo pozornost bolehni in slabotni otroci. Pomoč je posebej nujna pri plezanju.

Pri telesni vadbi se poslužujemo uprizarjanja, posnemanja in izvrševanja nalog.

Vaje oblikovanja in vaje za pridobivanje gibalnih spretnosti izvajamo le v obliki igre. Vanje vpletamo različne telesnovzgojne elemente, na začetku po enega, kasneje postopno po več. Igre naj bodo po vsebini enostavne, razumljive in privlačne. Otroci naj uprizarjajo dejavnosti oseb, gibanje živali, pojave in dogajanja v naravi in podobno. Lahko jih večkrat ponavljajo v različnih variantah s primernim stopnjevanjem težavnosti: npr. iste elemente izvajajo v različnih situacijah, v spremenjenem položaju.

Uporabljamo različna drobna telovadna orodja, kot so zastavice, obroči, zvončki, trakovi, škatlice, kos lepenke, rute, palice, deščice, elastika itd. Uporabljamo tudi: rov, A lestev, stoječi koš, švedsko klop ...

Posebno pozornost je treba posvečati razgibavanju skočnega sklepa in razvijanju stopalnih mišic.

Otroci naj večkrat vadijo z bosimi nogami stoje na sprednjem delu stopala in na petah, poskakujejo na eni nogi z oporo, valjajo predmete po tleh, dvigajo lahke predmete s tal in podobno.

Vadimo v tehle formacijah: skupina (gruča), vrsta ("ograja"), kolona ("vlak"), krog; otroci se obračajo v določeno smer, k vratom, k drevesu, ...

Telesnovzgojne dejavnosti izvajamo vsak dan: spontano ob različnih priložnostih ali kadar je potrebna sprostitvev in razgibavanje in načrtno.

Predvidimo:

- vsak dan 5 do 8 minut jutranjega razgibavanja z vajami oblikovanja in z vajami za razvijanje gibalnih sposobnosti (predvsem plazenje); praviloma pred zajtrkom;

- enkrat tedensko usmerjeno zaposlitev, ki traja od 15 do 20 minut in
- vsakodnevni sprehod ali gibalne igre na prostem, praviloma pred kosilom ustrezno klimatskim in vremenskim razmeram okolja. Sprehode izkoristimo hkrati za spoznavanje okolja in za povezovanje telesnovzgojne dejavnosti s spoznavanjem narave in družbenega življenja ter delovno vzgojo;
- kratko gibalne zaposlitve namenjene sprostitvi otrok, če ob slabem vremenu ne morejo zapustiti prostorov.

Ob telesnovzgojnih dejavnostih naj otroci spoznavajo neposredno okolje, da se bodo v njem počutili varne in da bodo bolj aktivni. Vzgojitelj naj izkoristi vse možnosti, da bodo otroci neposredno opazovali in zaznavali okolje. Otroke naj usmerja k opazovanju, pozornosti, pazljivosti in mišljenju.

Otroke je treba spodbujati in jim omogočati samostojnost, domiselnost in jih hkrati navajati na previdnost.

Telesnovzgojne dejavnosti naj omogočajo otrokom prijetna doživetja, naj jim pomenijo vir veselja, za kar so posebej primerne elementarne igre. S takimi igrami se otrok tudi prilagaja zahtevam skupnosti.

Otroci te starosti so že sposobni za samostojno opravljanje nekaterih higienskih opravil, vendar so med njimi precejšnje razlike, ki jih pogojuje predvsem zdravstvena prosvetljenost otrokove družine in način obravnavanja otroka v družini. Vzgojitelj naj to upošteva in pomaga manj samostojnim otrokom. Vpliva pa naj tudi na starše, da bodo dosledno navajali otroke na higienska opravila in na potrebno samostojnost v opravilih.

Po svojih močeh naj otroci sodelujejo pri čiščenju igrac in igralnic. Važno je, da vzgojitelj pozitivno vpliva s svojim

zgledom, da je sam vedno urejen in čist, da se dosledno ravna po higienskih in zdravstvenih zahtevah.

Pred jedjo je treba ustvariti prijetno in veselo pričakovanje obroka. Tudi za oko naj bo vse lepo. Otroci naj sodelujejo pri pripravljanju miz in igralnice. Pred jedjo naj bodo otroci lačni, ne smejo pa biti preutrujeni, zaspani ali razburjeni.

Otrokom hrane ne silimo! Privzgapamo pa jim lepe navade pri jedi.

Vzgojitelj mora upoštevati, da so v tem obdobju še velike razlike v sposobnosti za samostojno kontrolo telesnih potreb. Mlajši otroci se še zaigrajo in zamudijo pravi trenutek. To se večkrat zgodi tudi bolj razdražljivim in občutljivim otrokom ter otrokom zavrtim v razvoju. Pri navajanju na higienska opravila naj vzgojitelj motivira otroke, da bodo sodelovali z veseljem, nikakor pa jim ne sme navad vsiljevati. Za uspešno zdravstveno vzgojo otrok je zelo pomembno sodelovanje s starši.

Oddelek za otroke od 4. do 5. leta:

1. Pogoji okolja in življenja otrok

Zahteve po ustrezni ureditvi prostorov, po ustaljenem dnevnem redu, po biološko in kalorično ustrezni prehrani ter higienskemu in zdravstvenemu režimu, ki so navedene v programu oddelka za otroke od 3. do 4. leta, so obvezne tudi za ta oddelek.

Otroci so bolj razviti in potrebujejo manj spanja, po kosilu spe le 1,5 ur.

2. Telesnovzgojne vaje in druge dejavnosti

a) Gimnastične vaje

Vajam oblikovanja, predvidenim za oddelek otrok od 3. do 4. leta, je treba stopnjevati težavnost in zahtevnost pri izvajanju

s spreminjanjem situacij, formacij in smeri gibanja. Več pozornosti je treba posvetiti skladnemu gibanju rok in nog.

Vaje za ramenski obroč: dviganje in spuščanje rok v raznih smereh, kroženje z rokami v bočni in čelni ravnini, z eno roko ali obema rokama hkrati, vaje v vseh položajih.

Vaje za gibljivost hrbtenice: upogibanje trupa naprej, v stran, z različno držo rok, sukanje trupa v levo in desno z različno držo rok v različnih položajih. V leži na hrbtu: dviganje glave in trupa. V leži na trebuhu dviganje in sukanje trupa v stran.

Vaje za trebušne mišice in noge: visoko prednoženje, dviganje obeh nog v sedu in leži na hrbtu, dviganje trupa v različnih položajih, prehod iz leže na hrbtu ob različni drži rok, sukanje trupa v različnih položajih, prehod iz leže na hrbtu v sedenje s skrčenimi nogami.

Vaje za razvijanje stopalnih mišic: hoja z bosimi nogami po neravnih tleh, vzpenjanje in hoja visoko na sprednjem delu stopala, dviganje notranjega dela stopala s skrčenimi prsti, hoja po zunanjem robu stopala z dvignjenimi notranjimi robovi stopala in s skrčenimi prsti, prijemanje predmetov s prsti, mečkanje in trganje papirja s prsti.

Vaje za razvijanje ravnotežja: stopnjujemo zahtevnost. Dihalne vaje.

b) Vaje za razvijanje gibalnih sposobnosti

Vajam, predvidenim za oddelek otrok od 3. do 4. leta, stopnjujemo težavnost, zahtevnost in obsežnost.

Hoja:

Izpopolnjevanje lahkotnosti in prožnosti hoje, obvladovanje prostora in ravnotežja, oblikovanje formacij, hitra reakcija med hojo.

Stopnjevanje zahtevnosti glede na vzravnano naravno držo, dviganje kolen pri hoji, hitrost prehajanja iz ene formacije v drugo, obvladovanje ravnotežja pri prenašanju bremen, skladnost hoje z ritmom glasbene spremljave.

Vadimo poljubne hoje posamezno in v dvojicah, hojo v koloni po eden in po dva brez držanja za roke, naravnost, v zavojih, v krogu, v raznih smereh in s spreminjanjem smeri med hojo, s hitrim startom na znak kombinirano z določenimi gibi npr. s počepom, z obratom, s prenašanjem bremen na glavi, v eni, v obeh rokah, na dlani, na hrbtni strani roke itd.

Tek:

Izpopolnjevanje lahkotnosti in prožnosti obvladovanja prostora, ravnotežja, tempa in spretnosti izogibanja pri večji hitrosti. Program prejšnjega oddelka se razširja. Tek v določeni smeri, za vodnikom, v dvojicah, v skupini, v omenjenem prostoru, v različnih smereh in v različnem tempu, s prenašanjem bremen v eni, v obeh rokah, na kratke proge s pozornostjo na izogibanje, kombiniranje teka s skakanjem, s skoki, plezanjem, metanjem.

Skok:

Razvijanje in izpopolnjevanje prožnosti in trdnosti sklepov (kolena, stopalo), obvladovanje ravnotežja, ritmičnosti in lahkotnosti v skakljanju in v skokih.

Vaje: poskočni korak, skokot naprej in vstran, poskoki sonožno, enonožno, preskakovanje na tleh ležeče vrvi in nizkih ovir z mesta in v teku, skok v globino (s pomočjo vzgojitelja), v

daljino z mesta in v teku, kombinacija različnih skokov in različnega števila skokov ob prirodnih zaprekah.

Plazenje in plezanje:

Razvijanje in utrjevanje hrbtnih in trebušnih mišic, ob večji gibčnosti, hitrosti in skladnosti gibanja rok in nog.

Vaje: plazenje kakor v oddelku za otroke od 3. do 4. leta in v raznih kombinacijah, plazenje pod, med in preko nizkih ovir, po tleh, pod vrvjo, po deski, po klopi, med klini, skozi obroč; kotaljenje iz leže na hrbtu v ležo na trebuhu, valjanje "sodov" (povaljka).

Vaje plezanja: hoja po stopnišču navzgor in navzdol, preplezavanje nizkih naravnih ovir, po nizki poševni in navpični lestvi, spuščanje po poševni deski (npr. na sobnem toboganu).

Kotaljenje, metanje, ujemanje:

Izpopolnjevanje spretnosti podajanja, kotaljenja in ujemanja na večjo razdaljo, z večjo hitrostjo, v različnih položajih, z različnimi, tudi z manjšimi predmeti. Težimo za večjo sigurnostjo in natančnostjo podajanja, kotaljenja, metanja in ujemanja.

Vaje: metanje v cilj na tleh in dviganje od tal (v višini oči in višje) in pri tem vzgojno vplivamo na izbiro cilja, metanje žoge in obročev čez vrv, metanje žoge skozi obroč. Vaje posamezno in v dvojicah, tekmovanje v podajanju.

Dviganje, nošenje, potiskanje in vlečenje:

Krepitev mišičja, navajanje na aktivnost v manjši skupini, na skladnost pri skupinskem dviganju, nošenju itd. Navajanje na obzirnost in previdnost.

Vajam s predmeti iz neposrednega okolja previdno stopnjujemo težavnost, število predmetov ter večamo razdalje. Otroci vadijo posamezno, v dvojicah in skupinah. Vadijo potiskanje in vlečenje dvojic med seboj v stoječem in sedečem stanju.

Vese:

Kolebanje naprej in nazaj na dočelnem drogu; na doprsem drogu napravi otrok zavese v podkolenih, drži se z viličastim prijemom.

c) Druge telesnovzgojne dejavnosti

- pozimi na snegu: sankanje na varnih terenih, prosto spuščanje po blagem pobočju, v določeni smeri, po določenem tiru, po določenem tiru na cilj;
- smučanje: hoja, obračanje na ravnini, spuščanje po blagem pobočju;
- poleti ob vodi: navajanje na vodo, na premagovanje strahu pred vodo in na previdnost ob vodi, čofotanje, sedenje, leža prsno in hrbtno, "veslanje" z rokami in nogami, izdihovanje v vodi, gledanje pod vodo, potapljanje glave;
- dejavnosti, primerne za izvajanje na igrišču, na dvorišču ali v večji telovadnici: prevažanje z vozički, avtomobili, s skiroji, tricikli in kotalkami s povečano hitrostjo in vztrajnostjo, z večjo spretnostjo pri izogibanju in z obzirnostjo do drugih;
- igre z različnimi elementi vaj oblikovanja ter vaj za razvijanje gibalnih sposobnosti: igre z elementi hoje in teka ter poskakovanja in z raznimi spretnostmi, kot so "Najdi si par", "Žabe in štoklje", "Hitro v gnezdo", "Gosak in goske", "Ptice v gozdu";
- sprehodi in izleti: hoja brez počitka postopno do 25 minut.

3. Navajanje otrok na zdrav način življenja

Razširjanje in poglobljanje izkušenj in znanja o zdravju, boleznih, poškodbah, o čistoči in nečistoči.

Navajanje otrok na zdrav način življenja in utrjevanje zdravju koristnih navad npr. redno umivanje, pravilno dihanje, pravilno uživanje hrane, uporabljanje osebnih higienskih potrebščin itd. Razširjanje spoznanj o tem, kaj lahko zdravju škoduje, npr. dolgotrajno sončenje, ohladitev, prijemanje strupenih rastlin in žuželk ter s tem v zvezi navajanje na previdnost.

Seznanjanje otrok z ukrepi pri obolenju, npr. obisk zdravnika in zdravnikova pomoč, zdravila, merjenje vročine idr. S tem v zvezi vplivamo na otroke, da bi se zdravnika ne bali.

Utrjevanje higienskih navad in privzganje novih, zahtevnejših. Samostojno umivanje obraza in rok, navajanje na umivanje zob z zobno ščetko ali vsaj splahovanje ust, navajanje na uporabo glavnika. Stopnjevanje zahtev glede na samostojno, temeljito, dosledno in hitro opravljanje higienskih opravil. Merjenje telesne teže in višine.

NAVODILA

Vzgojitelj mora ugotoviti dejansko telesnovzgojno razvitost otrok in ji prilagoditi vsakokratni program dela. Če otroci nimajo predvidenih izkušenj in sposobnosti, naj vzgojitelj poseže v program predhodnega oddelka. Če zaostajajo posamezni otroci, naj se z njimi posebej ukvarja, pri skupnih dejavnostih pa naj naloge prilagaja njihovi zmogljivosti. Skrbno naj spremlja telesni razvoj vsakega otroka in pripravlja nekaterim lažje, drugim zahtevnejše smotrne naloge.

Plazenje naj večkrat vplete v igre zaradi fiziološko ugodnega

delovanja (v jutranjo telovadbo): precej pozornosti naj vzgojitelj posveti teku, zlasti vajam v ravnotežju. Tečejo naj le po tleh, kjer ne drsi. Otroci že dobro hodijo, toda ob pogosti glasbeni spremljavi bo hoja bolj ritmična. Pogosto naj vadijo skoke v različnih oblikah, vendar še ne zaradi rezultatov. Otroci naj večkrat vadijo odziv in mehak doskok. V globino naj skačejo vedno na mehko podlago npr. na travo, na sneg. Izogibati se je treba skokov na neprožnih, gladkih tleh igralnice ali telovadnice. Metanje je na tej stopnji priprava za novo sprostitvev - zadevanje cilja. Važno je, da vzgojitelj metanje in ciljanje organizira tako, da določi startno črto in cilj ter razpored metanja. Posebej važno je privzganjanje obzirnosti do oseb in pravilnega odnosa do predmetov. Preprečujemo sonožne padce na kolena in drsenje po tleh.

V tem oddelku naj vzgojitelj uvede nazive za razporejanje, ki naj ga tudi otroci pravilno poimenujejo: gruča, kolona, vrsta, krog, kolona po dva. V koloni in vrsti ter v paru se otroci več ne držijo za roke, sami pazijo na pravilno razdaljo.

Naloge telesne vzgoje izvajamo vsak dan: spontano ob različnih priložnostih ali kadar je potrebno, da se otroci razgibajo in sprostijo in načrtno. Predvidimo:

- vsak dan 5 do 8 minut jutranjega razgibavanja z vajami oblikovanja in z vajami za razvijanje gibalnih sposobnosti;
- praviloma pred zajtrkom enkrat ali dvakrat tedensko usmerjeno zaposlitev, ki traja 15 do 20 minut in
- vsak dan organiziramo sprehod ali gibalne igre na prostem;
- kratke gibalne zaposlitve.

Sprehode izkoristimo tudi za načrtno seznanjanje otrok z okoljem in za povezovanje telesnovzgojnih dejavnosti z dogajanjem v naravi in z življenjem v okolju. Vzgojitelj naj izkoristi tudi možnost, da ob telesni vzgoji vzbuja otrokom pozitivna čustva,

da jim razvija čut za lepo ter jim privzgaja samostojnost, samozavest, pogum, smisel za red, delavnost, prizadevnost in druge lastnosti.

Oddelek za otroke od 5. leta do vstopa v šolo

1. Pogoji okolja in življenja otrok

V skladu z 10. členom zakona o vzgojnovarstveni dejavnosti je treba zagotoviti opremo in prostore, ki omogočajo varnost otrok, neovirano gibanje in druge telesnovzgojne dejavnosti, tudi na prostem, igro in druge dejavnosti, nemoten počitek, ustrezno prehranjevanje, osebno higieno in higieno okolja.

Dnevni red ureja otroške dejavnosti - igro, zaposlitve, delo, njihovo zaporedje in red pri uresničevanju. Čas spanja oziroma počitka se skrajša na 1 uro.

Otroci morajo biti vsak dan na prostem, če so ves dan v dnevnem varstvu, najmanj dve uri dopoldne in dve uri popoldne, v zimskem času pa ustrezno vremenskim razmeram.

Otrokom je treba zagotoviti kalorično in biološko ustrezno, higiensko neoporečno pripravljeno hrano, posredovano po ustaljenem dnevnem redu. Glej navodilo CZNG.

2. Telesnovzgojne vaje in druge dejavnosti

a) Gimnastične vaje

Vaje za pravilno držo telesa, za gibljivost hrbtenice, za razvijanje mišičnih skupin ramenskega obroča, hrbtenice in kolčnega obroča ter stopala, za gibljivost sklepov, za koordinacijo gibanja in obvladovanja ravnotežja. Stopnjevanje težavnosti in zahtevnosti glede gibčnosti, hitrosti, obvladovanja ravnotežja, sigurnosti v prostorski orientaciji in hitrosti reakcije. Različne kombinacije vaj, skladno izvajanje v različnih formacijah.

b) Vaje za razvijanje gibalnih sposobnosti
Izpopolnjevanje in razširjanje vaj, predvidenih v predhodnih oddelkih. Stopnjevanje zahtevnosti vaj in bolj spretno ter popolnejše izvajanje. Merjenje dosežkov.

Hoja:

Naravna, lahkotna, prožna hoja z zravnano držo. Hoja s krajšimi in daljšimi koraki, hoja po sprednjem delu stopala, v različnem tempu, v različnih smereh. Med hojo spreminjanje tempa in smeri, poljubna hoja v različnih formacijah, spreminjanje formacij, hitro reagiranje, obvladovanje ravnotežja, prenašanje drobnih predmetov, med hojo izvajanje raznih gibov, prestopanje zaprek, hoja po ozki in nizki brvi, usklajena hoja z glasbeno spremljavo.

Tek:

Lahkoten tek v različnih smereh, vijugasto in v krogu, posamezno in v parih, v skupini, kotaljenje obroča v teku, premagovanje ovir, tek po blagi strmini navzgor in navzdol, opravljanje neke naloge v teku, prehajanje iz teka v hojo in obratno, skladen tek z glasbeno spremljavo.

Skok:

Poskočni korak, skokot naprej in vstran, skok v globino, v višino in v daljino v primernih razdaljah. Skok z mesta in z zaletom, s prožnim odzivom in mehkim doskokom. Poskakovanje na eni nogi, izmenoma z leve na desno nogo.

Plazenje in plezanje:

Hitrejša in bolj spretno plazenje in plezanje. Plazenje med ovirami in pod njimi, plezanje po poševni lestvi in deski v opori ležno in čepno, spuščanje po poševni deski in lestvi, plezanje na orodje in čez naravne ovire. Kombiniranje plazenja in plezanja s teki, skoki, meti.

Kotaljenje, metanje, ujemanje, zadevanje:

Večja hitrost in natančnost kotaljenja ter sposobnost za pravilno odmerjanje moči meta glede na razdaljo in natančnost za doseg cilja.

Kotaljenje, metanje in ujemanje s postopnim povečanjem razdalje med startom in ciljem, z manjšimi žogami in obroči. Metanje in ujemanje z eno roko in z obema, posamezno in skladno v parih. Vaja metanja žoge v zrak in ob tla v loku čez napeto mrežo, kotaljenje žoge s podiranjem kegljev in ujemanje.

Dviganje, nošenje, potiskanje in vlečenje

Stopnjevanje spretnosti in moči za premagovanje naporov ter sposobnosti za hitro in pravilno organizacijo skupine in dejavnosti dviganja, prenašanja, potiskanja in vlečenja primerno težkih bremen, npr. enakomerna oziroma skladna porazdelitev teže in energije. Potiskanje in vlečenje posamič, v dvojicah in v skupinah (npr. igre "Trden most" in "Petelinji boj" ter vlečenje vrvi ipd.).

Vese:

Kolebanje na dočelnem drogu. V zavesi v podkolenih ročkanje naprej in nazaj na doprskem drogu; vzmik (prehod iz vese v oporo z nogami naprej); vzmik naprej na nizkem drogu (prehod iz opore v veso z glavo naprej). Izogibamo se čistih ves in prav tako dolgotrajnih drž v čisti opori.

Vaje za razvijanje čuta za ravnotežje:

Stopnjevanje zahtevnosti z višjimi orodji: klopi, deske, ograje, bruna ali z dodajanjem še drugih orodij: skozi obroč hodi ti sklonjeno, obroč drži vzgojitelj navpično na klopi ali nošenje obroča na glavi in stopanje po deski na tleh.

c) Druge telesnovzgojne dejavnosti

Sankanje na varnih terenih; otroci naj se navadijo voditi sani in se izogibati ovir.

Smučanje: hoja s smučmi brez palic, obračanje na ravnini in na blagi strmini, spuščanje in vzpenjanje po blagi strmini, v spuščanju prehod v počep in vzravna.

Dršanje po steptanem snegu in ledu.

Poleti ob vodi; igre in vaje za premagovanje strahu pred vodo, splavanje.

Dejavnosti, primerne za izvajanje na dvorišču ali igrišču ter v večjih telovadnicah: vožnja s skiroji, tricikli in bicikli, kotalkanje. Igre z različnimi sestavinami vaj oblikovanja ter vaj za razvijanje gibalnih sposobnosti, izvajanje iger v različnih formacijah z žogami in obroči, s podiranjem kegljev ipd. Npr.: "Črni mož", "Zajec v zeljnatih glavah", "Piščanci, kokoš in lisica", "Lovec in zajci", "Stolp in čuvaj", ...

Sprehodi in izleti: hoja brez počitka do 30 minut. Navajanje na ekonomično porabo telesnih sil, razvijanje sposobnosti za orientacijo na terenu (npr. "iskanje zaklada", orientacijski pohod); Hoja na izletu do največ 5 km. Tekmovanje za športno značko I.

3. Navajanje na zdrav način življenja

Razvijanje poprej pridobljenih izkušenj o zdravju in boleznih ter utrjevanje navad zdravega življenja. Uvajanje otrok v razumevanje odvisnosti zdravja od načina življenja, da bi otroci že tudi zavestno upoštevali pravila zdravega življenja, ki zahtevajo npr., da se vsak dan redno in temeljito umijejo, da telovadijo in gredo na sprehod, da bivajo v čistih prostorih in uporabljajo le čiste potrebščine, da uživajo čisto hrano itd. Razumevanje pomena rednih zdravniških pregledov, zlasti pri zobozdravniku.

S tem v zvezi spoznavanje zdravstvene pomoči, vzbujanje zaupanja do nje in njenih ukrepov.

Utrjevanje higienskih navad, kakor so: dosledno umivanje rok po uporabi sanitarij, čiščenje nohtov, česanje, krtačenje vrhnje obleke, čiščenje čevljev ipd. Otroci jih opravljajo povsem samostojno.

Samostojno opravljanje tudi lažjih opravil in vzdrževanje čistote, npr. čiščenje miz po obedu, brisanje prahu, pobiranje in odstranjevanje odpadkov, ipd.

Na tej stopnji so že povsem samostojni v prehrani, jedo pravilno in kulturno, znajo uporabljati pribor (žlico, vilice in nož) ter prtiček. Po glavnem obroku si očistijo zobe z zobno krtačko. Merjenje telesne teže in višine.

NAVODILA

Vzgojitelj mora ugotoviti dejansko telesnovzgojno razvitost otrok in ji prilagoditi vsakokratni program dela. Če otroci nimajo predvidenih izkušenj in sposobnosti, naj vzgojitelj poseže v program predhodnega oddelka. Če zaostajajo posamezni otroci, naj se z njimi posebej ukvarja, pri skupnih dejavnostih pa naloge prilagaja njihovi zmogljivosti. Zgornja navodila še posebej veljajo za oddelke, v katere so otroci prišli prvič ali za skrajšano pripravo otrok za šolo.

Tudi na tej stopnji naj imajo telesnovzgojne dejavnosti še zanimivo vsebino, ki motivira aktivnost otrok. Hkrati pa naj vzgojitelj postopno uvaja vaje kot take in pogosto omogoča otrokom, da si sami postavijo cilje in naloge ter jih rešujejo po svoji zmogljivosti in izkušnjah. Spodbuja jih, da stopnjujejo zahtevnost do samega sebe, da se trudijo za dosego rezultatov. Večja socialna zrelost starejših otrok omogoča izvajanje tekmovalnih iger, ki hkrati vzgajajo otroka za delo v skupnosti. Važno je, da otroci razumejo tekmovalno igro in se

zavedajo cilja, da razumejo pravila in jih upoštevajo, da se trudijo za zmago, da poskušajo objektivno oceniti dosežke, da ugotavljajo vzroke uspeha oziroma poraza. Otroci sodelujejo v tekmovanju za športno značko, planinsko značko ipd.

Kakor mlajšim, naj bodo tudi starejšim otrokom telesnovzgojne dejavnosti v veselje. Morajo pa se tudi zavedati pomena redne telesne vadbe za zdravo življenje in za sprostitev ter počitek in jo izvajati kot redno dnevno opravilo.

Pri telesni vzgoji naj posveča vzgojitelj posebno pozornost še osebnostnim kvaliteta, ki dopolnjujejo telesno zrelost. Te so: samostojnost, sposobnost premagovanja naporov, delavnost, iniciativnost, namerna pozornost, koncentracija, vztrajnost, logično sklepanje npr. pri presojanju situacije in zamisli o izvedbi, pri odmerjanju moči glede na nalogo in cilj ipd., tovarištvo, iskrenost, strpnost, obzirnost, poštenost v igri, pripravljenost sprejeti poraz, veseliti se uspeha, sposobnost ekonomično trošiti svoje moči in druge. Preprečujemo sonožne padce na kolena in drsenje po tleh.

Za izvajanje telesnovzgojnih iger in vaj je treba izkoristiti vse možnosti, ki se ponudijo v teku dneva, zlasti naj otroci začutijo sprostitev ob vadbi po skupnih zaposlitvah. Sicer pa predvidimo:

- vsak dan do 10 minut jutranjega razgibavanja z vajami oblikovanja in vajami za razvijanje gibalnih sposobnosti;
- enkrat ali dvakrat v tednu usmerjeno telesnovzgojno zaposlitev;
- vsak dan organiziramo sprehod ali gibalne igre na prostem praviloma pred kosilom oziroma v skladu s klimatskimi in vremenskimi razmerami v kraju;
- kratke gibalne zaposlitve, namenjene sprostitvi otrok, če ob slabem vremenu ne morejo zapustiti prostorov.

Pri telesnovzgojnih zaposlitvah naj bodo otroci po možnosti oblečeni v telovadno obleko (majica, hlače, copati ali bos).

V vseh letnih časih izvajamo čim več telesnovzgojnih dejavnosti na prostem.

INTELEKTUALNA VZGOJA

SMOTRI SO:

- otroci naj si pridobijo osnovne življenjske izkušnje, potrebne, da se v okolju znajdejo, se vanj aktivno vključijo in osamosvajajo;
- pridobijo naj si osnovne stvarne predstave in pojme o predmetih, dogajanjih v okolju in s tem osnovo za kasnejše globlje in širše pojmovanje sveta in življenja;
- razvijajo naj si zanimanje ter sposobnosti za nadaljnje spoznavanje in razumevanje pojavov in dogajanj v okolju, vključno odnosov med predmeti in pojavi;
- v procesu aktivnega spoznavanja in vključevanja v okolje naj se otroci razvijajo intelektualno, čustveno in socialno, oblikujejo naj si temelje značaja in pridobijo potrebne socialne, delovne in kulturne higienske izkušnje;
- do vstopa v šolo naj se otroci nauče pravilno in smiselno govoriti ter razumeti govor drugih, pridobijo naj si primeren besedni zaklad in govorne izkušnje za samostojno sporazumevanje z vrstniki in z odraslimi, v znanih pa tudi novih situacijah; govor naj si razvijajo vzporedno s pridobivanjem življenjskih izkušenj in razvijanjem intelektualnih sposobnosti, zlasti mišljenja;
- s spoznavanjem in doživljanjem leposlovnih pripovednih vsebin in deklamacij naj si razvijajo čustva in fantazijo ter osnovne sposobnosti dojetja moralnih vrednot;
- otrokom je treba zbuditi zanimanje za knjigo ter privzgojiti pravilno ravnanje z njo.

VSEBINE IN NALOGE

Vsebina in naloge izhajajo iz za vse starostne oddelke enotno zastavljenih, okvirnih smotrov.

Specifične naloge oz. ukrepi v posameznih starostnih oddelkih je treba stopnjevati od najnižjih starostnih oddelkov k višjim, v smeri večje natančnosti, temeljitosti, samostojnosti in zahtevnosti. To je treba doseči s starostnim stopnjam primernimi metodami oz. metodičnimi postopki.

Zato je v programu navedene vzgojne naloge za uresničevanje za vse starostne oddelke zastavljenih smotrov, navedene za najnižjo starostno stopnjo, to je za oddelke za otroke od 3. do 4. leta, treba razumeti kot smernice za ukrepanje tudi v nadaljnjih po starosti otrok opredeljenih oddelkih.

Naloge, ki so specifične samo za določen oddelek so posebej navedene.

Konkretne, operativno zastavljene, starosti in individualnim posebnostim otrok prirejene vzgojne smotre je potrebno oblikovati v podrobnih vzgojnih programih.

Smotre intelektualne vzgoje uresničujemo na področjih spoznavanja okolja, razvijanja govora in razvijanja matematičnih predstav in pojmov.

Oddelek za otroke od 3. do 4. leta

Smotre intelektualne vzgoje uresničujemo s tem, da - otrokom organiziramo primerno, pobud bogato neposredno življenjsko okolje; otrokom vzbujamo zanimanje za ljudi, predmete in dogodke; ob njih jim razvijamo pozitivna čustva;

- otrokom omogočimo osvajanje elementarnih znanj o predmetih in pojavih v najožjem okolju (spoznavanje lastnosti, kot so barve, oblike, primerjanje predmetov in njihovih lastnosti, prepoznavanje, odbiranje, poimenovanje po barvi in obliki);
- otroke spodbujamo h govorenju o vsem, kar opazijo, občutijo, delajo;
- negujemo pravilno delovanje govornih organov, razvijamo pravilno artikulacijo glasov, pomagamo otroku, da prepozna, razlikuje in pravilno artikulira glasove;
- pomagamo otroku opaziti in razlikovati jakost glasu, njegovo višino in poudarek, vzpodbujamo ga, da vse to vnaša v svoj govor;
- vplivamo na pravilno izgovarjavo in oblikovanje stavka (izražanje misli);
- vplivamo na tekoče izražanje;
- seznanjamo otroke z literarnimi umetninami, primernimi njihovi razvojni stopnji;
- zagotavljamo pogoje za prijetna, vesela doživetja.

Otroci spoznavajo vzgojnovarstveno organizacijo:

Otroci se glede na okoliščine in individualne posebnosti seznanjajo z otroško ustanovo in življenjem v njej: spoznavajo vzgojitelja, vrstnike, se postopno vključujejo v igralne skupine. Spodbujamo igralno aktivnost vsakega otroka. Navajamo jih na medsebojno pomoč pri drobnih opravilih.

Spoznavajo delavce v vzgojnovarstveni organizaciji, s katerimi prihajajo v stik. Postopno spoznavajo razen otrok svojega oddelka še druge otroke in tudi vzgojitelje.

Opazujejo in spoznavajo lastnosti in uporabnost posameznih predmetov, opreme. Vadijo se jih pravilno uporabljati. Uvajajo se v orientacijo v prostoru in ustanovi.

Navajamo jih na čistočo, na rednost pri opravih, na samostojno opravljanje drobnih vsakodnevnih opravil v zvezi z življenjem v oddelku. Vzgajamo jih k kulturnemu vedenju v odnosu do vrstnikov in odraslih.

Otroci spoznavajo dom in življenje v družini:

Vzgojitelj se pogovarja z otroki o njihovih družinah, o starših in drugih družinskih članih ter o tem, kar veže otroke na dom. Neguje čustveno navezanost otrok na družino.

Okolica otroške ustanove in dejavnosti ljudi:

Vzbujanje zanimanja za predmet in pojave v bližnji okolici. Poimenovanje nekaterih od njih. Otroci opazujejo in si zapomnijo nekatere lastnosti, npr. da ima prodajalna izložbe, da prodajajo. Pogovori o njih. Opazovanje ljudi pri različnih dejavnostih, npr. pri hoji, pri nakupovanju itd. Vzbujanje zanimanja in opazovanje dogajanj v okolici, zlasti v prometu. Uvajanje otrok v promet. Spoznavanje ulice in pločnika v mestu, oziroma ceste, poti, steze na deželi. Opazovanje in poimenovanje nekaterih vrst vozil. Prepoznavanje vozil po ropotu, primerjanje po premikanju, po velikosti, hitrosti in podobno. Izvedo naj, kdo vozi, kaj prevaža. Opazovanje pešcev in vključevanje mednje. Navajanje na hojo in prečkanje ulic v skladu s prometnimi pravili in v spremstvu odraslih. Navajanje na disciplinirano hojo, vzgajanje kulturnega vedenja v prometu.

Praznovanja:

Praznovanje rojstnih dni posameznih otrok ter najbolj izrazitih družbenih dogodkov in praznikov v kraju in v republiki. Opazovanje okrašenih poslopij, izložb, ulic v okolici, spoznavanje zastave in slike maršala Tita, sodelovanje pri krasitvi igralnice, pri morebitni prireditvi, pripravljane daril in podobno. Ustvarjanje prazničnega vzdušja, vzbujanje veselja ob praznovanjih v vzgojnovarstveni organizaciji in v družini. Poimenovanje praznikov.

Spoznavanje narave:

Vzbujanje zanimanja za pojave in dogajanja v naravi ter vzbuja-
nje ljubezni do narave in veselja do bivanja v njej. Opazovanje
naravnih pojavov. Pridobivanje izkušenj o vremenskih pojavih in
obnašanje ljudi in živali npr. v dežju, vetru, mrazu in podobno.
Poimenovanje teh pojavov. Igre in bivanje na prostem v različnih
vremenskih prilikah.

Opazovanje rastlin na dvorišču, na vrtu, v parku, na travniku,
na polju, v gozdu. Poimenovanje nekaterih rastlin. Opazovanje
cvetic in ugotavljanje njihovega vonja, zapomnitev nekaterih
imen. Vzgajanje k pravilnemu ravnanju s cveticami. Spoznavanje
nekaterih vrst zelenjave in sadja, zlasti tistega, ki vzbuja po-
zornost otrok zaradi lepe barve ali v zvezi s prehrano. Opazo-
vanje nekaterih značilnosti zelenjave in sadja, npr. barve,
vonja, okusa. Navajanje otrok na uživanje samo čistega sadja.
Opazovanje drevja v različnih letnih časih. Zapomnitev imen
nekaterih dreves v okolju.

Opazovanje nekaterih živali iz neposrednega okolja, npr. mačke,
psa in drugih. Otroci jih opazujejo na sprehodih. Otroci opazu-
jejo nekatere lastnosti (da imajo živali npr. noge, rep, da so
pokrite z dlako itd.). Otroci opazujejo, kako se posamezne ži-
vali gibljejo, oglašajo, kako jedo, kje živijo itd.

Vzbujanje ljubezni do domačih živali, navajanje otrok na to,
da z njimi obzirno ravnajo, da so previdni, ker so živali tudi
nevarne, a da se jih ne boje.

Razvijanje temeljnih matematičnih predstav in pojmov:

Ob spoznavanju okolja otroci spoznavajo tudi kvantitativne
odnose.

Zaznavajo in spoznavajo lastnosti predmetov, predvsem barvo

(rdečo, modro, rumeno in zeleno) in obliko (okroglo) in jih poimenujejo. Razvrščajo predmete po določeni lastnosti.

Ugotavljajo in si pridobivajo izkušnje o prostorskih odnosih - blizu, daleč, zgoraj, spodaj - in o časovnih odnosih - zjutraj, zvečer.

Razvijanje govora:

Bogatenje besednega zaklada ob vsebinah, ki otroke zanimajo, v zvezi s spoznavanjem okolja v vzgojnovarstveni organizaciji in bližnji okolici, v družini itd. Poimenovanje vsega, kar novega zaznavajo. Spodbujanje otrok k temu, da vprašujejo po predmetih, osebah, živalih itd., po njihovih dejanjih in lastnostih, da odgovarjajo na vprašanja, kako se kaj imenuje, kaj dela, kakšno je itd. Pripovedovanje otrok o njihovih opažanjih in doživetjih. Spodbujanje k razgovoru z vrstniki in z igračami ter s samim seboj.

Izgovorjava samoglasnikov in soglasnikov, zlasti tistih, ki povzročajo otrokom težave, kakor: s-z, š-ž, r-l, b-p, d-t, k-g ... Navajanje otrok na polno in pravilno izgovorjavo besed, da ne bi izpuščali ali zamenjavali posameznih glasov in zlogov.

Navajanje na pravilno dihanje in krepitev dihalnih organov.

Poslušanje in razlikovanje zvokov in glasov, npr. ropot, šum, pok itd., oglašanje živali in drugo, razlikovanje jakosti in višine glasu.

Poslušanje in pripovedovanje preprostih vsebin ob ponazorilih.

Poslušanje in recitiranje kratkih otroških pesmi in izštevank.

Ob pripovedi in deklamaciji razvijanje čuta za lepo govorico in govorni ritem.

Otrokom nudimo slikanice, s primernimi vsebinami in vzbuja-
mo zanimanje za njih vsebino, za razumevanje tega, kar slikanica pri-
kazuje. Navajanje na pravilno ravnanje s knjigami.

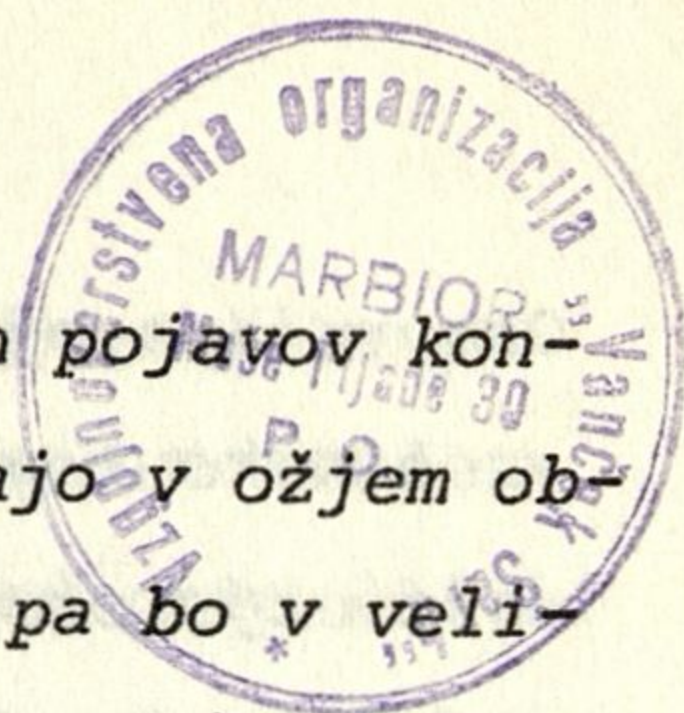
NAVODILA

Vsebina spoznavanja in uvajanja otroka v okolje je navedena po
enotah, katerih obseg ni dokončno določen, samo nakazan z neka-
terimi primeri. Vzgojitelj naj po enotah predvidi teme in jih
vsebinsko oblikuje upoštevajoč konkretne krajevne razmere, v ka-
terih dela in konkretno skupino otrok. Ne bo jih obravnaval v
navedenem zaporedju, temveč vzporedno po temah, ki jih bo raz-
poredil v letu, upoštevajoč predvsem interese otrok, načelo
nazornosti in osnovne postopnosti. Posamezne teme bo v letu
obravnaval večkrat, da bi otroci pri ponovnem opazovanju pridobili
nove izkušnje.

Smotre bo vzgojitelj upošteval pri obravnavanju vseh tem. Ustrez-
no smotrom si bo zastavil več ali manj nalog oziroma samo določeno
nalogo. Pri oblikovanju tem v teku leta naj zagotovi enakomer-
no izvajanje vseh vzgojnih nalog.

Neposredno opazovanje je na tej stopnji najprimernejša metoda za
spoznavanje novega. Zato naj vzgojitelj omogoči otrokom, da bodo
s čutnim dožemanjem dobili čimveč zaznav in pravilne predstave.
Veliko priložnosti za to je v individualnih zaposlitvah, kjer
otroci po svojih interesih opazujejo, ogledujejo, poslušajo,
otipavajo, preizkušajo itd. ter s tem neposredno spoznavajo
lastnosti predmetov, pojavov in dogajanj. Tudi organizirano
usmerjeno spoznavanje naj vzgojitelj vselej pripravi tako, da
bodo otroci na neposrednem zaznavanju aktivirali čimveč čutil.
Ponazoril naj se poslužuje šele pri obnavljanju in utrjevanju.
Za utrjevanje pripravi raznovrstne igre, razgovore, utrjevanje
s pripovedovanjem, z likovnim in ritmičnim ter glasbenim izra-

žanjem. Ti otroci še niso sposobni opazovati istih pojavov kontinuirano v daljšem obdobju, zato naj jih spoznavajo v ožjem obsegu, v danem času in prostoru. Uspeh spoznavanja pa bo v veliki meri odvisen od interesa in motivacije za spoznavanje.

Spoznavanje okolja ni omejeno zgolj na načrtno delo pri usmerjenih zaposlitvah, težišče spoznavanja je zunaj teh oblik v teku celega dne. Vzgojitelj naj izkoristi vsako slučajno priložnost za spontano spoznavanje tega, kar otroka zanima, ne glede na to, ali je vsebina z načrtom predvidena ali ne. Hkrati naj sam poišče ali organizira otrokom primerne možnosti za spoznavanje in doživljanje novega ali za izpopolnjevanje že prej pridobljenih izkušenj. Z načrtom naj predvidi na teden po dve skupni usmerjeni zaposlitvi za spoznavanje okolja.

Na tej stopnji bo vzgojitelj posvetil še veliko pozornosti osnovnim pogojem za pasivni in aktivni govor, tj. razvijanju sluha, govornih ter dihalnih organov, artikulaciji, oblikovanju besed in stavkov. V ta namen se vzgojitelj poslužuje samo metode iger. Potrebne so pogostne vaje, ki pa se ne smejo popačiti v mehanski dril. Otroci vadijo izgovorjavo posameznih glasov, npr. ko upri-
zarjajo avto, vlak ipd., povezujejo težje glasove v besede, vadijo razlikovanje podobnih glasov v besedah npr. krt-vrt, kot-pot ipd. Za te vaje so primerne izštevanke, ki si jih otroci mehansko zapomnijo. Npr. "Le poslušaj vsak, tika, taka, tak ... itd." in podobno.

Za razvijanje govora je na tej stopnji poleg igre zlasti pomemben razgovor, in sicer individualni razgovor in razgovor v manjših skupinah. Zato bo vzgojitelj v teku dneva izkoristil vsako možnost za razgovore ob različnih otroških dejavnostih in motiviral otroke, da se bodo pogovarjali z veseljem in pogumom.

Osnovni pogoj za razvijanje aktivnega govora na tej stopnji je vsebinsko bogato življenje v oddelku. Pestri vtisi in prijetna doživetja obogatijo otrokov predstavniki svet in hkrati tudi besednjak. To pa omogoča govorno aktivnost. Otroci govorijo radi in sproščeno, če je v oddelku sproščeno vzdušje, če so med otroki in vzgojiteljem pristrčni odnosi. Vzgojitelj naj spodbuja otroke, da izražajo svoje želje in potrebe, da pripovedujejo o doživetjih in opažanjih, da se pogovarjajo z njim, drug z drugim ter z odraslimi, kadar pridejo z njimi v stik. Da ne bo dušil govorne aktivnosti otrok, naj se vzgojitelj na začetku leta zadovolji že z enobesednim odgovorom oziroma stavkom, toda voditi mora otroke postopno do bogatejšega govora. Vzgojitelj naj ne prekinja otroku govora zaradi morebitnih napak, popravlja naj jih obzirno. Zaveda naj se, da je na tej stopnji bistveno pomembno zbujanje govorne aktivnosti in da je oblikovanje pravilnega govora otrok v veliki meri odvisno od zgleda, ki ga sam daje otroku z razumljivim, pravilnim in naravnim govorom. Vsebine, ki jih vzgojitelj pripoveduje (ne bere) dosledno ob ponazorilih in jih otroci obnavljajo, naj bodo preproste zgodbe iz vsakdanjega življenja otrok ali otroku znanih in ljubih oseb ter živali, npr. v zvezi s spoznavanjem okolja. Vsebine izbira vzgojitelj iz otroške literature ali si jih sam izmišlja. Privlačna ponazoritev vsebine z uporabo slike, flanelograma, diapozitivov, peskovnika, lutk ipd. vzbudi interese otrok in pripomore k boljšemu razumevanju ter globljemu doživljanju. Primerne vsebine naj otroci tudi ritmično uprizarjajo ali likovno upodabljajo.

Po podobnih vidikih kakor pripovedne vsebine bo vzgojitelj izbiral iz otroške literature preproste pesmi, ki jih otroci deklamirajo, tudi zapojejo, spremljajo z malimi instrumenti ali pa z ritmičnimi gibalnimi igrami.

Zaradi velikega vpliva govorne razvitosti na celovit otrokov

razvoj naj vzgojitelj posveti nalogam govorne vzgoje veliko pozornosti in jih izvaja v zvezi z vsemi otroškimi dejavnostmi, zlasti še z glasbeno vzgojnimi. Vsak dan mora čimveč govoriti z vsakim otrokom v oddelku, usmerjeno skupno zaposlitev s smotrom razvijanja govora pa izvede dvakrat v tednu.

Razvijanje temeljnih matematičnih predstav in pojmov se najtesneje povezuje z vsemi dejavnostmi otrok, še posebej s seznanjanjem otrok z okoljem. Poglavitni metodi sta igra in opazovanje. Vzgojitelj išče priložnosti, da lahko otroci opazujejo predmete in pojave v okolju, zelo pa si tudi prizadeva za primerno opremljenost prostora, ki naj sama po sebi vzbuja otroku zanimanje za predmete. Vzgojitelj tudi organizira številne igralne situacije, v katerih otrok manipulira z igračami in drugimi predmeti.

Otrokom nudi veliko količino istovrstnih ali raznovrstnih igrač in predmetov, saj ima otrok le tako možnost, da razvršča predmete, ki jih primerja itd.

Vzgojitelj izkoristi vsako naravno priložnost za to, da si otroci razvijajo temeljne matematične predstave, enkrat tedensko pa pripravi in izvede usmerjeno zaposlitev otrok. Pri usmerjenem delu se poslužuje predvsem individualnega ali skupinskega dela z otroki.

Vzgojni program za razvijanje govora v oddelku z italijanskim učnim jezikom za otroke od 3. do 4. leta v italijanskem jeziku.

Finalita:

- ottenere dai bambini che fino al momento dell'ingresso nella scuola imparino a parlare correttamente e sensatamente e a comprendere il discorso altrui;
- ottenere che i bambini acquisiscano un corredo lessicale a loro adeguato e l'esperienza linguistica necessaria a

- comunicare spontaneamente coi coetanei e con gli adulti anche in situazioni nuove;
- favorire lo sviluppo del pensiero mediante lo sviluppo del linguaggio;
  - sviluppare nei bambini il sentimento e la fantasia nonché la capacità di cogliere i valori morali presentando alla loro conoscenza e alla loro partecipazione affettiva materiale narrativo letterariamente valido, ed esercitandoli nella declamazione;
  - suscitare nei bambini l'interesse per il libro e abituarli a trattarlo con la dovuta cura.

Contenuti e compiti

Sezione dei bambini dai 3 ai 4 anni di età

Per attuare le finalità dello sviluppo del linguaggio occorre:

- incoraggiare i bambini al discorso, a parlare di tutto quello che osservano, fanno, sentono, e ad arricchire in questo modo il loro corredo lessicale;
- curare il funzionamento corretto degli organi della fonazione e sviluppare la corretta articolazione dei suoni, aiutando il bambino a riconoscere, distinguere e articolare correttamente i suoni;
- aiutare il bambino a notare e distinguere l'intensità e l'altezza della voce nonché l'accento, e a farne uso nella sua espressione orale,
- adoperarsi per ottenere un'espressione sciolta, rispettivamente a impedire la pronuncia scorretta;
- far conoscere ai bambini le opere letterarie di maggior pregio adatte alla loro età.

Arricchire il corredo lessicale servendosi di contenuti che interessino i bambini e si riferiscano alla conoscenza dell'ambiente entro l'organizzazione di educazione e assistenza e nelle

vicinanze, nella famiglia e così via. Apprendere a designare col loro nome le cose di cui si acquista la conoscenza. Incoraggiare i bambini a porre domande su oggetti, persone, animali, ecc., le loro azioni, proprietà, a rispondere a domande su come si chiama una cosa, che cosa fa, come è, ecc. Far raccontare ai bambini le loro osservazioni e le loro esperienze. Incoraggiare i bambini a parlare con i coetanei e con i giocattoli nonché con se stessi. Pronunzia delle vocali e delle consonanti, specialmente di quelle in cui i bambini incontrano maggiori difficoltà, come: s sorda (sera, salto) - s sonora (rosa, asilo), sc palatale (scelta, sciarpa), r-l, b-p, d-t, c-g gutturali (callo, gallo), c-g palatali (voce, bugia) e delle doppie. Avviamento dei bambini alla pronunzia piena e corretta delle parole, in modo che non omettano o scambino singoli suoni e sillabe.

Abituare i bambini a respirare correttamente e curare l'irrobustimento degli organi respiratori.

Esercitare l'ascolto e la distinzione di rumori e suoni, come per es. rumore, fruscio, scoppio, ecc., voci di animale o altro, distinzione dell'intensità e dell'altezza della voce.

Esercitare l'ascolto e il racconto di semplici soggetti accompagnati da sussidi visivi. Ascolto e recitazione di brevi poesie infantili e filastrocche. Utilizzare il racconto e la declamazione per sviluppare la sensibilità al parlare curato e al ritmo del discorso.

Al bambino si mettono in mano albi figurati di soggetto adeguato e si cerca di suscitare l'interesse per il contenuto e per la comprensione di ciò che l'albo rappresenta. Si avvia il bambino a trattare con cura il libro.

Istruzioni

In questa fase l'educatore dedicherà ancora molta attenzione alle condizioni fondamentali del discorso attivo e passivo, cioè allo sviluppo dell'udito, degli organi della fonazione e della respirazione, dell'articolazione, alla formazione delle parole e delle frasi. A questo fine l'educatore si servirà esclusivamente del metodo ludico.

Sono necessari a questo proposito frequenti esercizi, che non devono degenerare in drills meccanici. I bambini si esercitano nella pronuncia dei singoli suoni, per es. imitando l'automobile, il treno ecc., associano i suoni più difficili in parole, si esercitano nella pronuncia dei suoni all'inizio, alle fine e nell'interno della parola, si esercitano nella distinzione dei suoni in parole somiglianti (cambi di consonante e di vocale, per es. pasta - basta, cielo - gelo, leggo - lecco, fuori - fiori, ecc.). Utili per questi esercizi sono le filastrocche, che i bambini apprendono meccanicamente. Per lo sviluppo del linguaggio in questa fase è, oltre al gioco, importante la conversazione, e precisamente la conversazione individuale e quella in piccoli gruppi. Perciò l'educatore approfitterà nel corso della giornata di tutte le occasioni di conversazione che gli porgono le varie attività dei bambini e animerà i bambini a conversare con piacere e senza titubanze.

Condizione fondamentale per lo sviluppo del discorso attivo in questa fase è una vita ricca di contenuti all'interno delle esperienze che arricchiscono il mondo rappresentativo del bambino e insieme il suo vocabolario, la qual cosa costituisce la premessa per l'attività discorsiva. Il bambino parla volentieri e con spontaneità se nella sezione l'atmosfera è distesa e se tra i bambini e l'educatore i rapporti sono cordiali. L'educatore deve incoraggiare i bambini a esprimere i loro desideri e bisogni, a raccontare le loro esperienze e osservazioni,

a parlare con lui e tra di loro, a parlare con gli adulti quando vengono a contatto con loro.

Per evitare di inibire l'attività discorsiva del bambino l'educatore si accontenti agli inizi dell'anno anche di una risposta, rispettivamente di una frase, limitata a una sola parola, ma gradualmente dovrà guidare i bambini ad un discorso più sviluppato. Non interrompa il bambino nel suo discorso a causa di eventuali errori, e operi con riguardo nel correggerli. Tenga presente che a questo livello è di un'importanza essenziale lo stimolo dell'attività discorsiva e che la formazione di un discorso regolare nel bambino dipende in gran parte dall'esempio che egli stesso gli dà con un discorso comprensibile, corretto e naturale.

La materia che l'educatore racconta (e non legge) con l'uso coerente di sussidi visivi e che viene ripetuta dai bambini, si riferisca ai casi più semplici della vita di ogni giorno del bambino o delle persone e degli animali noti e cari al bambino, per es. in relazione agli argomenti di conoscenza dell'ambiente. L'educatore può scegliere la materia dalla letteratura infantile o inventarla da sé. Un'attraente raffigurazione del contenuto con l'uso di disegni, di applicazioni alla lavagna pannografica, di diapositive, della sabbiera, di pupazzi e simili, suscita l'interesse dei bambini e giova a una migliore comprensione e a una partecipazione più intensa. I contenuti che a ciò si prestano si fanno rappresentare dai bambini in scene ritmiche o eseguendo lavori figurativi.

Con gli stessi criteri validi per la materia narrativa l'educatore sceglierà dalla letteratura infantile poesie molto semplici, che farà declamare ai bambini o anche cantare accompagnandosi con piccoli strumenti o con movimenti di giochi ritmici.

L'enorme incidenza che ha lo sviluppo del linguaggio sullo sviluppo globale del bambino deve indurre l'educatrice a dedicare ai compiti dell'educazione linguistica la massima cura e svolgerla in unione con tutte le attività del bambino, in particolare con quelle dell'educazione musicale. L'educatore deve farsi un dovere di parlare ogni giorno quanto più è possibile con ogni bambino della sua sezione e svolgere due volte la settimana un'occupazione collettiva specificamente finalizzata allo sviluppo del linguaggio.

Vzgojni program za razvijanje govora v dvojezičnem slovensko-madžarskem oddelku za otroke od 3. do 4. leta v madžarskem jeziku.

Feladatok:

Fel kell kelteni a gyemekben a kifejezés vágyát, hogy közölje mindazt, amit átél, érez, gondol és cselekszik.

Törekedni kell arra, hogy a gyermek hasznosan használja beszélszerveit, helyesen sajátítsa el a hangképzést, felismerje, megkülönböztesse és helyesen formálja mondatait!

A beszédkészségfejlesztésével tegyük képessé a gyermeket arra, hogy gondolatait pontosan fejezze ki, és mindezt beszédben alkalmazni is tudja.

Hatni kell a gyermek érzelmivilágára, gondolkodására neki megfelelő irodalmi művek tartalmával.

A gyermek ismerkedjen meg a korának megfelelő legjelesebb irodalmi alkotásokkal (válogatás a magyar irodalomból, a jugoszláv és a világirodalomból) és főleg a népköltészeti termékeket.

Mutassunk rá a nyelv gazdagságára és szépségére!

Fejlesszük a gyermek beszédkésztségét és gondolkozását az anyanyelvi foglalkozásokon, ugyanakkor más foglalkozásokon is! Így hozzájárulunk ahhoz, hogy a gyermek szeresse saját anyanyelvét.

Tartalom:

A gyermek állandó kapcsolata az "öt körülvevő" világ tárgyaival és eseményeivel, a felnőttekkel és gyermekekkel gondolatokat és érzelmeket ébreszt benne, és beszédre készíti.

Az óvónőnek minden alkalommal, de különösen az anyanyelvi foglalkozásokon beszéltetni - e kell a gyermeket és arra kell szoktatnia, hogy mondjon el mindent, amit észlel, cselekszik, érez és amire gondol, mert ez a legtermészetesebb módja a gyermek nyelvi kultúrája és gondolkodása fejlesztésének.

A helyes hangképzéssel kapcsolatban a kiscsoportban legalacsonyabb a követelményszint, mert a beszélőszervek működtetése még nem begyakorolt, s az óvónőnek igen gyakran azon kell fáradoznia, hogy a gyermeket leszoktassa a dadogásról, sejpítésről és a többi hibákról.

Az óvónőnek már ebben a korban arra kell ügyelnie, hogy az általában helyesen képzett magánhangzók mellett, külön figyeljen fel az: a-á o-ó, ö-ő, magánhangzók képzésére és használatára.

Ebben a korban nehézségeket okoznak a következő mássalhangzók: a, b, p, d, t, g, k, zárhangok és a m, n, nv, orrhangok kiejtése. Az óvónők állandó feladata a gyermek szókincsének gyarapítása. A legújabb kutatások szerint ebben a korban a mondatok négytől öt szóból állnak. Ilyen mondatok önálló alkotását el kell érni minden gyermeknél.

Az anyanyelv fejlesztésének célja, hogy a kiscsoportban célszerű beszélgetéseket kell szerveznie a környezetről, mosakodásról, háziállatokról és egyébről.

A gyermekirodalom alkotásai nemcsak eszközök a gyermekek beszéd-készségének fejlesztésére a nevelő-óvó intézetben, hanem segéd-eszköz az irodalmi foglalkozásokon.

Hogy ezt az óvónő munkájában megvalósíthassa, az alábbi címsorozatot mellékeljük a mai gyermeki irodalmi alkotásokból.

Az óvónő ezekből, a művekből saját döntése szerint választhat csoportjának képességeihez mérten az évi tervezet kidolgozásához.

(Varga József: A kiscsoportok)

" " Palika és a cica

" " Kék szilva)

Oddelek za otroke od 4. do 5. leta

Smotre intelektualne vzgoje uresničujemo tako, da stopnjujemo zahtevnost, poglobljamo temeljitost in večamo obseg nalog, predvidenih za uresničevanje smotrov v oddelku za otroke od 3. do 4. leta tako,

- da še nadalje razvijamo in utrjujemo navade in znanja, ki prispevajo k osamosvajanju otrok in njihovemu bolj aktivnemu vključevanju v življenje in neposredno okolje,
- da si prizadevamo, da si otroci oblikujejo bolj natančna, bolj zahtevna in širša spoznanja o ljudeh, predmetih, pojavih in dogodkih v okolju, v katerem žive,
- da otroci spoznavajo delo ljudi, da si razvijajo spoštovanje do tujega dela, kot tudi elementarne delovne navade,
- da si otroci nadalje usmerjeno razvijajo občutljivost čutil, spoznavne funkcije, predvsem govor,

- da se otroci postopno usposabljaajo za opazovanje pojavov v okolju, še posebej za ugotavljanje sprememb v naravi in za ugotavljanje odnosov med predmeti in pojavi,
- da si otroci razvijajo zahtevnejša čustva do ljudi v neposrednem okolju pa tudi do prirode,
- da zagotavljamo pogoje za prijetna in vesela doživetja,
- da pomagamo otrokom k bolj samostojnemu izražanju s pomočjo govora,
- da še nadalje razvijamo artikulacijo in sposobnost razlikovanja vseh glasov, kot tudi sposobnost za poslušanje govora odraslih;
- da še nadalje izpopolnjujemo govor otrok, kot instrument sporazumevanja v vsakdanjem življenju pa tudi kot element čustvene stabilnosti in socializacije,
- da otroci primerjajo predmete po velikosti in glede na lego in oblikujejo množice istovrstnih predmetov.

Otroci se seznanjajo z otroško ustanovo in življenjem v njej.

Spoznanje ostalih delavcev v vzgojnovarstveni organizaciji, npr. ravnatelja, snažilke, kurjača idr., opazovanje in spoznavanje njihovega dela. Orientiranje v drugih prostorih, spoznavanje uporabe prostorov, opreme in raznih potrebščin. Vzgoja k večji samostojnosti v prostorih, npr. v garderobi in v sanitarijah in večji aktivnosti otroka pri dnevnih skupnih opravilih, npr. pri pospravljanju igrač, pri pripravljanju materiala za zaposlitev, pri zalivanju cvetja, oskrbovanju malih živali itd. Postavitev in izvajanje dežurstva. Občasna pomoč otrok pri delu odraslih v vzgojnovarstveni organizaciji, npr. otroci odstranjujejo smeti po zaposlitvi, pazijo na red v garderobi idr. Otroke navajamo, da pomagajo mlajšim, da so vljudni do ljudi.

Otroci spoznavajo naslov zavoda, svoje ime in priimek ter naslov domačega stanovanja.

Dom in življenje v družini:

Razgovori o družini in o posameznih članih družine. Razgovor o starših, sorodnikih. Doma imajo drobne dolžnosti in jih opravljajo. Vzgojno vplivanje na navezanost otroka na družino, vzbujanje ljubezni do članov družine in privzganje dolžnosti otrok do družine.

Okolica vzgojnovarstvene organizacije in dejavnost ljudi:

Okolica, ki jo otrok spozna se nekoliko razširi. Spoznavanje poti od doma do vzgojnovarstvene organizacije, poimenovanje ulic, po katerih otroci hodijo, ter važnejših objektov. Uvajanje v orientacijo v okolici. Vzbujanje interesa za dogajanje v okolici; opazovanje življenja na ulici, v trgovini oziroma v prodajalnah, na gradbiščih in v delavnicah. Opazovanje dejavnosti, pripomočkov za delo - orodja in strojev, kako delavci delajo in kaj izdelajo in razgovor o tem.

Otroci opazujejo urejanje in urejenost okolja v vseh letnih časih. Navajanje otrok k rednosti, snažnosti in varovanju okolja.

Izpopolnjevanje predstav in spoznanj o prometnih poteh in sredstvih (npr. ulice, ceste, poti, steze, trgi, parkirišča, železnica, avtobusna postaja itd.) ter naprav na njih oziroma ob njih (semafor in prometni znaki; zapornice, tračnice ipd.). Opazovanje in spoznavanje vozil vseh vrst in njihove uporabe. Poglobljanje in izpopolnjevanje izkušenj v obnašanju v prometu.

Opazovanje, kako se obnašajo pešci, vozniki, potniki v različnih letnih časih. Otroci naj spoznajo in upoštevajo prometne znake v svoji okolici ter pravila za pešce.

Praznovanja in proslave

Praznovanja rojstnih dni otrok in raznih pomembnejših dogodkov v vzgojnovarstveni organizaciji, sodelovanje pri pripravljanju

praznovanja, izdelovanje darilc in medsebojno obdarovanje, skupno obdarovanje enega, vzbujanje prazničnega razpoloženja, razvijanje prisrčnih odnosov med otroki ob prazničnih doživetjih.

Praznovanje: 29. november, novo leto, pustovanje, 8 marec, 1. maj in krajevni ali občinski praznik. Pogovor o pomenu praznika, opazovanje priprav na praznik v okolici in sodelovanje pri pripravah na praznovanje. Otroci naj opazijo, da ob praznikih delavci počivajo, da drugače živimo in kako, da počastimo slavljenca ali praznik. Ob državnih praznikih si izpopolnjujejo predstave o Titu, o partizanih, o vojaki, spoznajo državno zastavo.

Spoznavanje narave

Opazovanje vremena, beleženje na vremenskem koledarju. Otroci naj dobijo izkušnje o tem, kako živimo in kaj delamo v posameznem letnem času. Občutijo naj ugodje in doživljajo lepote, ki jih nudi narava in življenje v različnih letnih časih, npr. ob sončnih pomladnih dneh, praznujejo "prihod pomladi", vežejo šopke, oblikujejo plodove, delajo sneženega moža, lovijo snežinke, pozimi krmijo ptice itd.

Opazovanje rastlin, razširjanje in izpopolnjevanje izkušenj o njih. Otroci naj spoznajo glavne dele rastlin (brez podrobnosti). Dobijo naj izkušnje o tem, da se rastline med seboj razlikujejo po cvetovih, steblih, listih, itd. Zaznavajo naj vonj cvetlic in zelenjave in najbolj značilne prepoznavajo npr. vanj vijolice, šmarnice, vrtnice ali vonj čebule, jabolk itd. Opazujejo in poimenujejo naj rastline, ki rastejo na vrtu, polju in na travniku. Najbolj značilne vrste naj si zapomnijo po imenu. Opazujejo naj spremembe na rastlinah v letnih časih. Ob gojenju rastlin ugotavljajo, da rastline potrebujejo določene pogoje za rast. Vzgajamo jih k previdnosti, ker so nekatere rastline strupene. Spoznavajo naj nadaljnje vrste sadja in zelenjave, razlikujejo nekatere po barvi, velikosti, obliki, vonju in

okusu. Pridobijo naj pojem sadje in zelenjave. Izvedo naj o vrednosti sadja (plodov) in zelenjave za prehrano človeka in živali, o pomenu za zdravje. Vzgajamo jih k previdnosti, ker so nekateri plodovi strupeni. Kjer je mogoče, naj nabirajo jagode ali druge plodove. Vplivamo, da ne bi uničevali cvetja, teptali trave itd.

Obiskovanje gozda, opazovanje rastlin v njem, poimenovanje. Zbiranje plodov. Vplivamo, da ne bi uničevali mladih dreves in lomili vej in da ne bi gozda onesnaževali.

Razširjanje in izpopolnjevanje izkušenj o živalih, ki jih srečujejo v svojem okolju. Opazovanje in spoznavanje zunanjih značilnosti živali, kot so načini gibanja, oglašanje, barva, velikost, prehrana. Pomen nekaterih živali za človeka.

Vzbujanje zanimanja za živali, ki živijo v gozdu, na polju in travniku. Opazovanje nekaterih, poimenovanje, razgovor o njih, njihovih življenjskih pogojih, pomenu itd.

Razvijanje temeljnih matematičnih predstav in pojmov

Ko otroci opisujejo svoje okolje, si nabirajo izkušnje o njem, o ljudeh, predmetih, pojavih in njihovih lastnostih, hkrati predmete imenujejo po različnih lastnostih: barvi, obliki, višini, širini. Spoznavajo istovrstne predmete z različnimi lastnostmi. Oblikujejo množice naravnih predmetov. Predmete tudi v naravnih situacijah preštevajo. Primerjajo predmete glede na lego v prostoru.

Razvijanje govora

Z razširjanjem in poglobljanjem spoznanj o okolju hkrati bogatimo besedni zaklad. Opisovanje predmetov, pojavov, dogajanj. Zaznavanje prostorskih oziroma krajevskih, časovnih ter količinskih odnosov, spoznavanje lastnosti predmetov in primerjanje

le-teh zahteva, da otroci poznajo ustrezne izraze in da jih v govoru uporabljajo.

Otroci se pogovarjajo med seboj in z odraslimi - znanimi in tujimi. Pripovedujejo o svojih neposrednih zapažanjih in doživljanjih, starejši otroci tudi o preteklem in o tem, kar pričakujejo. Poslušajo pripovedovanja in obnavljajo vsebine. Nadaljevanja si izmišljajo tudi sami.

Navajanje otrok na to, da poslušajo, da poskušajo vsebino razumeti in si jo zapomniti, da odgovarjajo in pripovedujejo samo o določeni temi, da pri pripovedovanju uporabljajo znane izraze, da oblikujejo misel v stavek, ki ga postopno razširjajo, da pripovedujejo bolj samostojno (vzgojitelj manj vprašuje in spodbuja).

Razvijanje slušne pozornosti in pomnenja, zaznavanje manjših razlik med različnimi zvoki in istovrstnimi glasovi, razlikovanje glasov po jakosti, višini, trajanju in barvi, zapomnitev več in za dalj časa.

Izgovarjava težjih glasovnih zvez, npr. skupina l-lj-r; m-n-nj in drugih, ki otrokom še povzročajo težave.

Izboljševanje slovnične pravilnosti govora s tem, da v igrah vadimo pravilno sklanjanje, spregatev, stopnjevanje pridevnikov, rabo dvojine in tako odpravljamo še druge pomanjkljivosti, ki so pogojene z narečjem. Odpravljanje popačenk in navajanje otrok na to, da jih ne uporabljajo. Izgovarjava glasov in besed, ne da bi npr. požirali končnice, izpuščali glasove ali jih v besedi zamenjavali, zamenjavali zloge ipd. Težnja, da otroci med govorom pravilno dihajo.

Pripovedovanje narodnih in umetnih pripovedi, zlasti pravljic in učenje primernih pesmi. Z izbranimi besedili in vsebino

vzgojno vplivamo, da otroci začutijo lepoto jezika, da se jim zbudi čut za ritem in rimo, da jim z govorico in vsebino zbuja-
mo prijetna čustva, jih razveseljujemo in vplivamo na razvoj
fantazije.

NAVODILA

Program intelektualne vzgoje je zasnovan enako kakor program
za oddelek od 3. do 4. leta. Naloge pa so zahtevnejše glede na
večjo umsko razvitost, samostojnost in aktivnost otrok ter že
poprej pridobljene izkušnje in znanja. Preden začne vzgojitelj
z delom po tem načrtu, naj se pri obravnavanju posameznih tem
prepriča, kakšne izkušnje, predstave in pojme otroci že imajo.
Če je potrebno, naj uredi osnovne izkušnje, nakar naj otrokom
odpira še nove vidike spoznavanja.

Pri izbiranju in vsebinskem oblikovanju tem po nakazanih eno-
tah upošteva interese otrok, pa tudi nujnost po spoznavanju šir-
šega okolja, v katerem se 4 do 3 letni otroci že samostojno
gibljejo. Zato naj v tem letu posveti več pozornosti spozna-
vanju življenjskega prostora in dejavnosti ljudi, med katerimi
otrok živi.

Metoda neposrednega opazovanja ima tudi na tej stopnji prednost
pred drugimi. Sposobnost opazovanja in pomnenja je že toliko
razvita, da lahko otroci natančneje opazujejo zahtevnejše pred-
mete in pojave kontinuirano v daljšem obdobju in si zapomnijo
več in za daljši čas. Zato naj pri ponovnem opazovanju istih
pojavov in dogajanj odkrivajo lastnosti, katerih poprej niso
opazili, ugotavljajo naj spremembe in povezanosti v dogajanju.
Isti pojav naj opazujejo večkrat v istem in v različnem okolju,
v različnih letnih časih, npr. naš travnik, park ... spomladi,
jeseni, pozimi. Gojijo naj cvetice na svojih gradicah, v lonč-
kih in jih spremljajo v razvoju, negujejo naj drobne živali in
opazujejo, kako živijo.

Zaznave in predstave otrok po neposrednem opazovanju naj vzgojitelj ureja, izpopolnjuje in utrjuje s ponazorili in pripomočki, posluhuje naj se metode igre, razgovora in pripovedovanja, likovnega upodabljanja, gibalno-ritmičnih uprizorjenj in glasbenega izražanja.

Ob spoznavanju okolja naj vzgojitelj vselej tudi vzgojno vpliva na otroke. Brez tega bi bilo njegovo delo polovično. Otroci naj se vključujejo v okolje aktivno in s pozitivnim odnosom. Na tej stopnji že opravljajo manjše, toda stalne delovne naloge v obliki dežurstva, sodelujejo pri občasnih nalogah, zlasti pri takih, ki dajo hitro konkretne rezultate. Vzgojitelj bo razvijal pozitivne lastnosti posameznih otrok in skupine v odnosu do okolja. Skrbel bo za pogosta vesela in lepa doživetja.

Za spoznavanje in vključevanje otrok v okolje bo izkoristil številne priložnosti, ki se ponudijo v teku dneva in leta, sam pa bo poiskal še druge, da si bodo otroci pridobili izkušnje z vseh življenjsko pomembnih področij. Za načrtno neposredno spoznavanje bo izkoristil sprehode oziroma čas, ki je predviden za bivanje otrok na prostem. Usmerjene skupine zaposlitve s smotrom spoznavanja okolja bo predvidel dvakrat v tednu.

Metode opazovanja, lastne aktivnosti otrok in igre so še vedno poglobilne metode. Otroci si ob igri, manipuliranju pridobijo potrebne izkušnje in spoznanja.

V tem oddelku posveti vzgojitelj posebno pozornost spoznavanju odnosov med predmeti, še posebej odnosov - večji, višji, manjši-težji, itd. Otrok naj ob praktičnem ravnanju ugotavlja relativnost odnosov, predmet je višji glede na njega, a nižji glede na drevo. Otrokovo praktično ravnanje je dokaz njegovega razumevanja in ne verbalna reprodukcija. Predmeti iz otrokovega okolja, igrače in razna druga sredstva, kot npr. plodovi, škatlice,

gumbi itd. so didaktična sredstva v oddelku.

Vzgojitelj izkoristi vsako naravno priložnost za razvijanje temeljnih matematičnih predstav in pojmov, enkrat tedensko pa pripravi in izvede usmerjeno zaposlitev otrok. Najtesneje je povezuje tudi z drugimi usmerjenimi zaposlitvami. Obliki individualnega usmerjenega dela z otroki se pogosteje pridružuje skupinsko, a včasih že skupno usmerjeno delo z otroki.

Razvoj govora je močno odvisen od pobud in zgleda v družini. Zato so med otroki velike razlike. To zahteva individualen pristop k posameznemu otroku. Če vzgojitelj ugotovi, da vsi otroci še niso na stopnji, ki omogoča uresničevanje tega načrta, poseže v načrt oddelka za otroke od 3. do 4. leta.

Vzgojitelj si mora prizadevati, da bodo otroci sproščeni, da bodo imeli občutek varnosti in zaupanja v same sebe. Vzgojitelj naj spodbuja dialog, pa tudi premi govor, da bi otroci dobili čut za red v razgovoru, da bodo ugotovili, da govorimo ali poslušamo, da ne vpadamo v besedo drugim itd. Za ta namen je primerna dramatizacija ali igra otrok z lutkami. Plašni otroci se v vlogah sprostijo in spregovorijo. Otroci naj pridejo v stik tudi z nepoznanimi odraslimi in si pridobijo izkušnje, kako jih nagovarjajo ali jim odgovarjajo. Znajo naj uporabljati vljudnostne izraze za prošnjo, zahvalo, pozdrav ipd.

Kriteriji za izbiranje pripovednih vsebin se v primerjavi s kriteriji v prejšnjem oddelku bistveno še ne spremenijo. Vendar pa so pripovedne vsebine obsežnejše, ker otroci hitreje razumevajo in si več zapomnijo. Pripovedi naj vsebujejo več dialogov, ki se ponavljajo. Vzgojitelj naj upošteva, da petletni otrok že stopa v "zlato dobo pravljice" in naj jim veliko pripoveduje. Način podajanja pripovedne vsebine se spremeni šele proti koncu petega leta. Petletni otrok razume situacijo tudi že brez kon-

kretnih ponazoril, zato vzgojitelj že manj ponazarja. Včasih tudi bere.

Razvijanje govora in govorna vzgoja otrok je zelo pomembno za celoviti otrokov razvoj. Zato naj vzgojitelj izkoristi vsako priložnost za razgovore s posameznimi otroki in skupinami, spodbuja naj govorno aktivnost v zvezi z drugimi dejavnostmi. Skupno usmerjeno zaposlitev za razvijanje govora pa naj izvede dvakrat tedensko.

Vzgojni program za razvijanje govora v oddelku z italijanskim učnim jezikom za otroke od 4. do 5. leta v italijanskem jeziku.

Finalità:

- ottenere dai bambini che fino al momento dell'ingresso nella scuola imparino a parlare correttamente e sensatamente e a comprendere il discorso altrui;
- ottenere che i bambini acquisiscano un corredo lessicale a loro adeguato e l'esperienza linguistica necessaria a comunicare spontaneamente coi coetanei e con gli adulti anche in situazioni nuove;
- favorire lo sviluppo del pensiero mediante lo sviluppo del linguaggio;
- sviluppare nei bambini il sentimento e la fantasia nonché la capacità di cogliere i valori morali presentando alla loro conoscenza e alla loro partecipazione affettiva, materiale narrativo letterariamente valido, ed esercitandoli nella declamazione;
- suscitare nei bambini l'interesse per il libro e abituarli a trattarlo con la dovuta cura.

Contenuti e compiti:

Sezione dei bambini dai 4 ai 5 anni di età

Per attuare le finalità dello sviluppo del linguaggio occorre:

- aiutare per mezzo della conversazione i bambini a esprimersi autonomamente;
- curare ulteriormente lo sviluppo dell' articolazione e la capacità di distinguere tutti i fonemi nonché la capacità di ascoltare il discorso degli adulti;
- perfezionare ulteriormente il linguaggio dei bambini come strumento di comprensione reciproca nella vita d' ogni giorno ed anche come elemento di stabilità affettiva e di socializzazione.

Con l' allargamento e l' approfondimento delle conoscenze sull' ambiente arricchiamo insieme anche il corredo lessicale. Descrizione di oggetti, di fenomeni, di avvenimenti. Il riconoscimento dei rapporti di spazio e di luogo, di tempo e di quantità, il riconoscimento delle proprietà degli oggetti e il loro confronto esige che i bambini conoscano le espressioni adeguate e che le usino nel discorso.

Bisogna che i bambini parlino tra di loro e con gli adulti con persone conosciute e con gli estranei, che riferiscano le proprie osservazioni ed esperienze immediate, e i più grandicelli parlino anche di cose passate o di quelle che si aspettano. Che ascoltino ciò che si racconta loro e che ne ripetano il contenuto. Ed anche che inventino da soli il seguito.

Occorre abituare i bambini ad ascoltare, a cercare di capire e di ricordare il contenuto, a rispondere e raccontare attenendosi a un determinato tema, a usare nel raccontare espressioni note, a dare al pensiero forma di frase, che viene gradualmente ampliata, a svolgere il racconto con maggiore autonomia (meno domande e meno esortazioni da parte dell' educatore).

Pronunzia dei gruppi di suoni meno facili, per es, rl, rz, rm,

rn (parlare, dormire, giorno); ld, lz, lm, ln (caldo, calza, calmo, salnitro); nesi di tre consonanti, per es, mpl, mpr, mb (completo, comprare, ombra); ntr, ncl, ncr (entrare, inclinato, incrinato); str, spr, sgr, ecc. (strada, spruzzo, disgrazia) gl e gn; ed altri in cui i bambini trovano ancora difficoltà.

Perfezionare la correttezza grammaticale del linguaggio esercitando durante il gioco le forme corrette del plurale, della formazione del femminile, della coniugazione, dei pronomi ed eliminando così anche le altre irregolarità dovute al dialetto. Eliminare le deformazioni e abituare i bambini ed evitarle. Curare la pronuncia dei suoni e delle parole affinché i bambini non sopprimano per es. le finali, non omettano i suoni, non li scambino nella parola, non scambino le sillabe, ecc. Curare che i bambini nel parlare respirino correttamente.

Narrare raccontini di carattere popolare e d'autore, in particolare fiabe, e far imparare poesie adatte. Con testi e contenuti di buona scelta esercitare quell'azione educativa, che avvia i bambini a sentire la bellezza della lingua, che risveglia in loro il senso del ritmo e della rima, che suscita con l'efficacia della parola e del contenuto sentimenti graditi, che li rallegra e favorisce lo sviluppo della fantasia.

Istruzioni:

Lo sviluppo del linguaggio dipende moltissimo dagli stimoli e dall'esempio in famiglia. Perciò vi sono grandi differenze da un bambino all'altro. Questa situazione richiede un procedimento individuale nei confronti dei singoli bambini. Se all'educatore accade di constatare che non tutti i bambini hanno raggiunto il livello che permette di svolgere il presente programma, si rifarà al programma per la sezione dei bambini dai 3 ai 4 anni.

L'educatore dovrà cercare che i bambini siano spontanei, che sentano di essere protetti e abbiano il senso della fiducia in se stessi. L'educatore esorterà al dialogo ed anche al discorso diretto, affinché i bambini acquisiscano il senso dell'avvicendamento ordinato nel parlare e si rendano conto che o si parla o si ascolta, che non ci si intromette nel discorso di un altro, ecc. A questo scopo serve opportunamente la drammatizzazione o il gioco coi pupazzi. I bambini timidi nel recitare le parti superano gli impacci e si mettono a parlare. E' opportuno che i bambini vengano a contatto anche con adulti che non conoscono e facciano esperienza del modo di rivolgere loro la parola o di rispondere alle loro domande. Occorre insegnare loro l'uso delle espressioni di cortesia per la domanda, il ringraziamento, il saluto e simili.

I criteri per la scelta della materia narrativa non sono sostanzialmente diversi da quelli della sezione precedente. L'estensione dei contenuti narrativi sarà tuttavia maggiore, perchè i bambini afferrano più rapidamente e ricordano di più. I racconti dovrebbero contenere più dialoghi, che si ripetono nella narrazione. L'educatore tenga presente che un bambino di 5 anni entra già nell'"aurea età della fiaba" e perciò dedichi molto tempo al raccontare. Il modo di presentare la materia narrativa cambia appena verso il compimento del quinto anno. Il bambino di 5 anni capisce già la situazione anche senza l'ausilio di sussidi visivi concreti, perciò l'educatore limita già l'uso dell'illustrazione. Talvolta, anzi, legge.

Lo sviluppo del linguaggio e l'educazione dell'espressione orale è di grande importanza per lo sviluppo globale del bambino. Perciò l'educatore approfitterà di ogni occasione per conversare con i bambini individualmente e in gruppi, e stimolare il discorso in connessione con le altre attività. Due volte la settimana farà svolgere un'occupazione collettiva specificamente finalizzata allo sviluppo del linguaggio.

Vzgojni program za razvijanje govora v dvojezičnem slovensko madžarskem oddelku za otroke od 4. do 5. leta: v madžarskem jeziku

Feladatok:

A kiscsoportban elsajátított anyagot szilárdítsuk meg azzal, hogy a gyermekirodalom által az életkornak megfelelő alkotások és a beszéd értelmesebbé válják.

Fejlessük és óvjuk a beszédhangok helyes képzését, amely kihatással van a gyermek szókinésének gyarapítására!

A gyermek állandóan gondolkodjon, pontosabban és értelmesebben fejezze ki érzelmeit!

Javítsuk és bővítsük a gyermek beszédét, így fejlesztjük önbizalmát az őt körülvevő világ kifejezésében, valamint társaihoz való üzenet viszonyulásában!

Tartalom:

A középső csoport munkája sokban azonos a kiscsoport munkájával azzal a különbséggel, hogy feladatai összetettebbek, és a követelmények nagyobbak.

Külön figyelmet kell szentelnünk a beszédhangok képzésénél az *i - í, u - ú, ü - ű* magánhangzópárokra, valamint a következő mássalhangzóknál az *sz, s, z, zs, r* és *ly* réshangra.

A középső csoportban pedig a gyermeknek ismernie kell a tárgyakat, eseményeket, jelenségeket és kepeket.

A gyermekekkel összefüggően kell beszélgetni a látottakról, és gyakorolni kell velük a kérdés - feletet alapján való beszélgetést, nyelvtanilag, helyes és teljes mondatok alkotásával.

A kiscsoport munkájában feltüntetett irodalom mellett a következő művek használhatók, azzaz felelnek meg legjobban:

Varga Jozsef: Tavaszi hangzavar

" " A kis mokus

" " Itt van a tél

Oddelek za otroke od 5. leta do vstopa v šolo

Smotre intelektualne vzgoje uresničujemo tako, da stopnjujemo zahtevnost, poglobljamo temeljitost in večamo obseg nalog, predvidenih za uresničevanje v oddelku za otroke od 4. do 5. leta in jih dopolnimo še z novimi tako:

- da še nadalje razvijamo in utrjujemo navade in znanja, ki prispevajo k osamosvajanju otrok in njihovem bolj aktivnemu vključevanju v življenje in neposredno okolje,
- da si prizadevamo, da si otroci oblikujejo bolj natančna, bolj zahtevna in širša spoznanja o ljudeh, predmetih, pojavih in dogodkih v okolju, v katerem žive, in jih razširjajo,
- da otroci spoznavajo delo ljudi, da si razvijajo spoštovanje do tujega dela, kot tudi elementarne delovne navade,
- da si otroci nadalje usmerjeno razvijajo občutljivost čutil, spoznavne funkcije, predvsem govor,
- da se otroci postopno usposablajo za opazovanje pojavov v okolju, še posebej za ugotavljanje sprememb v naravi in za ugotavljanje odnosov med predmeti in pojavi,
- da si otroci razvijajo zahtevnejša čustva do ljudi v neposrednem okolju pa tudi do prirode,
- da zagotavljamo pogoje za prijetna in vesela doživetja,
- da pomagamo otrokom k bolj samostojnemu izražanju in izražanju v slovnično pravilnem govoru,
- da še nadalje razvijamo artikulacijo in sposobnost razlikovanja vseh glasov, kot tudi sposobnost za poslušanje govora odraslih;

- * - da še nadalje izpopolnjujemo govor otrok, kot instrument sporazumevanja v vsakdanjem življenju, pa tudi kot element čustvene stabilnosti in socializacije,
- da otroci primerjajo in na različne načine razvrščajo predmete glede na različne lastnosti (barvo, obliko, velikost, lege itd.),
- da otroci ugotavljajo lege in položaje predmetov v prostoru in ugotavljajo zveze med njimi,
- da otroci ugotavljajo časovne zveze med pojavi (včeraj, danes, jutri, prej, potem ...)
- da otroke uvajamo v merjenje dolžine, teže, v merjenje količine tekočin, v spoznavanje denarja.

V skladu z okoliščinami, individualnimi posebnostmi otrok, izbira vzgojitelj teme za uresničevanje nalog intelektualne vzgoje iz naslednjih vsebin.

Vzgojnovarstvena organizacija in življenje v njej

Primerjava ureditve, opreme ter dejavnosti vzgojnovarstvene organizacije z drugimi objekti in dejavnostmi, ki jih otroci že poznajo: domom, otroškim dispanzerjem, trgovino, pošto itd. Spoznavanje prostorov, oskrbovanje s toploto, vodo, elektriko; ravnanje z ogrevalnimi, vodovodnimi in električnimi napravami. Red v otroški ustanovi. Privzganje čuta in smisla za red in estetiko v prostorih. Vzganje k samostojnemu in odgovornemu sodelovanju glede na osebno urejenost in urejenost prostorov, pomoč mlajšim, opravljanje vsakdanjih opravil npr. v zvezi s prehrano, vzdrževanjem snage in reda, negovanjem cvetja ipd.

Poznavanje polnega naslova vzgojnovarstvene organizacije, imena in priimka vzgojitelja.

Dom in življenje v družini

Spoznavanje širših družinskih in sorodstvenih odnosov v obsegu - starši, brat in sestra, stari starši, stric, teta. Pogovori o življenju v družini, delu posameznih članov družine pri vzdrževanju stanovanja in oskrbovanju družine. Spodbujanje otrok k sodelovanju pri drobnih opravkih v družini.

Otroci naj spoznajo polni naslov svoje družine, kje so starši zaposleni.

Širše okolje in življenje ljudi

Nadaljnje spoznavanje ožje in širše okolice, njene ureditve, važnejših objektov in njih pomembnosti, kakor: stanovanjsko naselje z vidnejšimi komunalnimi napravami, prodajalne vseh vrst, poslopje občinske skupščine, šola, pošta, knjižnica, gledališča, muzej ..., delavnice, tovarne, zadruga, igrišča in športni objekti itd. Primerjanje istovrstnih in različnih objektov, ter njih namembnosti. Vzbujanje zanimanja za druge kraje in objekte, ki jih bodo spoznali kdaj kasneje. V zvezi s tem orientacija v prostoru, poimenovanje važnejših ulic, zlasti na razdalji stanovanje - vzgojnovarstvena organizacija - šola. Oblikovanje pozitivnega odnosa do okolja, kjer živijo. Razlikujejo naj, kaj je urejeno, lepo in kaj ni, vedo naj, kako skrbimo za urejenost, lepoto in snažnost in znajo naj pri tem sodelovati. Uvajanje v razumevanje pojma skupna lastnina.

Spoznavanje življenjskih potrebščin in dejavnosti za oskrbovanje s prehrano, obleko in obutvijo, s stanovanjem, opremo itd. Pridobivanje osnovnih informacij o tem, kje in kako nastajajo, kdo dela in kakšno orodje je potrebno za individualno obrtniško in industrijsko proizvodnjo. Spoznavanje nekaterih živil kmetijske proizvodnje, informacije o industrijskem predelovanju in konzerviranju nekaterih živil, ki jih otroci poznajo; prodajanje itd. Spoznavanje oblačil in obutve ter najbolj

znanih materialov, iz katerih so narejena, delo krojača, šivilje, čevljarja; tovarniška izdelava oblačil in obutve; gradnja in oprema stanovanj, delo in izdelki mizarja, zidarja in drugih obrtnikov. V zvezi s tem naj otroci dojamejo razliko med preprostim orodjem in stroji. Otroke vzgajamo k vrednotenju rezultatov dela in k varčnosti.

Spoznavanje dejavnosti, ki so potrebne za življenje, npr. za obveščanje: pošta, telefon, radio ...; za izobraževanje: šola, časopisi, knjižnica, gledališča ...; za ohranitev zdravja; prva pomoč, bolnica, zdravstvena služba, organizacija RK ...; razne usluge, npr. frizerske, usluge, ki jih opravljajo čistilnica, pralnica ipd.

V zvezi s spoznavanjem dejavnosti, proizvodov dela in delavcev uvajanje v razumevanje delitve dela.

Vzgojno vplivanje glede na skrbno in varčno ravnanje s potrebščinami, vzbujanje spoštovanja do delovnih ljudi, usmerjanje k spoznavanju, da vsi delamo, da nam delo prinaša koristi in zadovoljstvo.

Spoznavanje dejavnosti in naprav, ki so namenjene sprostitvi in počitku, npr. raznovrstne športne dejavnosti ter za to potrebna igrišča in igrala, kopališča itd., izleti, potovanja, počitnice. Uvajanje v razumevanje, da športna dejavnost človeka krepi in razveseljuje, spoznavanje lika športnika, vzbujanje zanimanja za športnike in šport. Pripovedovanje o prijetnih družinskih izletih, o doživetjih na počitnicah.

Prometna vzgoja

Razširitev in poglobitev znanja o prometnih poteh, vozilih, o delavcih v prometu, o redu v prometu in uporabljanju prometnih sredstev. Uvajanje v razumevanje, da promet odpira pot v

svet, da povezuje kraje in ljudi, da posreduje zanimivosti. Spoznavanje dejavnosti in naprav, ki so namenjene varnosti ljudi in vozil v prometu, npr. miličnikova dejavnost, signali, prometni znaki, zapornice itd. Nadaljnje spoznavanje pravil za pešce, utrjevanje navad za varnost v prometu, npr. orientacija levo in desno, hoja in obnašanje na ulici, prečkanje ulice na označenem mestu, ravnanje po semaforu in prometnih znakih za pešce, upoštevanje navodil prometnega miličnika.

Vzgoja k samostojnosti in previdnosti ter vljudnemu vedenju pri uporabi javnih prometnih sredstev.

Praznovanje

Praznovanja praznikov: občinski praznik, 8. februar "Prešernov dan", 8. marec "Dan žena", 25. maj "Praznik mladosti", "Dan jugoslovanske ljudske armade", "Prihod dedka Mraza", pustovanje in kurentovanje, "Slovo pred vstopom v šolo", rojstni dnevi otrok.

Ob praznovanjih otroci spoznavajo na njim dojemljiv način pomen raznih dogodkov iz sedanjosti in preteklosti, ki jim je praznik posvečen, spoznavajo tovariša Tita, državno zastavo, 8. februarja naj otroci spoznajo ime največjega slovenskega pesnika.

Otroci sodelujejo v pripravah na praznovanje - pri krasitvah, izdelovanju daril, nastopih ipd.

Vzbujanje ljubezni do domačije in domovine, do Tita, do vojske ter spoštovanje do padlih borcev, doživljanje veselja ob obdarovanju, ob počastitvi praznika v vzgojnovarstveni organizaciji. Razvijanje čuta pripadnosti ožji in širši družbeni skupnosti.

Spoznavanje narave

Spoznavanje nekaterih značilnih pojavov v letnih časih. Opazovanje zaporednosti pojavov, ki so v naravi zakonitosti in s tem vzročne povezanosti med naravnimi pojavi. Razumevanje vpliva naravnih pojavov na življenje. Npr. spomladi sije sonce topleje, sneg in led se talita, voda narašča, ptice selivke se hranijo z žuželkami, ko se ohladi, žuželke izginejo, ptice se odselijo, ker nimajo kaj jesti; v hudem mrazu je sneg trd in škriplje ter se svetlika, če je manj mrzlo, se sneg sprijemlje; dobra letina je odvisna od ugodnega vremena in skrbne človekove nege ipd. Natančnejše spoznavanje vremenskega stanja in vplivanja na življenje rastlin, živali in človeka. Pridobivanje izkušenj, da lahko vreme povzroča hude težave, npr. poplave ali sušo, snežne zamete, viharje ipd. Kako pri naravnih nesrečah in v težavah ljudje pomagajo drug drugemu. Vpliv neugodnega vremena na zdravje in kako se zavarujemo.

V zvezi z letnimi časi orientacija v času, pojmovanje leta kot celote.

Doživljanje lepega in prijetnega, kar nudijo letni časi, npr. občudovanje cvetočega travnika, mladega zelenja, snežne zimske pokrajine, jeseni ipd., igranje na prostem, nabiranje cvetic, plodov, gob.

Izpopolnjevanje predstav o razširjenosti rastlin, o glavnih delih rastline (brez nadrobnega opisovanja), o rasti od semena (sadike) do plodu, o pogojih za rast in o vplivu vlage, toplote ter svetlobe za rast. Preprosta klasifikacija po eni vidni lastnosti.

Izpopolnjevanje že znanega o cveticah. Primerjanje cvetic po značilnostih in razvrščanje na osnovi ene skupne značilnosti v travniške, poljske, vrtne cvetice. Poznavanje najbolj značilnih po imenu. Opazovanje rasti od klitja do semena.

Izpopolnjevanje predstav o raznih vrstah sadja ter oblikovanje pojmov sadja, južno sadje, sadovnjak in vinograd. Spoznavanje vrednosti zelenjave in poljskih pridelkov za prehrano človeka in živali. Razumevanje odvisnosti dobre letine od vremena in od človekovega dela - gnojenja, okopavanja, pletja itd. Higien-ska pravila glede uživanja vrtnih in poljskih pridelkov. Med poljskimi pridelki tudi spoznavanje žitaric, ki rastejo v kra-ju, uvajanje v razumevanje pomena žita za prehrano.

Opazovanje gozda čez vse leto. Razlikovanje več vrst dreves po listih, plodovih, po deblu in lubju, po krošnji. Opazovanje spreminjanja barv na različnih drevesih in na različnih krajih. Opazovanje listnih in cvetnih brstičev in nastavka plodov. Na-biranje plodov za razne namene. Oblikovanje pojma listnato drevje, iglasto drevje.

Spoznavanje nekaterih zdravilnih rastlin, nabiranje cvetov in plodov, npr. kamilice, bezgovih jagod, šipka idr., kar raste v kraju. Spoznavanje gob in seznanjanje z nevarnostmi zasu-pitve z gobami in s strupenimi zelišči ter plodovi.

Vzgajanje k obzirnemu ravnanju z rastlinjem.

Razširjanje in izpopolnjevanje že prej pridobljenih predstav o živalih. Spoznavanje zunanjih značilnosti telesa, gibanja, oglašanja, načina življenja in prehrane v raznih letnih časih, razmnoževanje in skrb za mladiče, značilne lastnosti; uvaja-nje v razumevanje povezanosti rastlinskega in živalskega sveta in odvisnosti živali od pogojev okolja. Spoznavanje koristi, ki jih imamo od živali.

Otroci naj spoznajo najbolj razširjene živali, ki živijo udo-mačene pri človeku, pojem "domača žival", dalje živali, ki ži-vijo v gozdu, na polju in travniku, v vodi.

Vzbujanje zanimanja za živali nasploh ter za nekatere eksotične, ki jih opazujemo v živalskem vrtu ali vedo za njih iz slikanic. Pripovedovanje zanimivosti o posameznih živalih, npr. kako se zavarujejo, če so v nevarnosti (jež, žuželka), kako prezimujejo, kako se obnašajo, npr. kukavica, petelin ipd. Vzgajanje k previdnosti pred nevarnimi živalmi, kako spoznajo, kdaj je nevaren npr. pes, mačka; vplivanje, da bi živali ne dražili in preganjali.

Razvijanje govora

Ob spoznavanju svojega okolja si otroci razvijajo tudi govor. Bogatenje besednega zaklada v zvezi s spoznavanjem širšega okolja, v katerem otrok živi ter v zvezi s pojavi in dogajanjem, o katerih otroku pripovedujemo.

Osvajanje izrazov za poimenovanje vrednot ter lastnosti in stanj, ki jih otroci ne morejo konkretno zaznavati, npr. moralne in čustvene vrednote, duševna stanja. Spoznavanje izrazov za pojme, do katerih so prišli otroci na podlagi posploševanja in klasifikacije. Uporaba izrazov kulturnega vedenja.

Usposabljanje otrok za razgovore in pripovedovanja o zadevah vsakdanjega življenja. Vzbujanje veselja do razgovorov z vrstniki in z odraslimi, z znanimi in neznanimi osebami. Otroci naj se zavedajo vsebine (teme) razgovora, naj se od teme ne oddaljujejo, vedo naj, da poteka skupinski razgovor po dogovorjenem redu, ki se mu podredijo. Privzganje strpnosti in obzirnosti do drugih.

Pripovedovanje o sedanjih, preteklih in prihodnjih dogodkih. Opisovanje in pripovedovanje po slikah in drugih ponazorilih, obnavljanje kratkih primernih pripovednih vsebin brez ponazoril. Navajanje na to, da je pripovedovanje razumljivo, jedrnato, logično, kolikor mogoče tekoče in zanimivo, s primerno

hitrostjo in intenziteto ter v kratkih pravilnih stavkih. Postopno navajanje k večji samostojnosti in zbujanju samozavesti.

Dosledno navajanje na posnemanje govornega vzorca zborne izreke, tako na pravilno izgovarjavo, izražanje v prostih razširjenih stavkih in enostavnejših podredjih. Otroci naj zvedo, da je govor sestavljen iz besed, glasov in zlogov. Poslušanje, ugotavljanje in razlikovanje posameznih glasov v besedah.

Navajanje na govor v zborni izreki. Dosledno odpravljanje popačenk. Otrokom pripovedujemo ali beremo izbrana besedila in vadimo deklamacije, da bi otroci dobili čut za ritem in rimo ter občutek za smiselno deklamacijo oziroma pripoved.

Seznanjanje otrok z narodnimi in sodobnimi pripovedkami, pravljicami ter pesmimi. Otroci naj vsebine teh del tudi čustveno doživljajo in naj se tega doživetja tudi zavedajo, ne da bi ga opredeljevali. S tem v zvezi spoznajo otroci tudi nekatere vidnejše pisatelje ali pesnike po imenu. Vzbuja in poglobljamo zanimanje za knjige in privzgajamo pravilno ravnanje z njimi.

Razvijanje predstav in pojmov

Otroci ne pridobivajo le izkušenj in spoznanj o svojem okolju, ampak si ob tem hkrati razvijajo tudi temeljne predstave in pojme, še posebej temeljne matematične predstave in pojme v različnih dejavnostih in zlasti usmerjenih zaposlitvah razporejajo predmete v množice (skupine) glede na neko njihovo skupno lastnost npr. uporabnost, barva, oblika, višina, širina ...). Osvajajo pojme: več, manj, enako mnogo. Preštevajo predmete.

Urejajo predmete po višini, širini ... Primerjajo predmete glede na lego v prostoru (pod-nad, pred-za, levo-desno). Razporejajo predmete v prostoru, v nizu (prvi, naslednji, ... zadnji).

Spoznajo vrstilne števnik: prvi, drugi, tretji, četrti, peti. Razvrščajo predmete v preglednice (tabele). Določajo lego (stolpca in vrstice) danega predmeta v dani tabeli. Spoznajo črto. (Spoznajo območje: notranjost območja, zunanost območja). Uporaba predlogov v; notri, zunaj, izven - znotraj, v danih primerih. Spoznajo pravokotno obliko, kvadratno obliko.

Spoznajo časovne odnose med pojavi (prej, zdaj, potem, zjutraj, opoldne, zvečer, včeraj, danes, jutri, ...).

Merijo dolžino in težo predmetov. Merijo tekočine. Spoznavajo denar.

NAVODILA

Načrt intelektualne vzgoje v oddelku za otroke od 5. leta do vstopa v šolo vsebuje v primerjavi z načrtom za otroke od 3. do 4. leta oz. od 4. do 5. leta bistveno nove naloge. Medtem ko obsega spoznavanje okolja na mlajših stopnjah predvsem pridobivanje zaznav in predstav o okolju, je za spoznavanje na starejši stopnji značilen prehod od konkretnega zaznavanja in predstavljanja k posploševanju in sistemiziranju osnovnih spoznanj.

Izhodišče spoznavanja je konkretna otrokova življenjska sredina, toda spoznavanje je širše in globlje, da otroci na temelju pridobljenih izkušenj lahko razumejo nove pojave in se znajdejo v novih situacijah.

Neposredno spoznavanje je tudi na tej stopnji najbolj učinkovita metoda. Pogosteje kot na prejšnji stopnji se bo vzgojitelj posluževal še drugih metod. Vendar naj dosledno daje prednost tisti metodi, ki najbolj aktivira otroke. Obseg in vsebino posameznih tem spoznavanja bo vzgojitelj določil sam. Pri tem naj upošteva, da tudi na starejši stopnji ni toliko

pomembna količina spoznanj kakor pa pravilnost in natančnost
ter čimvečja otrokova miselna aktivnost. Ker so otroci že sposobni kontinuirano opazovati skozi daljše obdobje, ker so že bolj samostojni, naj gojijo cvetje v lončkih in na gredicah, gojijo male živali ipd., opazujejo iste pojave v naravi večkrat v različnih okoliščinah in ugotavljajo zveze med pojavi in medsebojno pogojenost.

Vzgojne naloge so tudi na tej stopnji neločljive od izobrazbenih. Vzgojitelj mora vplivati na razvoj pozitivnega odnosa otrok do okolja, na medsebojno tovarištvo, privzgajati mora otrokom moralne kvalitete, utrjevati socialne in delovne navade, vztrajnost, natančnost in sposobnost sprejemati in uresničevati sprejete naloge in si prizadevati za ohranitev otroške vedrine.

Naloge spoznavanja okolja bo izvajal spontano ob raznih priložnostih, ki nastajajo v teku dneva v vzgojnovarstveni organizaciji in v širšem okolju. Načrtno jih bo izvajal dvakrat tedensko v usmerjenih zaposlitvah.

Pri razširjanju govora v metodičnem pogledu ni novih posebnosti. Treba je naglasiti, da predšolska govorna vzgoja ne trpi mehničnega učenja in vežbanja. Govor otrok razvijamo s pomočjo igre - zlasti z didaktičnimi igrami ter igrami s petjem in z izštevankami, dalje z razgovori in pripovedovanjem ob ponazorilih ali brez njih, z uporabo sodobnih avdiovizualnih sredstev, z dramatizacijo, ugankami, uporabo lutke itd. Vzgojitelj izbira ustrezno metodo, upoštevajoč nalogo in govorno razvitost večine otrok.

V oddelku je urejen knjižni kotichek, ki ima približno po 3 knjige na otroka (slikanice, otroške revije, ilustrirane knjige). Otroci imajo prost dostop in gledajo slikanice, ilustrirane knjige po lastnem interesu in želji.

Načrt ne predvideva pripovednih tekstov ter pesmi, ki naj jih vzgojitelj pripoveduje ali bere oziroma deklamira, niti števila le-teh. Vzgojitelj o tem svobodno odloča in upošteva kriterije za izbiranje tekstov na tej razvojni stopnji. Vsebine naj bodo otrokom razumljive in tako blizu, da jim zbudijo čustva in fantazijo. Število tekstov oziroma del, ki naj bi jih vzgojitelj posredoval otrokom, se ravna po razvojni stopnji večine otrok v oddelku, od obsežnosti teksta in od metode razvijanja govora. Važno je še, da vzgojitelj obravnava oziroma posreduje vsebino tako, da jo doživijo vsi ali vsaj večina otrok in ne le posamezni otroci. Otrokom naj pogosto tudi bere.

Vzgojitelj razvija govor v procesu vsega vzgojnoizobraževalnega dela in v najožji povezavi z drugimi vzgojnoizobraževalnimi področji in dejavnostmi. Vzgojitelj naj izkoristi sleherno priložnost za individualne ali skupinske razgovore z otroki. Usmerjeno zaposlitev s smotrom razvijanja govora naj na tej stopnji izvede trikrat v tednu.

Vzgojitelj najprej ugotovi razvitost temeljnih predstav in pojmov sploh, šele nato načrtuje svoje vzgojnoizobraževalno delo. Če je potrebno, seže tudi v načrt za oddelke mlajših otrok.

Poglavitne metode vzgojnoizobraževalnega dela v tem oddelku so opazovanje, lastna aktivnost otrok in igra. Vzgojitelj se še posebno izogiblje vsakršnih metod, ki bi vodile v verbalizem vzgojitelja ali otrok.

Vzgojitelj organizira situacije, ki omogočajo otrokom neposredno opazovanje, ravnanje s predmeti in ugotavljanje odnosov med njimi.

Otroci urejajo naravne predmete po velikosti od manjšega k večjemu ali obratno, jih preštevajo.

Predmeti iz otrokovega okolja, igrače in razna druga sredstva kot so plodovi, škatle, plastenke, gumbi, žetoni itd. so najbolj primerna didaktična sredstva.

Razvijanje temeljnih predstav mora biti prepletено z vsemi spontanimi in usmerjenimi dejavnostmi otrok, vzgojitelj mora izkoristiti sleherno naravno priložnost za to dejavnost, dvakrat v tednu pa pripravi in izvede usmerjeno zaposlitev.

Vzgojni program za razvijanje govora v oddelku z italijanskim učnim jezikom za otroke od 5. leta do vstopa v šolo v italijanskem jeziku

Finalità:

- ottenere dai bambini che fino al momento dall'ingresso nella scuola imparino a parlare correttamente e sensatamente e a comprendere il discorso altrui;
- ottenere che i bambini acquisiscano un corredo lessicale a loro adeguato e l'esperienza linguistica necessaria a comunicare spontaneamente coi coetanei e con gli adulti anche in situazioni nuove;
- favorire lo sviluppo del pensiero mediante lo sviluppo del linguaggio;
- sviluppare nei bambini il sentimento e la fantasia nonché la capacità di cogliere i valori morali presentando alla loro conoscenza e alla loro partecipazione affettiva, materiale narrativo letterariamente valido, ed esercitandoli nella declamazione;
- suscitare nei bambini l'interesse per il libro e abitarli a trattarlo con la dovuta cura.

Contenuti e compiti

Senzione per i bambini dai 5 ai 7 anni di età

Per attuare le finalità dello sviluppo del linguaggio occorre:

- sviluppare il desiderio di sapere e l'interesse dei bambini per gli oggetti, le persone e i fatti del loro ambiente e attivarne concio il discorso e arricchirne il corredo linguistico;
- sviluppare un'espressione grammaticalmente corretta;
- avvezzare sistematicamente i bambini a parlare in presenza di altre persone e ad ascoltare attentamente il discorso altrui;
- abituare i bambini a usare costantemente e correttamente le espressioni di cortesia, contribuendo così alla formazione e al consolidamento del comportamento civile;
- applicarsi ad ottenere dai bambini un modo di raccontare e di declamare corretto e conforme al senso e sviluppare la sensibilità per l'espressione orale curata;
- dare ai bambini la possibilità di cogliere i valori del bello e del moralmente valido con l'ausilio di testi artisticamente pregevoli;
- offrire ai bambini la possibilità di un incontro piacevole e ricco di contenuti col libro.

Arricchire il corredo lessicale utilizzando la conoscenza dell'ambiente meno immediato in cui i bambini vivono e i fatti di cui parliamo ai bambini.

Curare l'apprendimento di espressioni che designano valori, proprietà e stati, che i bambini non possono osservare concretamente, per es. valori morali e sentimentali, stati d'animo. Curare l'apprendimento di termini per indicare concetti ai quali i bambini sono pervenuti per mezzo della generalizzazione e della classificazione. Uso di espressioni del comportamento educato.

Addestrare i bambini al discorso e alla narrazione di argomenti della vita di ogni giorno. Suscitare il piacere di parlare coi coetanei e con gli adulti, con persone note ed estranee. Curare che i bambini si rendano conto del tema della conversazione e non se ne allontanino, che sappiano che la conversazione in gruppo segue un ordine convenuto al quale bisogna attenersi. Educarli alla tolleranza e al riguardo verso gli altri.

Raccontare prendendo per argomento fatti presenti, passati e futuri, descrivere e narrare servendosi di figure e altri sussidi visivi, far riesporre brevi narrazioni adatte, senza ausili visivi. Avviare i bambini a svolgere il racconto con chiarezza, concisione, logicità, a renderlo per quanto è possibile scorrevole e interessante, a svolgerlo con la dovuta regolarità di ritmo e intensità, formando frasi brevi e corrette. Abituarli gradatamente a una maggiore autonomia e suscitare la fiducia in se stessi.

Esercitare coerentemente i bambini a imitare il modello dell'enunciazione corale, esercitarli nella corretta pronuncia, e ad esprimersi in frasi composte e complesse e in semplici periodi.

I bambini imparino che il discorso si compone di parole, di suoni e di sillabe. Farli ascoltare, riconoscere e distinguere i singoli suoni nelle parole.

Esercitare i bambini nell'enunciazione corale del discorso. Eliminare sistematicamente le deformazioni. Raccontare o leggere ai bambini testi di buona scelta, esercitare la declamazione acciocché i bambini acquistino il senso del ritmo e della rima e la sensibilità per la declamazione rispettivamente per la narrazione adeguata al senso.

Far conoscere ai bambini racconti, fiabe e poesie popolari e moderne. Curare che i bambini partecipino affettivamente al contenuto di queste creazioni e si rendano conto della loro emozione senza doverla però individuare. In connessione con questa attività far conoscere ai bambini anche il nome di qualche scrittore o poeta di maggiore notorietà. Suscitare e coltivare l'interesse per il libro ed educare i bambini al modo corretto di trattarlo.

Istruzioni

Dal programma risulta che continua l'attività prescritta per la sezione dei bambini da 4 a 5 anni. Tuttavia acquistano rilievo alcuni nuovi compiti dovuti allo sviluppo mentale e alla maggiore maturità sociale dei bambini. Sotto l'aspetto del metodo non vi sono nuove particolarità. Occorre però sottolineare che l'educazione del linguaggio nell'età prescolare non sopporta l'apprendimento e l'esercitazione meccanica. Per sviluppare il linguaggio dei bambini ci si serve del gioco specialmente di giochi didattici con regole e di giochi di movimenti coordinati all'esecuzione di canti e cantilene, e inoltre della conversazione e della narrazione accompagnata dall'ausilio di mezzi visivi, si fa uso dei mezzi audiovisivi moderni, della drammatizzazione, di indovinelli, di pupazzi e così via.

L'educatore sceglierà il metodo adatto considerando il compito che si propone e il grado di sviluppo linguistico della maggioranza dei bambini. Nella sezione si allestisca un angolo biblioteca, nel quale si collocheranno più o meno 3 libri per bambino (albi di illustrazioni, giornalini infantili, libri illustrati). Ai bambini si lascia la libertà di accesso e si permette di guardare albi e libri illustrati secondo il proprio interesse e il proprio gusto.

Il programma non prescrive i testi e le poesie da raccontare,

da leggere o da declamare, ne il loro numero. L'educatore è libero nella scelta e si attiene ai criteri di scelta validi in questa fase di sviluppo. La materia narrativa sia accessibile alla comprensione del bambino e tale da eccitare il sentimento e la fantasia. Il numero di testi e delle opere che l'educatore presenterà ai bambini si regolerà sul grado di sviluppo della maggioranza dei bambini nella sezione, sull'estensione del testo e sul metodo di sviluppo del linguaggio. È importante che la trattazione, rispettivamente la presentazione del contenuto sia fatta in modo che la comprendano e la sentano interiormente tutti i bambini o almeno la maggior parte di essi, e non soltanto singoli bambini. Anche la lettura sia fatta frequentemente.

L'educatore attuerà i compiti prescritti per lo sviluppo del linguaggio nel processo dell'intera attività educativo-didattica e nel più stretto collegamento con gli altri campi e le altre attività di educazione e istruzione, coglierà quindi ogni occasione per parlare coi bambini individualmente o in gruppo. In questa fase di sviluppo svolgerà tre volte la settimana l'attività di occupazione finalizzata allo sviluppo del linguaggio.

Bibliografia

- V. Mastrangeli, *Fonetica infantile, impostazione naturale e modalità correttive*. Ed. Tigullio
- Francescato, *Il linguaggio infantile*. Einaudi-Torino
- Isaacs, *Dalla nascita ai sei anni*. Giunti-Marzocco Firenze
- P. Cherrier: *Tesori nascoti*. Giunti-Marzocco Firenze
- F. Sherrier, *Plastirama*. Giunti-Marzocco Firenze
- L. Gozdek Bellomo - *Apprendimento e linguaggio nella scuola primaria*. Quaderni IARD. Ed. Il Mulino-Bologna
- V. Mastrangeli, *Il linguaggio e la sua organizzazione*. Ed., Tigullio
- Fiquemont, *Giardini d'infanzia e maestre giardiniere*.

Giunti-Marzocco Firenze

E.Agostinelli *Sembra questo, sembra quello.* Ed.EMME-Milano

P.Pallottino *La barca.* Ed. EMME-Milano

S.Chwast: *Mamma Ooca e Tante Riüme.* Ed. EMME-Milano

U.Wolfel: *Storie per ridere.* Ed. Armando-Roma

Toti Scialoia: *Una vespa che spaventa.* Einaudi-Torino

A.Baldini: *La strada delle meraviglie (libri per ragazzi n.4.).*

Einaudi-Torino

A.A.V.V. *Tante storie da inventare.* Fratelli Fabbri Editori

Vzgojni program za razvijanje govora v dvojezičnem oddelku (slovensko-madžarskem) od 5. leta do vstopa v šolo v madžarskem jeziku

Feladatok:

A nagycsoportban a beszéd-készség fejlesztésének feladatai a következők:

A középső csoport feladatának állandó bővítése.

A beszéd-készség fejlesztése tegye képessé a gyermeket arra, hogy gondolatait köztökeletesítse.

Érdeklödjön az esztétikai értékű irodalmi művek iránt, így a kifejező-készség összefüggő és értelmesebb lesz.

A gyermek szeresse meg a népköltészetet és az irodalmi alkotásokat! Ezzel fejlesztjük a könyv iránti érdeklődését és szeretetét.

Fejlesszük a gyermek érdeklődését az "öt körülvevő" világ iránt, valamint beszéd-készségét, amely szükségessé teszi, hogy a gyermek röviden és értelmesen írja le, amit szemlél és összefüggően beszéljen a környezetében történetekről!

Helyesen fejlesztjük a beszélőszervek működtetését, és a helyes hangképzést.

Allandóan gazdagítjuk szókincsét, és így a gyermek saját gondolatait mondatban fejezze ki!

A gyermeket rendszeresen szoktassuk rá arra, hogy a felnotteket meghallgassa és azok jelenlétekor önállóan beszélni is tudjon.

A gyermekek sajátítsák el a helyes és szép beszéd használatát. Ezzel elősegítjük a gyermek erkölcsi magatartásának kialakítását.

Helyesen és értelmesen meséljenek a gyermekek, mondjanak verset, így megszerettetjük velük a szép beszédet.

Tartalom:

Az anyanyelvi foglalkozások feladatainak megvalósítása érdekében valamint abból a célból, hogy a gyermekeket minél jobban felkészítsük az iskolára, ebben az iskoláskor előtti csoportban az anyanyelvi munkája következő formákban jelentkezik:

- a nyelvtanilag helyes szóbeli kifejezőkészség állandó fejlesztése,
- szóbeli kifejezőkészség magasabb szintű elsajátítása,
- a gyermek szókincsének rögzítése, aktivizálása és annak gyarapítása.

A szókincs gyarapításakor a gyermek pontos tudást szerezzen a tárgyakról, jelenségekről és a környezetről!

Ebben a korban pontos kifejezéseket kell elsajátítani arról, amit lát, hall, szemlél, vagyis a gyermekek a tárgyaknak, eseményeknek, személyeknek, jelenségnek, foglalkozásoknak, szerszámoknak stb. a nevét tanulják, ismerjék meg.

Ismerkedjenek meg a gyermekek az idő, a tér és a mennyiség alapfogalmával.

Gyarapítsák aktív szókincsüket az őket körülvevő közvetlen környezetén kívül szerzett tapasztalatokkal is!

Tudja a gyermek az egyszerű fogalmakat általánosítani és rendszerezni!

A nyelvtanilag helyes beszéd elsajátítása a nagycsoportban már megköveteli a helyes kiejtést és hangsúlyozást.

A gyermeket rá kell szoktatni arra, hogy helyesen állítsa össze mondatait, vegye észre saját beszédhibáit, és azokat javítsa, amennyire képes arra.

A nagycsoportban a beszédképesség fejlesztése szükségessé teszi hogy a gyermek röviden és értelmesen mondja el, amit szemlél, cselekszik, összefüggően beszéljen a történetekről és a szélesebb környezetéről.

A gyermek értelmesen tudjon beszélni a megtekintett diafilmről, előadásokról, ünnepélyekről. Ebben a korban már logikusan kell mesélnie.

A szép beszédre való nevelés feladatának megvalósítására szolgáljon a nagycsoportban a szép és kifejező verselés! A versek legyenek rövidek! Tenulják meg a gyermekek a megfelelő szöveget és annak helyes hangsúlyozását és érezzék ütemét és ritmusát!

Az idősebb korosztály sajátítsa el a hangos és halk beszédet és azt tudja helyesen alkalmazni különböző beszédhelyzetekben!

A népköltészet és a gyermekirodalom megismerésével lehetővé

kell tenni, hogy a gyermek ismerkedjen meg néhány jeles gyermekíróval és költővel. Ismerjenek rá műveire, tudjanak elmondani néhány szép részletet vagy versszakot!

Allandóan serkentsük a gyermekeket, hogy érezzék meg a versek és prózai szövegek tartalmának szépséget és próbálják meg megfelelő szavakkal és mozdulatokkal kifejezni azt. Rövidebb meséket és történeteket be is mutathatnak játékos formában vagy dramatizálással.

A gyermek sajátítson el különböző szerepeket, állítson össze rövidebb szöveget és azt mutassa be előző elokészület nélkül!

Segédeszközül szolgálnak az irodalmi művek, valamint az óvónő színes változatos és kifejező beszéde.

A kis és a középső csoport számára ajánlott irodalmi műveken kívül az alábbiakat ajánljuk:

Varga József: Ébredés

" " Méhecske

" " A kis elsős

" " Tudod pajtás

Ella Peroci meséje (fordította Szunyog Sándor): A kockahazikó

GLASBENA VZGOJA

SMOTRI SO:

- omogočiti otrokom, da si pridobijo zanimanje za glasbo, da si želijo peti, poslušati glasbo in igrati na instrumente;
- z glasbenimi dejavnostmi prispevati k veselemu in sproščnemu vzdušju med otroki;
- omogočiti otrokom, da glasbo čustveno sprejemajo in doživljajo pri poslušanju glasbe in pri petju;
- otrokom ob lastnih glasbenih ustvarjalnih dejavnostih razviti glasbeno ustvarjalne zmožnosti;
- z glasbenimi dejavnostmi prispevati k vsestranski in še posebej domovinski vzgoji.

VSEBINA IN NALOGE

Smotre glasbene vzgoje uresničujemo s štirimi glasbenimi dejavnostmi: s petjem, s poslušanjem glasbe, z igranjem na male instrumente in z izvajanjem glasbenih didaktičnih iger.

Oddelek za otroke od 3. do 4. leta

Smotre glasbene vzgoje uresničujemo tako, da:

- omogočimo otrokom čimveč doživetij in si prizadevamo, da je v oddelku sproščeno vzdušje;
- imajo otroci čimvečkrat možnost za poslušanje glasbe, za petje in igranje na instrumentih;
- otrokom ostrimo slušno občutljivost, širimo slušne zaznave in predstave, razvijamo slušno pozornost, glasbeno pomnenje, zmožnost primerjanja in razlikovanja zvokov, ritmični čut, melodični posluš in otrokov glas ter
- ohranjamo prirodno zvezo med glasbo in otrokovim gibanjem.

Petje pesmi

Otroci se naučijo peti 5 do 8 otroških pesmi, poznajo jih pa še več. Izberemo pesmi, ki imajo privlačno in razumljivo vsebino. Pesmi pojejo o naravi, o otrokovih igračah, o mami in domu ter o otroških igrah. Ustrezajo eno in dvokitične pesmi. Melodija se mora prilegati besedilu. Razpon melodije od e^1 do a^1 ali d^1 do a^1 . Melodije so enostavne, a ne enolične. Za začetek so primerne melodije s pogosto padajočo malo terco in z melodiko "ringaraja". Izbiramo pesmi predvsem iz prvega in drugega melodičnega območja. Ritem pesmi vsebuje do dve različni ritmični vrednosti. V začetku pesmi v dvo ali štiridobnem taktu, kasneje tudi v tridobnem taktu. Po obliki so pesmi enodelne. Izbiramo pesmi, ki se jim prilega izvedba v zmernem tempu.

Otroke navajamo, da pesmi zares pojejo, da izpojejo vse zloge, tudi zadnje, da od meličnega govora preidejo na petje. Otroci naj razločno izgovarjajo vse besedilo in ne samo besede na začetku ali besede z rimo (ali celo samo rimo).

Otroke skušamo odvajati od tega, da besede kosajo na posamezne zloge in da vdihnejo skoraj pred vsakim zlogom. Navajamo jih na naravno, vsebini pesmi ustrezno interpretacijo. Otroke usmerjamo v to, da začno peti vsi hkrati in da tudi vsi hkrati neha - končajo. Otroke navajamo na skupno petje; na posamično petje in na petje ob instrumentalni spremljavi.

Otroci naj pojejo tudi pesmi, ki si jih sami izmišljajo - hkrati si izmišljajo melodijo in besedilo.

Poslušanje glasbe

Poslušanje vokalne glasbe

Vzgojitelj poje pesmi, ki jih pojejo tudi otroci in pesmi, ki

so otrokom še neznane, ki pa jim po vsebini ustrezajo. Poje brez instrumentalne spremljave, kdaj pa tudi že z njo.

Otrokom pojejo otroci starejše skupine, bodisi v manjši skupini ali posamezno.

Poslušanje instrumentalne glasbe

Mik instrumentalne glasbe je v živem stiku z instrumentom, zato vzgojitelj izvaja instrumentalno glasbo predvsem neposredno - živo.

Najprej predvajamo otrokom melodije njim znanih otroških pesmi, kasneje kratke, do 30 sekund trajajoče instrumentalne skladbice; najprimernejše so takšne, ki izražajo neko gibanje, ki si ga otrok lahko predstavlja ali ob poslušanju sam izvaja. Otroci naj poslušajo 3 do 5 skladbic. Vsako naj slišijo čim večkrat, tako da si vse skladbice zapomnijo in jih ob ponovnem poslušanju prepoznavajo.

Ob skladbica, ki to dopuščajo, naj se otroci gibljejo.

Poslušanje preprostih glasbenih pravljic

Vanje vključimo otrokom že znane pesmi in instrumentalne skladbice in tudi preproste zvočne efekte, ki jih izvajamo z malimi ritmičnimi in melodičnimi instrumenti.

Igranje na male instrumente

Otroci spoznajo imena nekaterih instrumentov, tistih, na katere igra vzgojitelj, in tistih, na katere igrajo sami.

Otroke uvajamo v igranje na nekatere ritmične instrumente. Uporabljajo svoje roke in noge. Z rokami ploskajo, udarjajo po kolnih, kasneje pa udarjajo po trdi podlagi. Z nogami topotajo.

Otroke seznanimo s tehniko igranja na naslednje ritmične instrumente: iz druge skupine ritmičnih instrumentov uporabljajo orehe, kamne, paličice in tolkače, iz tretje skupine izberemo velike stoječe bobne, iz škatel pralnih praškov, nanje udarjajo s tolkalci iz penaste gume. Če želimo uporabljati tudi katerega od instrumentov iz prve skupine malih ritmičnih instrumentov, potem izberemo dobro zveneče žeblice ali zveneče ploščice; od instrumentov pete skupine pa brenkalca z gumijastimi strunami.

Otroci uporabljajo instrumente za spremljavo ustreznih kratkih ritmičnih besedil. (Izbiramo ritmično bodro tekoča besedila, predvsem pa besedila, ki po svoji vsebini ustrezajo tistim ritmičnim instrumentom, na katere otroci že znajo igrati).

Z instrumenti izvajajo otroci ponavljajoče se ritmične motive (ostinate), ob teh ritmih se lahko hkrati tudi ustrezno gibljejo.

Z ritmičnimi instrumenti spremljajo petje pesmi (spremljajo samo tiste pesmi, kjer je ritmična spremljava smiselna dopolnitev celote). Spremljajo tudi vzgojitelja, ki igra ustrezno instrumentalno skladbo. Otroci lahko ritmično spremljajo vzgojitelja, ki igra melodije znanih pesmi. Ritmične spremljave otroci improvizirajo.

Glasbene didaktične igre

Glasbene didaktične igre, pri katerih otroci ločijo zvoke po barvi. Najprej se po barvi glasu spoznavajo otroci med seboj, nato po barvi zvoka prepoznavajo različne predmete in nekatere instrumente.

Igre, pri katerih otroci nakazujejo smer, iz katere slišijo zvoke.

Igre, pri katerih otroci razlikujejo hitrost, ločijo med hitrim in počasnim.

Igre, s katerimi vplivamo na otrokov čut za ritem: otroci pri njih reproducirajo ritmične motive ali razlikujejo posamezne ritme in nanje ustrezno reagirajo.

Glasbene didaktične igre, s katerimi razvijamo poslušanje za melodijo: pri teh otroci prepoznavajo pesmi po melodiji ali reproducirajo kratke, zelo preproste melodije.

Igre, s katerimi utrjujemo poimenovanje malih ritmičnih instrumentov in uporabo le-teh.

NAVODILA

Glasba mora prevevati otrokovo življenje. Otroci naj pojo med igrami, na sprehodih, na igriščih, med ostalimi zaposlitvami.

V začetku poje otrokom predvsem vzgojitelj, ki otroke spodbuja k petju izmišljenih pesmi in petju pravih pesmi. Pri osvajanju novih pesmi uporablja metodo pripevanja, metodo petja z vzgojitelji, petje ob pomoči starejših otrok, petje, povezano z ritmičnim gibanjem, in petje ob lastni ritmični spremljavi.

Besedil ne ponavljamo ločeno. Za uspeh sta izredno pomembna ustrezno vzdušje in čustveno bogato doživljanje otrok in zgled vzgojitelja. Pred vsakim petjem pesem intoniramo. Interes za poslušanje glasbe vzbujamo na različne načine: z ustreznim preoblikovanjem prostora, z dopuščanjem, da otroci sami izbirajo položaj in lego, v kateri bodo glasbo poslušali, s pripovedovanjem zgodbic, z lutko itd. Vsako skladbo mora vzgojitelj obvladati do tolikšne mere, da jo more zaigrati brez napak, s pretehtano interpretacijo, ki izhaja iz značaja in vsebine

skladbe. Vsako skladbo naj slišijo otroci tolikokrat, da jo popolnoma osvojijo. Instrumente je treba otrokom dobro predstaviti. Na instrumente naj igrajo vsi otroci. Pravilno naj jih uporabljajo.

V naravi lahko uporabljamo za ritmične instrumente npr. smrekove storže, kamne, velike, že posušene liste, razne paličice ipd.

Oblikujemo zelo preproste glasbene didaktične igre. Ne izvajamo še tekmovanj. Če se določene igre le morajo izvajati po pravilih, jih je treba otrokom jasno in razumljivo razložiti in pričeti z igro takrat, ko smo prepričani, da so vsi otroci pravila dojeli. Didaktične igre čimbolj pogosto povezujemo z gibanjem.

Poleg vsakodnevnih glasbenih dejavnosti organizira vzgojitelj enkrat tedensko usmerjeno glasbeno vzgojno zaposlitev. V vsebinsko celoto poveže po dve ali tri različne glasbene dejavnosti, npr.: petje, poslušanje glasbe in igranje na male instrumente ipd.

Oddelek za otroke od 4. do 5. leta:

Smotre glasbene vzgoje uresničujemo tako, da

- vzbujamo in poglobljamo veselje in zanimanje do petja, do igranja na instrumente in do poslušanja glasbe;
- spodbujamo in usmerjamo vokalno in instrumentalno ustvarjanje in si prizadevamo, da bi se otrokom pevsko izmišljanje priljubilo;
- ustvarjamo pogoje za čustveno doživljanje glasbe - za doživeto spremljanje glasbe in za doživeto interpretiranje;
- ostrimo slušno občutljivost, bogatimo slušne predstave, razvijamo slušno pozornost, glasbeno pomnenje, zmožnost pri-

merjanja in razlikovanja zvokov, ritmov in melodij in razvijamo pevske zmožnosti;

- oblikujemo nekaj glasbenih pojmov in povezujemo glasbo z gibanjem, pa tudi drugimi dejavnostmi, posebej prazniki.

Petje pesmi

Otroci se naučijo peti najmanj 12 novih pesmi, poznajo jih pa še več. Izberemo pesmi, ki imajo privlačno in razumljivo vsebino. To so predvsem pesmi, ki pojejo o naravi, o otrokovih igračah, o domu, o otroških igrah, o nekaterih praznikih, o nekaterih predmetih, ki jih otrok pozna. Besedilo pesmi mora biti otroku razumljivo in naj ne bo daljše od 3 do 4 kitic. Melodija se mora prilegati vsebini in besedilu, ustrezati mora otrokovemu glasovnemu obsegu: od d^1 do a^1 ali: od d^1 do h^1 . Izogibamo se melodijam z intervalnimi skoki, večjimi od kvarte. Melodije naj ne bodo enolične. Izbiramo pesmi iz 1., 2. in 3. melodičnega območja.

Ritem pesmi: izbiramo pesmi z ritmiko, ki jo sestavljajo kombinacije do treh različnih ritmičnih vrednosti, dostopni so tudi že punktirani ritmi. Izbiramo pesmi v dvo ali tridelnih merah. Pesmi imajo lahko padajoč in rastoč ritem. Oblika pesmi naj bo enodelna, dvodelna ali tudi preprosta, kratka tridelna. Izbiramo pesmi, ki ne zahtevajo hitrega tempa. Prehitro petje vodi v nejasno in površno izgovarjavo besedila. Izbiramo pesmi, v katerih se tempo menja (en del je počasen, drugi hitrejši). Izbiramo pesmi, ki zahtevajo tiho in srednje glasno izvedbo, vendar nikdar takih, ki zahtevajo glasno petje.

Otroke navajamo, da pojejo intonančno čim bolj pravilno, da ne poudarjajo zadnjih zlogov, da vse besedilo izgovarjajo čim bolj razločno (ustrezno odpirajo usta). Postopoma jih navajamo na enotno petje - na določen znak prično vsi hkrati peti.

Odvračamo jih od prekinjanja melodične linije zaradi napačnih dihov. Preprečujemo enolično petje "lajnanje" in otroke navajamo na naravno, vsebini in značaju pesmi ustrezno petje.

Otroke navajamo na samostojno petje, in sicer na samostojno petje ob spremljavi instrumenta in brez spremljave. Otroke navajamo na lastno spremljavo petja z malimi ritmičnimi instrumenti.

Otroci naj pojejo pesmi, ki si jih sami izmišljajo, izmišljajo si lahko samo melodijo na znano besedilo ali hkrati melodijo in besedilo. Pojejo tudi pesmi nadaljevanke.

Vse pesmi, ki se jih otroci naučijo, naj zapojejo tudi doma. Z otroki pojemo tudi pesmi, ki jih znajo že od prej. Preprečujemo petje narodnozabavnih pesmi in popevk.

Poslušanje glasbe

Poslušanje vokalne glasbe

Otroci poslušajo petje v živi izvedbi pa tudi s pomočjo tehničnih posrednikov. Poslušajo pesmi, ki jih tudi sami pojejo in pesmi, ki jih še ne poznajo; novih pesmi naj slišijo vsaj pet do šest.

Poslušanje instrumentalne glasbe

Instrumentalno glasbo najpogosteje izvajamo v živo, ker je za otroke živ stik z instrumentom še vedno glavni čar, uporabljamo tudi gramofon in magnetofon.

Otrokom izvajamo dve vrsti instrumentalne glasbe:

1. Z instrumentom izvajamo melodijo otrokom poznanih pesmi.

Take instrumentalne skladbice na melodije znanih pesmi so lahko enoglasne, dvo ali tudi večglasne. Otrokom jih izvajamo vsaj pet do šest.

2. Otrokom izvajamo 4 do 8 pravih instrumentalnih skladbic. Izbiramo predvsem tiste, ki trajajo od 25 sekund do ene minute. Izvajamo klavirske instrumentalne skladbice in skladbice za druge melodične instrumente.

Najbolj ustrezajo skladbice, ki izražajo neko gibanje in tiste z otrokom primernimi programskimi naslovi. Vsako instrumentalno skladbico naj slišijo otroci čim večkrat, tako da si vse skladbe zapomnijo in jih ob ponovnem poslušanju prepoznavajo in v sebi reproducirajo. Ob skladbah, ki to dopuščajo, naj se otroci tudi ustrezno gibljejo.

Poslušanje glasbenih pravljic

Otroci lahko poslušajo preprosto oblikovane glasbene pravljice. Vanje lahko vključimo otrokom že poznane pesmi, instrumentirane pesmi in poznane instrumentalne skladbe. Poleg tega lahko vanje vključimo tudi kakšno neznano glasbeno delo. Primerno je, da poslušanje glasbe včasih povežemo z likovnim ustvarjanjem otrok.

Igranje na male instrumente

Otroci naj spoznajo imena vseh tistih instrumentov, na katere igra vzgojitelj in tistih, ki jih sami uporabljajo.

Otroke navajamo na uporabo lastnih instrumentov (rok in nog): z rokami ploskajo, udarjajo po kolesnih in po raznih trdih podlogah (udarjajo izmenično in z obema rokama hkrati), udarjajo s prsti ene roke po hrbtni strani druge roke, z rokami tudi trkajo po trdi podlagi. Z nogami topotajo (sede topotajo izmenično in z obema nogama hkrati), z nogami drsijo po tleh - v isto smer in v nasprotno smer.

Otroke navajamo na pravilno uporabo nekaterih malih ritmičnih instrumentov in utrjujemo uporabo tistih ritmičnih instrumentov, ki so jih že spoznali v prejšnjem oddelku.

Seznamamo jih s tehniko igranja na naslednje ritmične instrumente: iz 1. skupine ritmičnih instrumentov uporabljamo lepo zveneče žeblice, visečo činelo, viseče zvončke, podkev, improvizirane činelice. Triangel uporabljamo samo v primeru, če je pritrjen na poseben ročaj.

Iz druge skupine uporabljamo paličice, cevasti les, kastanjete na roču, ki jih lahko improviziramo iz kuhalnic, orehove lupine, kamnov, biča itd.

Iz tretje skupine uporabljamo ropotulje različnih oblik in različne nize: kovinske, nize šišek, orehov, školjk itd.

Iz četrte skupine uporabljamo poleg improviziranih bobnov tudi tamburin ali ročni boben. Primerne so prosto stoječe male otroške pavke. Uporabljamo lahko tudi improvizirane ročne bobne.

Iz pete skupine uporabljamo improvizirana brenkala z gumijastimi in plastičnimi strunami.

Otroci uporabljajo ritmične instrumente za spremljavo ustreznih ritmičnih besedil. V ta namen izbiramo kratke verze, uganke, izštevanke in reke, ki po svoji vsebini ustrezajo ritmični spremljavi z instrumenti. Otroci si besedila v ta namen tudi sami izmišljajo.

Z ritmičnimi instrumenti otroci izvajajo ponavljajoče se ritmične spremljave z instrumenti. Otroci si besedila v ta namen tudi sami izmišljajo.

Z ritmičnimi instrumenti otroci izvajajo ponavljajoče se ritmične motive in ritmični odmevi.

Z ritmičnimi instrumenti spremljajo otroci petje nekaterih

znanih pesmi. V ta namen izberemo samo tiste pesmi, pri katerih je ritmična spremljava smiselna dopolnitev celote. Otroci lahko pesem spremljajo z eno samo vrsto ritmičnih instrumentov ali pa izmenično: en del pesmi spremlja ena skupina z eno vrsto ritmičnih instrumentov, drugi del pesmi pa druga skupina z drugo vrsto ritmičnih instrumentov. Otroci lahko spremljajo samo del pesmi ali vso pesem. Ritmično spremljavo najpogosteje otroci improvizirajo, lahko izvajajo ritem melodije ali zelo enostavne ponavljajoče se ritme ali taktovske dobe ali pa uporabljajo instrument samo kot podporo določenega besedila.

Otroci spremljajo igranje vzgojitelja, ki izvaja na melodičnem instrumentu melodijo otrokom poznane pesmi ali instrumentalno skladbo.

Otroci improvizirajo na ritmičnih instrumentih, s tem zvočno ilustrirajo svoje lastno pripovedovanje ali izmišljanje pravljic in zgodb. Otroci lahko improvizirajo tudi prosto.

Otroci z instrumenti spremljajo gibanje: ena skupina otrok spremlja drugo, ki pleše.

Otroci lahko uporabljajo ritmične instrumente pri dramatizaciji pravljic ali zgodb in pri izvajanju glasbenih didaktičnih iger.

Otroci izdelujejo instrumente.

Izvajanje glasbenih in didaktičnih iger

Glasbene didaktične igre, pri katerih otroci ločijo zvoke po barvi. Po barvi glasu se spoznavajo med seboj, nato spoznavajo različne premete in nekatere instrumente.

Glasbene didaktične igre, pri katerih otroci razlikujejo različno jakost zvoka.

Igre, pri katerih otroci nakazujejo smer, iz katere slišijo zvoke.

Igre, pri katerih otroci razlikujejo hitrost: razlikujejo med hitrim in počasnim, pa tudi med pohitevanjem in zadrževanjem hitrosti.

Igre, pri katerih vplivamo na otrokov čut za ritem. Pri teh otroci na različne načine reproducirajo dani ritem ali razlikujejo posamezne ritme in nanje različno reagirajo.

Glasbene didaktične igre, s katerimi razvijamo melodični posluh, pri njih otroci prepoznavajo značilne melodične motive, reproducirajo različne melodične motive, ki si jih sami izmišljajo.

Igre, s katerimi vplivamo na oblikovanje otrokovih pevskih zmožnosti.

Igre s katerimi utrjujemo poimenovanje in uporabo malih instrumentov.

NAVODILA

Vzgojitelj mora iskati ugodne priložnosti za naravno povezovanje vsakodnevnih dejavnosti z glasbo.

Za petje izbira raznolike pesmi, po vsebini, značaju, melodiki, ritmu, tempu, dinamiki in obliki. Pred vsakim petjem moramo pesem intonirati.

Pri osvajanju novih pesmi uporabljamo metodo pripevanja, meto-

do petja z vzgojiteljem, po potrebi tudi metodo petja posameznih delov pesmi ali metodo izvajanja besedil, metodo izvajanja ritma in metodo izvajanja melodije. Že osvojene pesmi pojejo otroci na več načinov.

Otroke spodbujamo k lastnemu ustvarjanju: sočasno izmišljanje melodije in besedila in izmišljanja melodije k danemu besedilu.

Poslušanje vzgojiteljevega petja je še vedno osrednja vsebina poslušanja glasbe. Poznane pesmi lahko poje otrokom ob lastni instrumentalni spremljavi, neznane pesmi brez spremljave. Otroci lahko poslušajo tudi petje iz radia. Dobro je, če radijske oddaje posnamemo in jih uporabljamo ob primernem trenutku. Instrumentalno glasbo posredujemo v živo pa tudi s tehničnimi posredniki. Poslušanje glasbenih pravljic lahko otrokom posredujemo tudi ob predvajanju diafilma ali epifilma.

Kadar povezujemo poslušanje glasbe z likovnim ustvarjanjem otrok, izberemo enostavne, otrokom že znane tehnike.

Prav je, da imamo toliko malih instrumentov, da lahko vsi otroci muzicirajo na enak instrument. Pri muziciranju ne sme biti nikoli hrupa. Vztrajamo na pravilni drži instrumenta in razvijamo skrben odnos otrok do instrumentov. Za spremljavo pesmi in dramatizacije naj otroci sami izbirajo ustrezne instrumente.

Izvajamo glasbene didaktične igre, ki že vsebujejo tudi določena pravila. Postopno uvajamo tekmovalne igre. Glasbene didaktične igre lahko povezujemo z gibanjem otrok.

Glasba mora prevevati vse življenje otrok. Vzgojitelj organizira enkrat tedensko usmerjeno glasbeno zaposlitev otrok, ki združuje 3 ali 4 različne glasbene dejavnosti: petje, poslušanje glasbe, igranje na instrumente in glasbeno didaktično igro.

Oddelek otrok od 5. leta do vstopa v šolo

Smotre glasbene vzgoje uresničujemo tako, da

- vzgajamo zanimanje za glasbo do mere, da otroci sami od sebe izražajo željo po petju, po poslušanju glasbe in po igranju na instrumente;
- dosežemo doživeto poslušanje glasbe in doživeto petje;
- ostrimo slušno občutljivost, bogatimo slušne predstave, razvijamo slušno pozornost, glasbeno pomnenje, zmožnost primerjanja pevske zmožnosti, jasno izgovarjavo, čimbolj točno intonacijo, primerno dihanje in fraziranje, oblikovanje ustrezne dinamike tempa in agogike;
- posredujemo nekaj elementarnih spoznanj o glasbi in oblikujemo nekaj glasbenih pojmov.

Petje pesmi

Otroci se naučijo peti 18 do 20 novih pesmi in utrdijo pesmi, ki jih že poznajo (poleg teh lahko priložnostno spoznajo še druge pesmi).

Za petje izberemo pesmi, ki imajo privlačno vsebino - pojejo o naravi, o njenih lepotah in značilnostih, o raznih predmetih, o otrokovih igrah in igračah, o starših, o Titu, o praznikih itd. Besedilo pesmi naj ne bo daljše od štirih ali petih kitic. Melodija pesmi se mora prilegati besedilu in se z njim stapljati v harmonično celoto. Ustrezati mora otrokovemu glasovnemu obsegu: od d^1 do h^1 ali d^1 do c^2 . Pesmi s pogosto uporabo širokih intervalov niso primerne. Melodije naj ne bodo enolične, vsebujejo naj bogato in raznoliko melodično motiviko. Izbiramo pesmi z durovo, pentatonično in molovo melodiko.

Ritem pesmi: izbiramo pesmi z do 4 različnimi ritmičnimi vrednostmi. Izbiramo pesmi v različnih dvo ali tridobnih merah, pa

tudi pesmi, pri katerih se mera spreminja. Pesmi imajo lahko padajoč ali rastoč ritem in kombinacijo obeh. Oblika pesmi: izbiramo pesmi, ki imajo dvodelno, tridelno ali enodelno malo pesemsko obliko. Najpogosteje izbiramo kitične pesmi, pa tudi prekomponirane. Izbiramo pesmi z različnim tempom, v poštev pridejo pesmi s počasnim tempom in tudi že pesmi s hitrejšim tempom. Izbiramo tudi pesmi, v katerih se tempo v posameznih delih spreminja. Izbiramo pesmi, ki zahtevajo tiho in srednje glasno izvedbo in pesmi z naraščanjem in pojemanjem glasnosti.

Otroke navajamo, da pojejo intonančno točno, da besedilo izgovarjajo razločno, da besede primerno naglašajo, da zaključnih zlogov (rim) ne poudarjajo preočitno, da posamezne glasove pravilno oblikujejo (odpirajo usta, pravilno oblikujejo ustnice). Otroke navajamo na enotno petje, na hkratni začetek. Otroke navajamo na ustrezno fraziranje - vdihnejo le na primernih mestih. Preperečujemo enolično "lajnasto" petje. Pojejo naj prirodno in iskreno, tako kot to zahteva vsebina pesmi, ki jo med petjem doživljajo.

Otroke navajamo na samostojno petje ob spremljavi instrumenta ali brez njega. Otroci petje tudi sami ritmično spremljajo.

Z otroki se o pesmih tudi pogovarjamo, če imamo priložnost za to. Pri takih pogovorih ugotavljamo, da niso vse pesmi enake; nekatere so bolj umirjene, druge so bolj živahne, ob nekaterih lahko korakamo, ob drugih plešemo, ob tretjih poskakujemo itd.

Otroci naj pojejo pesmi, ki si jih izmišljajo sami: izmišljajo si lahko hkrati besedilo in melodijo ali samo melodijo na dano besedilo, lahko pa si izmišljajo tudi besedila na dane melodije. Pojejo tudi pesmi nadaljevanke.

Vse pesmi, ki se jih otroci naučijo, naj zapojejo tudi doma.

Preprečujemo petje popevk in narodnozabavnih pesmi.

Poslušanje glasbe

Poslušanje vokalne glasbe

Kljub temu, da otrokom tega oddelka lahko že kar pogosto posredujemo instrumentalno glasbo, ne smemo zanemariti poslušanja vokalne glasbe. Otroci poslušajo v živi izvedbi in tudi s pomočjo tehničnih posrednikov nekatere njim znane in tudi neznane pesmi (posredujemo jim vsaj 5 do 6 neznanih pesmi).

Poslušanje instrumentalne glasbe

Z instrumentom izvajamo melodije otrokom poznanih pesmi. Take instrumentalne skladbe na melodije znanih pesmi so lahko enoglasne ali tudi večglasne. Otrokom jih izvajamo vsaj 6 do 8.

Otrokom izvajamo 6 do 8 pravih instrumentalnih skladb. Izbiramo tiste, ki trajajo od 35 sekund do minute in pol. Izvajamo solistične skladbe, lahko tudi skladbe za manjše instrumentalne sestave. Ustrezajo skladbe, ki izražajo gibanja, skladbe s programskimi naslovi, pa tudi nekatere izmed preprostih skladb starih mojstrov.

Otrokom predvajamo tudi orkestralno glasbo. Predvajamo jim ustrezno kratka orkestralna dela ali pa zaključene odlomke večjih orkestralnih del, npr. orkestralnih suit.

Vsa glasbena dela, ki jih otroci poslušajo, naj slišijo čim večkrat, tako da si vse skladbe zapomnijo in jih ob ponovnem poslušanju prepoznavajo in v sebi reproducirajo.

Poslušanje glasbenih pravljič

Otroci poslušajo živo posredovane glasbene pravljičice in glasbene pravljičice, ki jih predvajamo s tehničnimi posredniki. Pri

živem - neposrednem - posredovanju glasbene pravljice izvajamo otrokom poznane in neznane pete pesmi, instrumentirane pesmi, poznane in nepoznane instrumentalne skladbe ter razne zvočne efekte. V glasbene pravljice, ki jih otrokom predvajamo s tehničnimi posredniki, vključimo lahko poleg vokalnih in instrumentalnih glasbenih del tudi glasbena dela iz orkestralne glasbe.

Primerno je, da poslušanje glasbe večkrat povežemo z likovnim ustvarjanjem.

Poslušanje glasbe povezujemo tudi z gibanjem.

Z otroki se pogovarjamo o glasbi. Otroci zvedo, da skladbe in pesmi, ki jih poslušajo, ustvariyo skladatelji. Do neke mere lahko med seboj primerjajo skladbe, ki so jih poslušali. Ugotavljajo, da se skladbe med seboj ločijo po značaju: nekatere so vesele, žalostne, živahne, mirne itd.

Igranje na male instrumente

Otroci naj poznajo imena vseh tistih instrumentov, na katere igra vzgojitelj, in imena tistih, ki jih sami uporabljajo.

Otroci uporabljajo lastne instrumente (roke, noge in govorila): z rokami ploskajo (votli in ploski plosk), udarjajo po kolenih, po različnih trdih podlagah (izmenično in z obema rokama hkrati), udarjajo s prsti desne roke po hrbtni strani mirujoče leve roke, trkajo po trdi podlagi in drsijo z dlanjo ob dlan ali z dlanmi ob telesu. Z nogami sede topotajo, topotajo s prsti, s peto, s celim stopalim (izmenično in z obema nogama hkrati), z nogami tudi drsijo po tleh (v isto in v nasprotno smer).

Uporaba govoril: tleskanje z jezikom, pokanje z ustnicami ipd.

Otroke navajamo na pravilno uporabo nekaterih malih ritmičnih instrumentov in utrjujemo uporabo tistih malih ritmičnih instrumentov, ki so jih že uporabljali v prejšnjih oddelkih.

Otroci uporabljajo naslednje male ritmične instrumente:

- iz prve skupine malih ritmičnih instrumentov: žeblje, triangel (namesto priloženega masivnega tolkala uporabljamo lažje in tanjše kovinsko tolkalce), viseče činele (nanje udarjamo s klobučevinastim tolkalcem, s kovinsko metlico ali s tankim kovinskim tolkalcem), činele v paru in razne improvizirane instrumente: viseče kovinske plošče, palice in cevi, podkev, instrumente iz kolesarskih zvoncev;
- iz druge skupine malih ritmičnih instrumentov: paličice (prave ali improvizirane), leseni boben, cevasti les, kastanjete na ročaju (improviziramo jih lahko iz kuhalnic), lesene tolkače, orehove lupine, bič (iz dveh kartonskih trakov), ploščate kamne, koruzne ali smrekove storže in druga strgala;
- iz tretje skupine malih ritmičnih instrumentov: ropotulje različnih oblik z različno vsebino, različno oblikovane nize (kovinski niz, nizi raznih olesenelih plodov, nizi lesenih kroglic, nizi školjk itd.);
- iz četrte skupine malih ritmičnih instrumentov: boben, male otroške stoječe pavke, ročni boben - tamburin brez zvončkov, tamburin z zvončki, improvizirani bobni (nanje udarjamo s klobučevinastimi tolkalci, s kovinskimi metlicami in z rokami);
- iz pete skupine malih ritmičnih instrumentov: različna improvizirana večstrunska brenkala ter improvizirane kitare iz jogurtovih lončkov in tamburice iz plastenk;
- iz šeste skupine malih ritmičnih instrumentov: goslice (koruzne gosli); in guslam podobna improvizirana godala;
- iz sedme skupine malih ritmičnih instrumentov: trstenke, različne piščali, rogove iz lubja ali kartonskih tulcev, piskamo s travo ali na didldajček, trobimo v trobento iz plastenk.

Otroci utrjujejo uporabo malih ritmičnih instrumentov z izvajanjem ritmičnega odmeva. Otroci ponavljajo ritme ritmičnih motivov ali ritme melodičnih motivov, ki jih vzgojitelj poje ali igra na instrument. Otroci izvajajo ponavljajoče se ritmične motive.

Otroci uporabljajo male ritmične instrumente za spremljavo k ustreznim govornim besedilom. V ta namen izberemo kratke verzice, uganke, izštevanke in reke. Izbiramo le tista ritmično tekoča besedila, ki po svoji vsebini ustrezajo ritmični spremljavi z instrumenti. Otroci naj si besedila v ta namen tudi sami izmišljajo. Besedila lahko spremljajo v celoti ali spremljajo samo posamezne dele besedila. Izvajajo ritem besedila ali ponavljajoče ritme, spremljajo lahko samo nekatere besede.

Z malimi ritmičnimi instrumenti spremljajo otroci petje nekaterih znanih pesmi. V ta namen izberemo samo tiste pesmi, pri katerih je ritmična spremljava smiselna dopolnitev celote in kjer se zvočna barva posameznega instrumenta prilega vsebini pesmi. Izbiramo vesele, poskočne pesmi, pesmi o živalih, koračnice, pesmi, ki nekaj zvočno ponazarjajo itd. Otroci lahko spremljajo pesmi z eno samo vrsto ritmičnih instrumentov, več skupin izmenično igra z različnimi instrumenti ali pa več skupin z različnimi instrumenti spremlja pesem sočasno. Otroci lahko ritmično spremljajo samo del pesmi ali vso pesem. Izvajajo ali ritem melodije ali spremljajo s ponavljajočimi se ritmičnimi motivi ali pa uporabljajo instrumente za zvočno ilustracijo določenega besedila.

Otroci spremljajo z malimi ritmičnimi instrumenti igranje vzgojitelja. Vzgojitelj lahko izvaja na melodičnem instrumentu melodije znanih pesmi, otroci ga z ustreznimi instrumenti spremljajo. Otroci lahko spremljajo tudi izvedbo nekaterih skladbic.

Spremljajo samo tiste skladbice, pri katerih ritmična spremljava ne moti in se barva posameznih ritmičnih instrumentov dobro prilega vsebini in značaju skladbice.

Otroci na ritmične instrumente improvizirajo. Improvizirajo prosto, spremljajo pripovedovanje pravljic in zgodb, spremljajo svojo lastno izmišljanje zgodb, spremljajo dramatizacijo pravljice itd.

Otroci z instrumenti spremljajo gibanje. Skupina otrok ali posamezni otrok spremlja gibanje ostalih otrok.

Otroci sami izdelujejo ritmične instrumente: izdelujejo ropotulje in nize, lahko tudi tolkače, okrasijo improvizirane bobne, pomagajo pri izdelavi brenkal. Otroci izdelajo instrumente zase in za mlajše otroke.

Posamezni otroci igrajo na melodične instrumente. Otroci igrajo kratke melodične motive, na primer klic kukavice in sinice.

Po posluhu iščejo melodije zelo preprostih otroških pesmi (na ksilofonu). Nekateri otroci lahko igrajo tudi preproste eno- ali dvotonske ostinatne spremljave.

Izvajanje glasbenih didaktičnih iger.

Pri glasbenih didaktičnih igrah razvijamo otrokom veščine, privajenosti, aktivnosti in sposobnosti, ki so potrebne pri ostalih treh glasbenih dejavnostih.

Izvajamo glasbene didaktične igre,

- pri katerih ločijo otroci zvoke po barvi. Najprej se po barvi glasu spoznavajo med seboj, nato po barvi zvoka spoznajo različne predmete in nekatere instrumente;

- pri katerih otroci razlikujejo različno jakost zvokov (ločijo med tihim in glasnim ter med naraščanjem in pojemanjem glasnosti);
- pri katerih otroci razlikujejo višino in trajanje zvokov (različno reagirajo na višino zvokov in sami izvajajo različno visoke glasove);
- pri katerih otroci nakazujejo smer, iz katere slišijo zvoke;
- pri katerih otroci razlikujejo hitrost: razlikujejo med hitrim in počasnim pa tudi med pohitevanjem in zadrževanjem hitrosti;
- pri katerih vplivamo na otrokov čut za ritem: pri teh otroci na različne načine reproducirajo dani ritem ali razlikujejo posamezne ritme in nanje različno reagirajo;
- s katerimi razvijamo poslušanje za melodijo: pri njih otroci prepoznavajo melodije pesmi, prepoznavajo značilne melodične motive, prepoznavajo celo melodijo pesmi, ki je nekoliko spremenjena (otroci ugotavljajo, katera pesmica je skrita v melodiji), reproducirajo različne melodične motive ali izvajajo melodije ali kratke melodične motive, ki si jih sami izmišljajo;
- s katerimi vplivamo na oblikovanje otrokovih pevskih zmožnosti, in
- s katerimi utrjujemo poimenovanje in uporabo malih instrumentov.

NAVODILA

Glasba mora prevevati vse otrokovo življenje. Vzgojitelj išče ugodne priložnosti za naravno povezovanje vsakodnevnih dejavnosti z glasbo. Z glasbo naj pestri, poživlja in bogati druge zaposlitve. Z otroki poje med igrami, na sprehodu v naravi, na dvorišču in med drugimi usmerjenimi zaposlitvami. Glasbo lahko otroci poslušajo v naravi, pred popoldanskim počitkom, pri lutkovnih prizorih, pri poslušanju pravljic in zgodb, pri gledanju

diafilma ali epifilma, pri glasbeno-ritmičnih zaposlitvah in pri likovnih zaposlitvah. Na male instrumente igrajo lahko otroci pri igrah v naravi (tam igrajo predvsem na tiste instrumente, ki jih tam izdelajo ali naberejo), pri telesni vzgoji, pri gibalno-ritmičnih zaposlitvah, pri lastnem pripovedovanju pravljic ali zgodb in pri dramatizacijah. Glasbene didaktične igre izvajamo pri jutranjem razgibanju, pri telesnovzgojnih in ritmično-gibalnih zaposlitvah, pri dejavnostih po želji otrok v naravi in na dvorišču.

Vzgojitelj pripravi enkrat tedensko usmerjeno glasbeno zapolitev. V njej poveže 3 ali 4 različne glasbene dejavnosti.

Pri izbiri pesmi smo pozorni na to, da izbiramo čimbolj raznolike pesmi. Raznolike naj bodo po vsebini, po metodiki, po obliki, po ritmiki, po tempu in po značaju. Izbiramo bolj lahkotne, vesele pesmi, pa pesmi, ki segajo globlje in ne zbujaajo zgolj sproščenega navdušenja, ugodja in veselja, temveč zbujaajo predvsem estetska in socialna čustva.

Interes za novo pesem zbudimo z razgovorom, z uganko, z napovedjo, z raznimi ponazorili ali posredno s drugimi privlačnimi cilji; s pesmijo bomo nastopili, pesem bomo zapeli otroku, ki ima rojstni dan itd.

Pred vsakim petjem moramo ustvariti ustrezno vzdušje za petje, ki se mora prilegati vsebini pesmi. Tako otroke psihično pripravimo na petje. Le v tem primeru bo petje doživeto, interpretacija pa iskrena.

Pri osvajanju novih pesmi uporabljamo: metodo pripevanja (otroci spontano pritegujejo vzgojiteljevemu petju), metodo petja z vzgojiteljem, metodo petja posameznih delov pesmi, metodo izvajanja melodije pesmi, metodo izvajanja ritma pesmi in metodo

izvajanja ritma pesmi in metodo izvajanja besedila pesmi (kadar dela otrokom težave le eden izmed elementov, na primer: del melodije, del besedila, del ritma, potem lahko to oddvojimo in ločeno utrjujemo).

Ko otroci pesem že obvladajo, jo skušamo utrjevati na najrazličnejše načine, najprej z različnimi metodami: s petjem ob vzgojiteljevi instrumentalni spremljavi, s petjem kot zbor z dirigentom, s petjem ob lastni ritmični instrumentalni spremljavi, s petjem ob sočasnem poslušanju magnetofonskega posnetka (lahko lastnega) ali gramofonske plošče, s petjem v mikrofona (snemanje magnetofonskega posnetka), posamezni otroci ali celotna skupina poje otrokom mlajše skupine itd. Pesmi utrjujemo tudi v različnih povezavah z drugimi dejavnostmi, na primer: ponavljanje pesmi povežemo z besednimi, slikovno opisnimi, gibalnimi ali glasbenimi ugankami, ponavljanje pesmi povežemo s prikazovanjem ustreznih diapozitivov, pri dramatizaciji, pri ritmično-gibalnih zaposlitvah itd.

Pred vsakim petjem moramo pesem intonirati z glasom. Predhodno začetni ton zaigramo na uglašnem melodičnem instrumentu. Pesem moramo peti vedno v isti višini. Otrokom obrazložimo, zakaj pesmi intoniramo. Navajamo jih, da skušajo sami po posluhu zadeti začetek pesmi v pravilni višini, če so prav začeli, preverimo z melodičnim instrumentom).

Pogovori o glasbi - o pesmih - morajo biti spontani in ne smejo biti prepogosti. Pomembnejše od pridobivanja osnovnih spoznanj o glasbi je pridobivanje pravega veselja do glasbenih dejavnosti.

Čim večkrat organizirajmo izmišljanje pesmi. Otroci naj se pevsko ustvarjalno sproščajo predvsem v naravi, pa tudi pri drugih zaposlitvah lahko otroke spodbujamo k njihovi lastni ustvarjalnosti.

Poslušanje vokalne glasbe: največkrat poje otrokom vzgojitelj, poje ob različnih priložnostih in pri glasbenih zaposlitvah. Otroci naj bi si sami zaželeli, da jim vzgojitelj zapoje določeno ali poljubno pesem. Kadar vzgojitelj poje otrokom že poznane pesmi, se lahko spremlja z instrumentom, neznane pesmi poje brez instrumentalne spremljave.

Kadar otroci poslušajo petje otrok iz radijskega sprejemnika, moramo že predhodno ugotoviti, ali pesmi zares ustrezajo. Najbolje je take oddaje posneti na magnetofonski trak, v tem primeru imamo večjo možnost, da izberemo samo ustrezne pesmi in da jih predvajamo tedaj, ko nam to najbolj ustreza.

Na vsako poslušanje glasbe naj bodo otroci psihično pripravljene: ustvariti moramo glasbenemu delu ustrezajoče vzdušje in v otrocih zbuditi pričakovanje ter željo po poslušanju glasbe.

Interes za poslušanje glasbe lahko zbudimo na različne načine: z instrumentom, z magnetofonom, s spremenjeno razporeditvijo prostora in zatemnitvijo prostora (otroci naj poslušajo glasbo v čim bolj sproščeni položaji), s posredovanjem glasbe v obliki ustvarjalne igre "Koncert". Poslušanje glasbe lahko uvedemo z razgovorom, s petjem, z uganko, z zgodbo ali z različnimi ponazorili.

Vsako skladbo mora vzgojitelj obvladati do tolikšne mere, da jo zmore zaigrati na pamet, tekoče, brez napak, in jo vsebini ustrezno interpretirati. Posredovanje mora biti doživeto in iskreno. Instrumentalne skladbe in instrumentirane pesmi izvajamo bodisi s klavirjem ali z drugimi melodičnimi instrumenti.

Poslušanje glasbenih pravljic lahko povežemo s prikazovanjem diafilmov ali epifilmov.

Kadar povezuje poslušanje glasbe z likovnim ustvarjanjem, izberemo enostavno, otrokom že znano likovno tehniko, ki jo že dobro obvladajo.

O glasbenih delih se pogovarjamo takrat, ko jih otroci že dobro poznajo in jih med seboj že lahko primerjajo. Ti pogovori morajo biti spontani, z njimi ne smemo porušiti razpoloženja in doživljanja, zato se o glasbenih delih ne pogovarjamo takoj po poslušanju. Včasih je primerno imeti razgovor o glasbi pred ustvarjalno igro "Koncert". Razgovor lahko nastane spontano, če otroci sami sprašujejo o glasbi. Zavedati se moramo, da želimo otrokom glasbo predvsem čustveno in ne razumsko približati, zato ne smemo kvariti nastalega čustvovanja ob poslušanju glasbe z razumskim razčlenjevanjem glasbenih del.

Za igranje na male instrumente je važno, da imamo toliko instrumentov, kolikor je otrok (za igre ritmičnega odmeva ipd.).

Vsak nov instrument moramo otrokom dobro predstaviti.

Vse instrumente naj otroci pravilno uporabljajo: pravilno držijo in prožno udarjajo, ne glede na to, ali z njimi igrajo določene ritme ali na njih po svoje improvizirajo.

Četudi igrajo vsi otroci hkrati na male ritmične instrumente, ne sme biti hrupa. Otroke opozarjamo, naj se poslušajo - lepo se sliši, če igrajo bolj tiho. Otroke tudi opozarjamo, naj poslušajo in primerjajo, kako lahko isti instrument različno zveni, če ga uporabljamo na različne načine.

V otrocih razvijamo skrben odnos do instrumentov. To izražajo s tem, da instrumente ustrezno uporabljajo, pa tudi s tem, da jih vedno po uporabi pospravijo na določeno mesto.

Otroke navajamo, da kdaj tudi sami sodelujejo pri izbiri instrumentov: za spremljavo k pesmim, za spremljavo h govorenim besedilom, za spremljavo gibanja določene živali itd. Skupno tudi ugotavljamo, ali bi določeni pesmi ali skladbi ritmična spremljava sploh ustrazala ali ne.

Otroci samostojno izdelujejo različne instrumente.

Otroke navajamo, da v svojem okolju prisluhnejo raznim predmetom in sami iščejo take, ki dobro zvenijo in bi jih lahko uporabljali za instrumente. Od doma lahko prinesejo zvončke ali razne druge kovinske predmete, ki dobro zvenijo.

Za izvajanje glasbenih didaktičnih iger je važno, da imajo pravila igre že pomembno vlogo. Otrok v igri preizkuša svoje moči. Uspela bo tista igra, pri kateri so pravila prikrojena otrokovim zmožnostim. Najmanj mikajo otroke igre s premalo zahtevnimi pravili, zato v tem oddelku zgolj reševanje glasbenih didaktičnih nalog ne ustreza. Otroke zanima tudi rezultat igre, zato so zanje primerna razna tekmovanja, bodisi med skupinami bodisi med posamezniki. Oblikujemo igre, pri katerih se pravila in naloge povezujejo z vsebino, pa tudi igre brez vsebine, ki so osnovane zgolj na zanimivih pravilih in nalogah.

Otroci imajo lahko različne vloge ali pa izpolnjujejo enake ali podobne naloge vsi otroci drug za drugim.

Pravila in naloge moramo otrokom razločno in smiselno razložiti. Razlaga igre naj bo tik pred začetkom in ne že prej, da otroci napotkov ne pozabijo.

Velikokrat oblikujemo glasbeno didaktično igro tako, da izpolnjevanje naloge povezujemo z gibanjem.

Pri izvajanju glasbene didaktične igre lahko večamo zahtevnost: postopoma večamo zahtevnost naloge ali dodajamo nova pravila.

Posamezne glasbene didaktične igre izvajamo večkrat. Igre bi morali tako oblikovati in tako izvesti, da bi si jih otroci čim večkrat sami zaželeli.

LIKOVNA VZGOJA

SMOTRI SO:

- razvijati in spodbujati otrokovo naravno nagnjenje do likovnega izražanja in zbuditi veselje za likovno udejstvovanje;
- razvijati otrokovo ustvarjalnost, iznajdljivost, samostojnost ter delovne in kulturno higienske navade;
- seznaniti otroke z različnimi likovnimi tehnikami in materiali ter jih usposobiti za njih uporabo;
- razvijati osnove za vrednotenje likovnih stvaritev;
- z estetsko urejenim okoljem vplivati na skladen razvoj otrokove osebnosti.

VSEBINA IN NALOGE

Smotre likovne vzgoje uresničujemo na likovnih področjih: ploskovnem oblikovanju (risanje, slikanje), plastičnem oblikovanju in uvajanju v osnove estetskega vrednotenja.

Oddelek za otroke od 3. do 4. leta:

Smotre likovne vzgoje uresničujemo tako, da

- bogatimo otrokova doživetja in zagotavljamo sproščeno vzdušje v oddelku;
- razvijamo motoriko rok in zagotavljamo njen pravilen razvoj;
- seznanjamo in navajamo otroke na pravilno uporabo pribora in raznih materialov;

- razvijamo in utrjujemo delovne ter kulturne higienske navade otrok;
- omogočamo otrokom prehod iz faze čečkanja k elementarnemu likovnemu izražanju in
- nudimo otrokom kvalitetne slikanice in ilustracije.

Ploskovno oblikovanje

Risanje

Svobodno risanje po velikem formatu papirja s samostojno potezo, risanje črt v razne smeri in z različno kontinuiteto (npr. od krožnih do drugih vrst črt). Postopno urejanje črt.

Slikanje

Spoznavanje slikarskega materiala, pribora, navajanja na njihovo uporabo, spoznavanje in navajanje na potreben red in higienske navade. Spoznavanje, prepoznavanje in poimenovanje barv.

Pokrivanje celotne ploskve s slikanjem, pobarvanjem posameznih ploskev, postopno prehajanje na popolno poslikanje določene ploskve, svobodno oblikovanje z barvo po pobarvani ploskvi.

Razvijanje občutka, smisla za barvo.

Svobodno odtiskovanje po celotni ploskvi.

Plastično oblikovanje

Seznanjanje z materiali in priborom za plastično oblikovanje, postopno navajanje na njih uporabo. Igra s plastičnimi materiali. Svobodno in spontano oblikovanje raznih plastičnih oblik. Razvijanje čuta za plastično formo.

Uvajanje v osnove estetskega vrednotenja

Spontano pogovarjanje o tem, kar so otroci izdelali kot tudi o nekaterih predmetih in pojavih iz neposrednega okolja in poskus vrednotenja.

NAVODILA

Otroku pomeni likovno izražanje igro, sprostitvev in veselje. Risanje je osnova za likovno izražanje in je v začetni fazi otroku najbližje. Na tej stopnji ni ostrega prehoda med risanjem in slikanjem. Otrok često riše tudi s slikarskimi materiali.

Teme naj bodo čimbolj preproste in otroku blizu, npr. dim, polžki, klobčič, dežek, trava, balončki, žoge, obročki, plot, hiša, drevo.

Uporabljamo suhe in mokre risarske materiale, kot npr. bela šolska kreda, šolska barvna kreda, debeli mehki svinčnik, grafit, voščenke, oglje, lužine in druge tekoče barve. Kadar uporabljamo mokre barve, rišejo otroci s prstki, gobicami in širokimi čopiči. Izbiramo tehnike, s katerimi otrok hitro doseže učinek, da ne zgubi veselja.

Barve so za otroka radostno doživetje. Z njimi ga seznanjamo postopoma: najprej z eno, dvema, tremi barvami. Otroku pustimo dovolj časa za packanje in poizkušanje. Nato mu pomagamo s tehničnimi napotki o uporabi pribora in materiala.

Vzgojitelj izbira preproste teme in pri tem upošteva okolje in izkušnje otrok, kot npr. rumeno sonce, rdeče, rumene itd. žoge, balončki, sneženi mož, sadje, maskare, pisana ruta, prt.

Otroci slikajo s suhimi in mokrimi slikarskimi materiali, kot so npr. šolska barvna kreda, voščenke, tempera, jubocolor barva ter druga tekoča barvila. Pri uporabi mokrih barv slikajo otroci s prstki, gobicami in širokimi čopiči.

Za odtisovanje uporabljamo čimbolj preproste žige iz naravne-

ga materiala, stiropora, plute. Izbiramo privlačne teme, kot so tiskanje blaga, prtičkov, predpasnikov, pisem z "znamkami", preprog.

Tehnike in materiale za plastično oblikovanje je treba večkrat menjati in spreminjati, da zaposlimo in razvijamo vse mišice rok, posebno dlani in prstov. Z nekaterimi dejavnostmi zaposlujemo cele dlani (gnetenje, ploščenje, svaljkanje), z nekaterimi razvijamo predvsem spretnost prstov (stiskanje, vtikanje). Izbiramo različne materiale, kot so: pesek, mivka, sneg, glina, plastelin.

Uvajanje v osnove estetskega vrednotenja se uresničujejo spontano, ob delu ali po končanem likovnem udejstvovanju otrok.

Materiali in pribor naj bodo otrokom vedno na razpolago, saj mora vzgojitelj izkoristiti sleherno priložnost za to, da omogoči otrokom likovno udejstvovanje. Enkrat tedensko organizira usmerjeno likovno zaposlitev.

Oddelek za otroke od 4. do 5. leta

Smotre likovne vzgoje uresničujemo tako, da:

- plemenitimo in bogatimo čustveno doživljanje otrok, zagotavljamo sproščeno vzdušje v oddelku;
- spodbujamo izrazno in ustvarjalno sposobnost otrok in smisel za skladnost, red in mero;
- omogočamo menjavanje in pogosto uporabo pribora in raznih materialov;
- usmerjamo pozornost otrok na obdelavo detajlov in zahtevnejših likovnih rešitev ter
- že spodbujamo primerjanje med deli otrok v oddelku.

Ploskovno oblikovanje

Risanje

Risanje črt v različne smeri, z različno jakostjo in z različno kontinuiteto, urejevanje črt. Risanje jasnih in odločnih črt. Začetna predstavitev predmetov v prostoru, kot npr. spredaj, zadaj, zgoraj, spodaj.

Slikanje in osnove grafike

Svobodno slikanje z barvami, spontano iskanje in odkrivanje novih barv in barvnih odtenkov, slikanje celotnih danih ploskev. Izdelovanje lepljenk na določeno temo. Risanje, pri katerem se vzorec ritmično ponavlja.

Plastično oblikovanje

Oblikovanje raznih form, oblikovanje z uporabo modelirk in palčic, bogatenje izdelane figure z dodatnimi detajli. Uporaba dopolnilnega materiala z namenom, da doseže izdelana figura večjo stabilnost.

Oblikovanje raznih figur iz različnih materialov, kombiniranje elementov med seboj, kombiniranje elementov v prostoru, nizanje elementov.

Osnove estetskega vrednotenja

Bolj zavestno in bolj aktivno opazovanje estetskih pojavov v okolju, predmetov vsakdanje rabe, prirodnega okolja, sodelovanje pri urejanju neposrednega okolja in vrednotenje le-tega. Ocenjevanje lastnih likovnih del, likovnih del drugih otrok z vidika skladnosti barv, barvne ploskve, uporaba materialov.

NAVODILA

Pri uresničevanju smotrov likovne vzgoje moramo upoštevati likovno razvojno stopnjo otrok in individualna ustvarjalna nagnjenja posameznih otrok glede na motive, materiale, tehnike ter okolje, v katerem otrok živi. Pri izbiri motivov in tem za risanje je treba upoštevati, da je otrokova roka še dokaj nespretna, da ima otrok še pomanjkljive izkušnje in še kratkotrajno ter šibko koncentracijo pozornosti. Primerne teme so npr. hiše, drevesa v gozdu, smreka, živali, ptiček v kletki, človeška figura, prometna sredstva, križišče, miza s stoli, ilustriranje pravljic, risanje po doživetju.

Otroci rišejo s suhimi in mokrimi risarskimi materiali (mehki svinčnik, grafit, voščenke, šolske krede, oglje, flomastri, lužine, tuš ter razna tekoča barvila). Kadar uporabljamo mokre barve, rišejo otroci s prstki, gobicami, širokimi čopiči in trsko.

Otrokova barvna skala je še močno omejena in njegovo slikanje močno odvisno od trenutnega čustvenega počutja. Zato je treba biti zelo rahločuten pri nasvetih, da ne bi bila okrnjena otrokova samobitnost.

Primerne teme za slikanje so: vaza s cvetjem, cvetoče drevo, travnik s cvetjem, hiše, domače živali, živali v gozdu, prometna sredstva, punčka, mama, oče, prijatelj, sadje, sneženi mož, Dedek Mraz, pustne šeme, ilustriranje pravljic, slikanje po doživetjih.

Otroci slikajo s suhimi in mokrimi slikarskimi materiali: voščenke, šolske barvne krede, pasteli, tempere, zidne barve z različnimi vezavami. Uporabljamo naslednje tehnike: trganka, rezanka, praskanje v voščeno podlago. Slikajo s čopiči in gobicami.

Za trganke, lepljenke, rezanke uporabljamo pretežno revijalni papir. Primerne teme za odtiskovanje so: tekstilni vzorci z dvema ali tremi žigi v dveh ali treh barvah, vzorčasta ruta, obleka, preproga, tiskanje voščilnic, potiskavanje pustnih klubukov, ovratnikov in okraskov, tiskanje zastave z zvezdami, slikanje s šablono, odtis simetrije - barvne lise, metulj. Uporabljamo žige iz raznih materialov.

Pri plastičnem oblikovanju pomeni korak naprej dodajanje materialov, ki prispevajo k stabilnosti figure in praskanje mavčnega reliefa.

Vzgojitelj samostojno in skupaj z otroki izbira teme, zelo primerne so naslednje: skledice, krožnik sadja, vaza z rožo, razni predmeti, živali ter človeške figure. Pri tem uporabljamo gnetljive materiale - glino, plastelin, mivko, sneg. Kot dodatne materiale uporabljamo vejice, palčke, žice. Za praskanje uporabljamo debele žeblice.

Oblikovanje z raznovrstnim materialom je koristno predvsem za razvijanje otrokovih ročnih spretnosti, za spoznavanje lastnosti materialov in za razvijanje sposobnosti kombiniranja tako posameznih elementov kot tudi raznih materialov.

Oblikovanje osnov estetskega vrednotenja postaja vedno manj spontano in občasno in se postopno izvaja kot samostojno področje likovne vzgoje.

Otrok mora imeti vedno možnost za spontano likovno ustvarjanje, za sodelovanje pri urejanju ambienta, vzgojitelj pa organizira enkrat tedensko usmerjeno likovno zaposlitev.

Oddelek otrok od 5. leta do vstopa v šolo

Smotre likovne vzgoje uresničujemo tako, da:

- spodbujamo zanimanje otrok za barvo, obliko in prostor v resnični stvarnosti in jih opozarjamo na skladnost, red in mero;
- jih usmerjamo tako, da jasneje likovno izražajo določeno zamisel ali vsebino;
- si prizadevamo, da otroci bolj spretno in bolj temeljito uporabljajo likovni pribor in materiale ter bolj samostojno izbirajo motive;
- jim razvijamo smisel in sposobnost za vrednotenje lastnih del in del drugih otrok in jim razvijamo osnovne kriterije za vrednotenje lastnih del in del drugih otrok in jim razvijamo osnovne kriterije za vrednotenje likovnih stvaritev sploh ter
- še nadalje utrjujemo delovne in kulturno higienske navade.

Ploskovno oblikovanje

Risanje

Uporaba in kombiniranje različnih črt - horizontalnih, vertikalnih, krivih, vijugastih, krožnih, tankih, debelih, kratkih, dolgih. Izražanje izkušenj, predstav, želja z jasno risbo. Risanje predmetov, doživljanje itd. z mnogimi drobnimi detajli. Risanje figur v gibanju in povezavi z okoljem.

Slikanje in osnove grafike

Slikanje na osnovi doživetij, ki so emocionalno zdiferencirana (veselje, žalost, navdušenje itd.) in njih adekvatno izražanje z barvo.

Razširjanje barvne skale na veliko nians. Spodbujanje samostojnih, originalnih likovnih rešitev, posebno pri ilustriranju. Dosledno prekrivanje celih ploskev z barvo. Izdelovanje žigov

in šablon za tiskanje, pri tiskanju doslednejše upoštevanje zahteve po redu in ritmu, barvni skladnosti in ustreznosti vzorca namenu.

Plastično oblikovanje

Oblikovanje figur z mnogimi detajli, z izraženim značajem, postavljeno v odnos do drugih zamišljenih ali izdelanih figur.

Oblikovanje iz enega komada materiala.

Samostojno konstruiranje iz različnega materiala, upoštevanje vrste materiala, vloge posameznih elementov v celotni konstrukciji.

Osnove estetskega vrednotenja

Ugotavljanje skladnosti okolja in predmetov vsakdanje rabe v njem. Razvijanje kritičnosti in samokritičnosti do lastnih del in del drugih otrok. Seznanjanje z osnovnimi lastnostmi dobre slikanice. Elementarno seznanjanje z umetniškimi deli ali reprodukcijami umetniških del (motiv, barva, kompozicija, obdelava detajlov itd.) kot poimenovanje nekaterih avtorjev.

NAVODILA

Če so otroci v oddelku že seznanjeni z likovno vzgojnim delom, s tehnikami, materiali itd. že iz prejšnjih oddelkov, potem upošteva vzgojitelj vzgojni program za ta oddelek. Ker pa je mnogokrat v tem oddelku nekaj "novih" otrok, mora vzgojitelj likovno vzgojno delo zelo individualizirati in ga prilagoditi ugotovljeni razvojni stopnji otrok in okolju, v katerem žive. Če so vsi otroci "novinci", poseže vzgojitelj v načrte predhodnih oddelkov, odvisno od likovne razvitosti otrok.

Risanje je še vedno najpogostejši način likovnega izražanja. Možnost za izbiro tem je neprimerno večja kot v prejšnjih oddelkih, navajamo le nekatere: prijatelj in jaz, mama, oče, punčka, živali, prometna sredstva in konkretna prometna situacija, gozd pozimi, travnik, sankanje, drsanje, ilustriranje pravljic, risanje po doživetju.

Pri risanju uporabljamo suhe in mokre risarske materiale: mehki svinčnik, grafit, voščenke, flomastre, šolske krede, oglje, lužine, tuš, razna tekoča barvila. Za risanje z mokrimi barvami uporabljamo trske ter široke in tanke čopiče.

Pri slikanju navajamo otroke na uporabo živih in umirjenih barv, na rabo omejene in neomejene barvne skale. Skupno z otroki izbiramo teme, navajamo le nekatere možne: živali v gozdu, gozd v jeseni, kokošja družina, cvetje v vazi, cvetličarna, naša hiša, naš vrtec, pogrnjena miza, cirkus, Dedek Mraz z darili, maskare, stojnice na trgu itd., ilustracije pravljic, slikanje po doživetju. Uporabljamo suhe slikarske materiale (tempere, zidne barve z različnimi vezavami itd.). Med slikarske tehnike uvrščamo tudi batik, slikanje mokro v mokro, slikanje na škrobno podlago, slikanje s strukturnimi barvami, slikanje na pleksi steklo, trganke, rezanke, mozaik, praskanke v voščeno podlago.

Že znanim grafičnim tehnikam in materialom se pridruži še slikanje s šablonami, monotipija in gipsorez.

Pri oblikovanju večamo število materialov in uvajamo vedno več in vedno zahtevnejši pribor (nož, škarje, klešče, kladivo, šivanka). Otroku pomagamo pri tehničnih pripravah, vendar moramo paziti na to, da pride otrokova lastna zamisel do prave veljave. Od prizadevnosti, iznajdljivosti in izvirnosti vzgojitelja je odvisna izbira oblikovalnih materialov, ki nudijo neomejene možnosti za ustvarjanje. Oblikovanje raznih materialov (papir,

plastika, tekstil itd.) ima sicer svojo vzgojnoizobraževalno vrednost, vendar dajemo prednost osnovnim likovnim ustvarjalnim področjem: ploskovnemu in plastičnemu oblikovanju.

Tudi teme za oblikovanje izbira vzgojitelj skupaj z otroki. Navajamo le nekatere možne: človeška figura, doprsni kip, razne živali, sadje, gnezdo z jajci, spomenik. Za oblikovanje iz raznih drugih materialov navajamo naslednje možne teme: torbica, avion, pahljača, vetrnica, zmaj, prtiček, okraski, razne fotografije, roboti, živali, prometna sredstva, pohištvo, stroji, spomenik, ogrlica, okraski.

Pri oblikovanju uporabljamo različne vrste papirja, lepenko, tapete, razne vrste embalaže (škatlice, stekleničke), lesene odpadke, tekstilne odpadke, razne vrste neškodljivih žic, plastiko, prirodne materiale, papir-maše, mavčne ploščice in suho glino.

Za razvijanje osnov estetskega vrednotenja uporabljamo umetniška dela, ki jih izbiramo po tehtnem premisleku. Ne pozabimo vključiti tudi estetskega vrednotenja skulptur in arhitektonskih del.

Otrok mora imeti trajno možnost za pregledovanje kvalitetnih slikanic, za sodelovanje pri urejanju in ocenjevanju ambienta, v katerem živi in predvsem za vsestransko likovno ustvarjanje. Poleg tega organizira vzgojitelj enkrat tedensko usmerjeno likovno zaposlitev otrok.

GIBALNO-RITMIČNA (PLESNA) VZGOJA

SMOTRI SO:

- usmerjati otroke v samostojno gibalno ustvarjalnost, da vsak najde v gibanju samosvoj plesni izraz, v neposrednost in naravnost gibanja, ki izhaja iz doživetja;
- skrbeti za skladen razvoj otrokovih gibalnih sposobnosti ter pravilen razvoj organizma, za pridobivanje gibalne koordinacije in orientacije v lastnem telesu in v prostoru;
- spodbujati z gibanjem razvoj posluha in umski razvoj;
- omogočiti otrokom telesno in čustveno sprostitvev, da se uveljavijo v skupini in kot posamezniki;
- z gibalno sprostitevijo preprečevati pojave motenih oblik vedenja.

Oddelek za otroke od 3. do 4. leta

VSEBINA IN NALOGE

Smotre plesne vzgoje uresničujemo:

- s plesnim vživljanjem, s plesno dramatizacijo in pantomimo, z rajalnimi igrami in z didaktičnimi igrami;
- z ustreznimi metodami: vodenje, improvizacija, od vodenja k improvizaciji, od improvizacije k vodenju;
- z raznolikimi in aktualnimi spodbudami, ki jih vedno na novo črpamo iz oblik in gibanj v vsakdanjem okolju;
- v naravi, iz glasbene, literarne, likovne, filmske in gledališke umetniške ustvarjalnosti.

Razvijamo domišljijo in pozitivna čustva do različnih načinov gibanja, razgibavamo celo telo in posamezne dele telesa, urimo ravnotežje, uvajamo v istočasno in zaporedno gibanje, v osnovno razlikovanje gibanja in mirovanja, (počasnega in hitrega, glasnega in tihega, sproščenega in napetega).

Oblikujemo kratke celovite teme zlasti s spodbudami iz narave in z likovnimi spodbudami in bogatimo predstave. Posamezna gibanja imajo vsebino, da otrok gibanje laže doživlja. V eni zaposlitvi obdelamo po en celotni gib, npr. hoja z gibanjem rok.

Otroke usmerjamo v plesna vživljanja v posamezno žival, igračo, ipd.; v preproste rajalne igre z največ tremi različnimi gibi, tudi v ljudske otroške rajalne igre ("bela lilija", idr., odvisno od krajevnih posebnosti); v didaktične igre z razlikovanjem dveh ritmičnih gibov, dveh prostorskih smeri, dveh glasbil, dveh načinov gibanja.

NAVODILA

Otrokovo gibanje spodbuja vzgojitelj z lastnim sodelovanjem v gibanju in istočasnim besednim izražanjem, z lastnimi instrumenti, s kratkimi deklamacijami, z zapetimi pesmimi, z malimi instrumenti, z zaigranimi klavirskimi skladbami, z ilustracijami iz slikanic, s flanelogrami, z aplikati in s kostumskimi rekviziti, z lutko, s kvalitetnimi literarnimi spodbudami, z diafilmi, z opazovanjem dogajanja v naravi in v vsakdanjem okolju, z ustvarjalno uporabo rekvizitov za telesno vzgojo. Poleg navedenih išče še druge spodbude za gibalno ustvarjanje.

Zahtevnost in tematiko vsklajuje z drugimi vzgojnimi področji.

Vzgojitelj otroke najprej vodi, postopoma jih neopazno prepusti samostojnemu gibanju. Z otroki se igra, otroci naj ne čutijo učenja, zato ne silimo k natančnemu posnemanju, ampak naj se otroci vesele predvsem lastne aktivnosti. Prevladujeta metoda vodenja in od vodenja k improvizaciji.

Samostojne zaposlitve na tej stopnji izvajamo po možnosti v skupinski obliki z otroki, ki se nam pridružijo na povabilo

ali spontano. Vzgojitelj organizira enkrat tedensko usmerjeno plesno zaposlitev. Zaposlitev traja 10 do 15 minut. Gibalno izražanje povezujemo čim večkrat načrtno ali spontano, z drugimi zaposlitvami, da zadostimo otrokovi veliki potrebi po gibanju. Če je le mogoče izvajamo zaposlitve na prostem.

Oddelek za otroke od 4. do 5. leta

Smotre plesne vzgoje uresničujemo:

- s plesnim vživljanjem, s plesno dramatizacijo in pantomimo, z rajalnimi igrami in z didaktičnimi igrami;
- z ustreznimi metodami: vodenje, improvizacija, od vodenja k improvizaciji, od improvizacije k vodenju;
- z raznolikimi in aktualnimi spodbudami, ki jih vedno na novo črpamo iz oblik in gibanj v vsakdanjem okolju:
- v naravi, iz glasbene, literarne, likovne, filmske in gledališke umetniške ustvarjalnosti.

Ob vživljanju razvijamo otrokovo domišljijo in spodbujamo različne načine gibanja. Stopnjujemo hitrost, spretnost in trajanje gibanja. Gibe razvijamo in že z nekaterimi popravki kontroliramo. S povezovanjem gibov in z vsklajenostjo z ritmom razvijamo gibalno koncentracijo. S pomočjo vsebine gibanja razvijamo motorično in logično pomnenje, bogatimo predstave in govorni izraz. Otrokom omogočamo napetost v gibanju in sprostitve (relaksacija - trenutki mirovanja zaradi potrebe, ne zaradi prisile!). Posluh razvijamo s poudarkom na razlikovanju ritmov in motivov v gibanju. Gibanje spremljamo na čim več različnih načinov (lastni instrumenti, mali instrumenti, petje, posnetki pesmi in instrumentalnih skladb).

Otrok je lahko plesalec in vokalni ali instrumentalni spremljevalec hkrati. Otrokov odnos do prostora razvijamo z različnim gibanjem na mestu, v prostorskih smereh, v krogu, vijuganju,

diagonali, v korakih, tekih, skokih in z gibanjem po tleh, iz tal v višino in na tla. Posamezne dele telesa (glava, ramena, roke, dlani, noge, stopala, trup) aktiviramo z doživetimi gibi z različno tematiko.

Uvajamo prve plesne in pantomimske dramatizacije. Rajalne igre razširimo na največ pet različnih gibov v gibalnem motivu. Gobjimo ljudsko otroško rajalno igro. V didaktičnih igrah nadalje razvijamo razlikovanje v gibanju, gibanja v prostoru, po ritmu, melodiji, glasbilu in ga povezujemo z glasbenimi didaktičnimi igrami.

NAVODILA

Spodbude za gibanje črpamo iz narave z neposrednim opazovanjem oblik in gibanja živali, rastlin in pojavov v naravi, s posrednim spoznavanjem narave iz poljudno znanstvene literature, epifilmov, filmov in TV. Ne ostajamo le pri spodbudah iz domačega naravnega okolja, saj je danes informiranost otrok zlasti po zaslugi TV dosti večja kot pred leti. Po oblikah in gibanju je spodbuden za gibanje otrok tudi raznoliki svet žuželk (ne le poetičnih metuljčkov in marljivih čebel!).

Opazovanje oblik in gibanj v vsadkanjem okolju nam nudi vedno nove ideje za spodbujanje otrokove gibalne domišljije. Svet tehnike in arhitekture iz ožjega otrokovega okolja, lastnosti različnih snovi, s katerimi se otrok neposredno seznanja (prožnost gume, mehkooba gline, plastelina, lepljivost žvečilnega gumija, idr.), fizikalni pojavi v okolju (sence, taljenje, zmrzovanje, idr.), vse to naj otroci ob naši pomoči nadgrajujejo s svojo gibalno domišljijo in ustvarjalnostjo.

Umetniška ustvarjalnost za otroke nam nudi vedno nove literarne spodbude, kvalitetne likovne spodbude v ilustracijah slika-

nic in filmske spodbude za gibalno ustvarjanje na osnovi risank. Spodbude z glasbenega področja so zelo raznolike, od lastnih instrumentov, izštevank, petja, malih instrumentov, žive instrumentalne glasbe do posnetkov klasične in sodobne glasbe. Lutkovne in druge gledališke predstave so lahko spodbuda za plesne dramatizacije.

Prav tako so spodbude za gibalno domišljijo stvaritve otrok v oblikovanju in konstruiranju.

Scensko in kostumsko ustvarjanje otrok s pomočjo raznolikih rekvizitov tako likovnih stvaritev kot vsakdanjih predmetov in rekvizitov za telesno vzgojo, ustvarja bogatejše vzdušje ob plesnih in govorjenih dramatizacijah.

Otrok ne učimo, z njimi ne igramo. Izogibamo se stalnemu opazovanju in pozivanju k disciplini. Nove in aktualne spodbude bodo dovolj motivirale otroke, da gornje ne bo potrebno. Jasno že razlikujemo metodo vodenja od metode improvizacije, če s skupino že nekaj časa delamo. Uporabljamo tudi kombinirane metode. Paziti moramo na jasnost našega gibanja, ker je otrok že dokaj natančen posnemovalec. Z metodo vodenja spodbujamo otroke k novim gibalnim kombinacijam. Ko jih prepustimo improvizaciji, sami ustvarjajo nove motive.

Izogibamo se malim odprtim počepom in zaklonom, da ne škodujemo otrokovemu telesnemu razvoju.

Vzgojitelj pripravi tedensko eno ritmično gibalno (plesno) zaposlitev. Zaposlitev je samostojna. Ritmično gibalna dejavnost otrok se lahko vključuje tudi v druga vzgojna področja kot uvodni ali zaključni del, kot načrtna ali spontana dejavnost. Lahko se prepleta z drugo zaposlitvijo. Pogosto izvedemo zaposlitev v obliki skupinske dejavnosti z namenom, da imajo otroci več prostora za gibanje; pa tudi zaradi različnih interesov otrok in več možnosti za naše sodelovanje z njimi. V tem

primeru organiziramo za ostale skupine dejavnost, ki ne zahteva toliko našega neposrednega sodelovanja, poteka pa lahko na skupno temo. (Oblikovanje, likovna dejavnost, konstruktorji, pregled literature, igre za razvijanje logičnega mišljenja, idr.). Delitev v skupine lahko poteka po različnih kriterijih: interes, izštevanje, vzgojni smoter. Skupine se v dejavnostih lahko izmenjujejo ali pa ne. Če je mogoče, izvedemo zaposlitev na prostem. Spontano ustvarjalno gibalno dejavnost omogočimo otrokom čim večkrat. Posebno pozornost posvečamo duševni in telesni sprostitvi otrok z razvojnimi posebnostmi.

Zahtevnost gibanja vsklajujemo s programom telesne vzgoje, zahtevnost glasbenih spodbud s programom glasbene vzgoje. Tematiko vsklajujemo s programom umske vzgoje. Glede na specifičnosti plesne vzgoje pa včasih od gornjega tudi odstopamo.

Oddelek za otroke od 5. leta do vstopa v šolo

Izvajamo vse vrste plesnih zaposlitev: plesno vživljanje, plesno dramatizacijo in pantomimo, rajalne igre in didaktične igre. Rajalne igre vključujejo pet in več gibov v rajalnem motivu. Ustvarjajo jih vzgojitelji pa tudi otroci samostojno ali skupinsko na osnovi primernih otroških umetnih pesmi in ljudskih pesmi. Gojimo otroško ljudsko rajalno igro, otrok ne učimo ljudskih plesov odraslih, niti jih ne prirejamo za otroke. Didaktične igre vključujejo razlikovanje in kombinacije v gibih, prostoru, ritmu, melodiji in glasbilih. Povezujemo jih z glasbenimi didaktičnimi igrami.

Bogatimo gibalni izraz, doživljanje in domišljijo. Razvijamo interes za različne načine gibanja. Gibanje izpopolnjujemo in kontroliramo. Razvijamo kritičnost do raznih načinov gibanja in gibalnega izražanja. Urimo ravnotežje, koordinacijo in gibalno koncentracijo. Preprečujemo deformacije v telesnem raz-

voju. Pri razvijanju posluha poudarjamo kombinacije ritmov in motivov v gibanju. Doživljanje glasbe nam služi za skupno razvijanje glasbeno gibalne pravljice, kakor tudi za razvijanje individualnega plesnega izraza, spoznavanje prostora dopolnjujemo z novimi zahtevami v gibanju na mestu, v prostoru in v prostorskih kombinacijah skupin. Gibanje celega telesa in posameznih delov dopolnjujemo z vedno večjimi zahtevami, ki pa seveda ne smejo presegati razvojnih zmogljivosti predšolskega otroka. Z gibanjem utrjujemo telesno shemo (orientacija v lastnem telesu in v odnosu telesa do prostora) in s tem preprečujemo možne težave pri učenju branja in pisanja. Z gibanjem razvijamo in utrjujemo tudi matematične predstave in pojme.

NAVODILA

Spodbude za plesno zaposlitev so neomejene. Obsegajo opazovanje oblik in gibanj v otrokovem ožjem vsakdanjem in naravnem okolju, vsebine iz poljudnoznanstvene literature, filma, TV in širšega človekovega okolja. Pravljični svet se prepleta z realnostjo medčloveških odnosov, aktualnimi dogodki, značilnostmi poklicev, fizikalnimi pojavi, lastnostmi snovi, idr. Zaradi večje zrelosti otrok - podrobnejšega zaznavanja, bogatejšega predstavljanja, boljšega motoričnega in logičnega pomnenja, širšega besednega in pojmovnega zaklada - lahko še temeljiteje kot v predhodnih oddelkih črpamo spodbude za otrokovo, pa tudi za našo gibalno ustvarjalnost iz vseh umetniških področij. Literarna, glasbena, likovna, scenska, gledališka, tehnična ustvarjalnost otrok samih je tudi lahko spodbuda za gibalno domišljijo in ustvarjanje.

Zahtevnost spodbud iz posameznih vzgojnih področij vsklajujemo s programi teh področij, glede na specifičnosti in raziskovalne značilnosti plesne vzgoje, pa občasno od gornjega tudi odstopamo.

Nastopi za starše in drugi nastopi

Posebna oblika vzgojnega dela v plesni vzgoji so nastopi za starše v vseh starostnih skupinah oziroma nastopi ob drugih priložnostih, zlasti v krajevni skupnosti. Vnaprej naučenih nastopov naj bo čim manj, sploh pa niso primerni za mlajšo in srednjo skupino. V oddelku za otroke od 5. leta do vstopa v šolo si to obliko občasno že lahko dovolimo, saj krajša načrtna priprava za nastop pomeni otrokom posebno zadovoljstvo. Ne sme pa biti to edina oblika predstavitve našega in otrokovega dela na plesno vzgojnem področju. Bolj ustrezno in bolj temeljito seznanjamo starše, če organiziramo prisostvovanje zaposlitvi s kratko uvodno besedo in naknadno analizo. Zaposlitev izvedemo kot vsebino roditeljskega sestanka in je obenem tudi izhodišče za analizo aktivnosti posameznega otroka v individualnih razgovorih s starši. Prikaz plesne zaposlitve naj bo le del sistematičnega seznanjanja staršev z vsemi vzgojnimi področji skozi vse leto.

Zaposlitev je za otroke igra. V gibanju se po potrebi kontrolirajo in izpolnjujejo navodila. Izogibamo se pogostemu opazovanju in pozivanju k disciplini. Tudi stereotipni načini motiviranja kot "bomo videli, kdo bo najlepši", niso umestni, saj ne moremo biti pri tem dosledni. Poskrbimo za nove in aktualne spodbude in ustrezne metode, pa bo motivacija na višini. Vse štiri metode enakovredno uporabljamo (vodenje, improvizacija, od vodenja k improvizaciji, od improvizacije k vodenju). Vzgojiteljevo gibanje je še vedno pomembna gibalna spodbuda, zato se ne zanašajmo le na otrokovo improvizacijo z izgovorom, da s tem spodbujamo otrokovo ustvarjalnost, sami pa smo ob tem pasivni. Metodo vodenja uporabljamo tudi s pomočjo otrok tako, da izvirno gibalno zamisel posameznega otroka preizkusijo tudi drugi otroci. Izvajamo lahko tudi zaposlitve - nadaljevanke. Pri tem uporabljamo različne metode.

Vzgojitelj pripravi vsak teden eno zaposlitev. Plesno dejavnost

čimvečkrat povezuje z vsemi drugimi dejavnostmi (glasbena, likovna, telesnovzgojna, umska). Plesna dejavnost je lahko sestavni del neke druge zaposlitve, lahko uvodni ali zaključni del. Pogosto izvedemo plesno zaposlitev v obliki skupinskega dela, zato menimo, da bi imeli otroci več prostora za gibanje, da lahko upoštevamo njihove interese in lahko vzpostavljamo neposrednejši stik z otroki. Otroke spodbujamo laže k sodelovanju in ustvarjalnosti v manjših skupinah. Tam se laže uveljavijo kot posamezniki, istočasno pa morajo vsklajevati svoje težnje s skupino. Za otroke v drugih skupinah pripravljamo dejavnosti, ki jih lahko kolikor toliko samostojno izvedejo. Plesno zaposlitev in vzporedne dejavnosti lahko povezuje skupna tema. Ni izključena igra po želji kot vzporedna dejavnost. Delitev v skupine poteka po različnih kriterijih, glede na vzgojne smotere, ki si jih zastavimo, na interese z izštevanjem. Skupine se v dejavnostih lahko izmenjajo še isti dan, drugič ali pa sploh ne. Če je mogoče, izvedemo zaposlitev na prostem. Posebno pozornost posvečamo duševni in telesni zaposlitvi otrok z razvojnimi posebnostmi.

SEZNAM LITERATURE:

1. Skupina avtorjev, uredila dr. Milica Bergant: Razvijajmo sposobnosti predšolskega otroka, Zveza prijateljev mladine Slovenije, Ljubljana, Miklošičeva 16, 1975
2. Skupina avtorjev, uredila dr. Milica Bergant "Cicibanove urice", 5 zvezkov, Zveza prijateljev mladine Slovenije, Ljubljana, Miklošičeva 16, 1978
3. Breda Cilenšek: Otrok in okolje. Izdala Dopisna delavska univerza Ljubljana, Parmova 39, 1973
4. Skupina avtorjev, uredila Anica Dolanc: Otroška igrišča, Zveza prijateljev mladine Slovenije, Ljubljana, Miklošičeva 16, 1974 ali 1975
5. Skupina avtorjev, uredila Anica Dolanc: 30 let socialistične predšolske vzgoje v Sloveniji. Skupnost vzgojnovarstvenih zavodov Slovenije, sedež VVZ Malči Beličeve, Ljubljana, Tržaška 98, 1975
6. Sonja Dolenc: Plavanje predšolskega otroka, I. in II. zvezek, Igre na prostem, 1974
7. Danica Golli: Izpopolnjen program individualiziranega opismenjevanja, Groblje, 1974
8. mag. Danica Golli: Metodika pouka začetnega branja in pisanja, Ljubljana, 1977
9. dr. Nuša Kolar: Primeri metodičnih enot za izvedbo programa priprave otrok na šolo, Ljubljana, 1976
10. dr. Nuša Kolar: Programske smernice predšolske vzgoje v krajevni skupnosti, Ljubljana, 1978
11. Jožica Kabaj: Veselo na sneg, Partizan Slovenije, 1974, Ljubljana, Tabor 9
12. Marta Pavlin, Mira Voglar: Vrti, vrti kolobar, priročnik za ritmično gibalno vzgojo predšolskih otrok. Izdala Dopisna delavska univerza Ljubljana, Parmova 39, 1974
13. dr. Emma Pichler: Razvoj velike motorike, Budimpešta
14. dr. Ivo Toličič, dr. Vera Čolanovič: Otroška psihologija, Mladinska knjiga

15. dr. Ivo Toličič: *Otroka spoznamo v igri*, Državna založba Slovenije, Ljubljana, Mestni trg 25
16. Jože Trdina: *Telesna vzgoja v mali šoli*, Državna založba Slovenije, Ljubljana, Mestni trg 25, 1975
17. Joža Trdina: *Tudi predšolski otrok telovadi - priročnik za vzgojiteljice*, Državna založba Slovenije, Ljubljana, Mestni trg 25, 1976
18. Mira Voglar: *Otrok in glasba*, Izdala Državna založba Slovenije, Ljubljana, Mestni trg, 1974
19. dr. Nuša Kolar: *Naloge, smotri ter metodični napotki za pripravo otrok na šolo*, 1972
20. dr. Nuša Kolar: *Dokumentacija dnevnega dela vzgojiteljic v vzgojnovarstvenih organizacijah*, Pedagoški inštitut, 1974
21. dr. Nuša Kolar: *Minimalni program predšolske vzgoje v krajevni skupnosti*, 1977

Vzgojni program so pripravili:

1. Helena BERCE, prof. likovne vzgoje, pedagoška svetovalka za likovno vzgojo, Zavod SRS za šolstvo
2. Anica DOLANC, pedagoška svetovalka za predšolsko vzgojo, Zavod SRS za šolstvo, v pokoju
3. Alenka ERŽEN, prof. likovne vzgoje, v pokoju
4. dr. Nuša KOLAR, raziskovalni svetnik, Pedagoški inštitut, Ljubljana
5. Marija KOSEC, prof. telesne vzgoje, Vzgojiteljska šola, Ljubljana
6. Breda KROFLJIČ, prof. psihologije, Vzgojiteljska šola, Ljubljana
7. Irena LEVIČNIK, prof. pedagogike, pedagoška svetovalka za predšolsko vzgojo, Zavod SRS za šolstvo
8. Joža TRDINA, prof. telesne vzgoje, v pokoju
9. Mira VOGLAR, prof. glasbe, Vzgojiteljska šola, Ljubljana

Gradivo je uredila Irena LEVIČNIK

Ostali sodelavci in konzulentni:

1. Marica BOHINC, višja med. sestra, vodja oddelkov za otroke do 3. leta, VVZ Kranj
2. Breda CILENŠEK, prof. pedagogike, v pokoju
3. Marjeta DOMICELJ, asistent na oddelku za pedagogiko, Filozofska fakulteta v Ljubljani
4. Sonja DOLENC, vzgojiteljica, VVZ Najdihojca, Ljubljana
5. Slavko HOČEVAR, prof. likovne vzgoje, Vzgojiteljska šola, Ljubljana
6. Justa KAVŠEK, vzgojiteljica - ravnateljica VVZ Stari Vodmat, Ljubljana
7. Marija KOSEC, prof. telesne vzgoje, Vzgojiteljska šola, Ljubljana
8. Ljubica MARJANOVIČ, asistent na katedri za otroško psihologijo, Filozofska fakulteta, Ljubljana

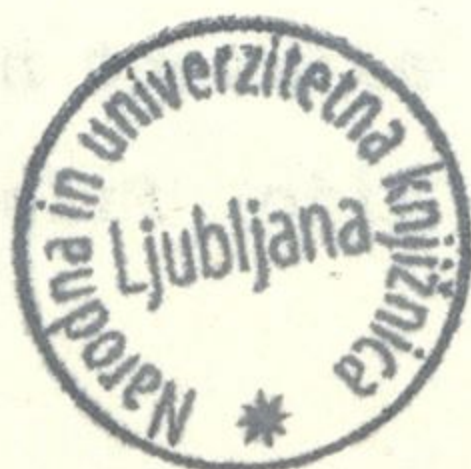
9. Bogdana BUSJAN, učit. gospodinjstva, Vzgojiteljska šola,
Ljubljana
10. dr. Stanka SIMONETI, vodja službe za zdravstveno varstvo
žena in otrok, Zavod SRS za zdravstve-
no varstvo
11. Borut STRAŽAR, prof. slovenskega jezika, ravnatelj Vzgoji-
teljske šole, Ljubljana
12. Slavica TOLIČIČ, prof. psihologije, Centralni otroški dis-
panzer, Ljubljana
13. Terezija URAN, prof. matematike, pedagoški svetovalec za
matematiko, Zavod SRS za šolstvo
14. Stanko URŠIČ, prof. matematike, pedagoški svetovalec za
matematiko, Zavod SRS za šolstvo
15. mag. Milena VUČETIČ, prof. pedagogike, strokovni sodelavec,
pedagoški zavod Vojvodina
16. Majda VUJOVIČ, prof. pedagogike, ped. vodja VVZ Kranj
17. Angelca ŽIBERNA, socialni delavec, ravnatelj VVZ Malči
Beličeve, Ljubljana
18. Pedagoške svetovalke za predšolsko vzgojo, Zavod SRS za
šolstvo, ki so organizirale obravnave posameznih gradiv v
organizacijskih enotah Zavoda SRS za šolstvo.

Vzgojni program sta jezikovno pregledala:

Ivo ZRIMŠEK, prof. slovenskega jezika, Zavod SRS za šolstvo,
Ljubljana

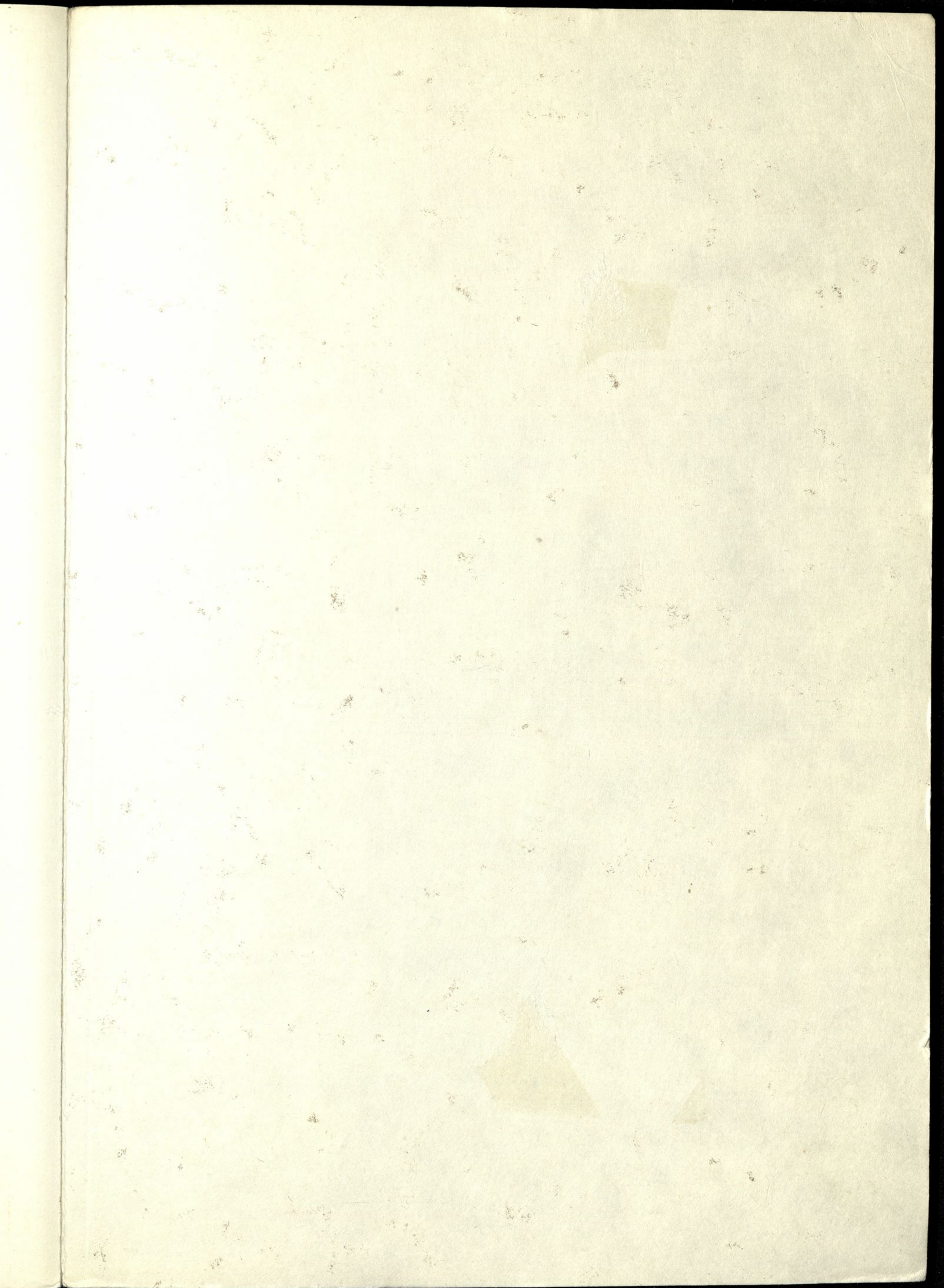
Borut STRAŽAR, prof. slov. jezika, Vzgojiteljska šola,
Ljubljana

Vzgojni program za otroke od 8. meseca do 3. leta je izdelan
na osnovi številnih strokovnih gradiv, predvsem gradiv držav-
nega metodološkega instituta iz Budimpešte in ugotovitev pre-
izkusnega uvajanja zasnove v VVZ Stari Vodmat iz Ljubljane.

*Določil Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje
SR Slovenije na 26. seji dne 16. maja 1979.*

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

GS

I 720 350

201100661

COBISS ©